

Anneli Kofoed

Økonomisk globalisering og politisk tillit

En flernivåanalyse av effektene av økonomisk globalisering på politisk tillit

Masteroppgave i statsvitenskap

Trondheim, november 2014

Norwegian University of Science and Technology (NTNU)

Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse

Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Forord

Denne masteroppgaven er et resultat av mange måneder med hardt arbeid, og markerer slutten på fem års utdanning. Jeg vil først og fremst takke veilederen min Tor Georg Jakobsen for all hjelp og inspirasjon underveis. En stor takk går også til Arild Blekesaune som åpnet øynene mine for kvantitativ metode og viste meg at statistikk er gøy. Sist men ikke minst vil jeg takke familie og venner. Tusen takk til mamma og pappa som har støttet og motivert meg hele veien. En spesiell takk går til mine medstudenter og venninner: Hanne og Eline. Ikke bare for faglig støtte, men også for fine stunder sammen.

Abstrakt

Tillit knytter borgere til institusjonene som representerer de, og øker dermed legitimiteten og effektiviteten til en demokratisk regjering (Bianco 1994; Hetherington 1998). Det er derfor en essensiell del av et demokratisk system. Mennesker har tillit til deres ledere når regjeringen fungerer bra, og et fravær av politisk tillit kan true systemets legitimitet. Mistillit kan føre til at borgerne ikke ønsker å følge politiske utfall, noe som hindrer progresjon i den politiske prosessen (Norris 1999). I denne studien undersøker jeg hvordan økonomisk globalisering påvirker politisk tillit. Ved å bruke flernivåanalyse for å se på data fra 81 land, finner jeg at økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit og at borgere i land med høy grad av økonomisk globalisering har mindre tillit enn individer i land med liten grad av økonomisk globalisering. Det er også forskjeller mellom individer i utviklingsland og individer i industrialiserte land. Der tilliten for individer i utviklingsland synker når økonomisk globalisering øker, øker tilliten for individer i industrialiserte land. Jeg kan også konkludere at globaliseringens vinnere har mer politisk tillit enn globaliseringens tapere når den økonomiske globaliseringen øker, og at individer med kunnskap og interesse for politikk har mer politisk tillit enn individer som ikke har det.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
2 Teori om politisk tillit og økonomisk globalisering	5
2.1 Politisk tillit.....	5
2.1.1 Trender i politisk tillit	7
2.2 Økonomisk globalisering.....	9
2.2.1 Økonomisk globalisering og nasjonal politikk.....	11
2.2.2 Verdensøkonomiens politiske trilemma.....	14
2.2.3 Forskjeller mellom rike og fattige	16
2.2.4 Forskjeller mellom individer.....	17
2.3 Økonomisk globalisering og politisk tillit	20
2.3.1 Globaliseringens effekter	20
2.3.2 Globaliseringens vinnere og tapere	24
2.3.3 Politisk interesse og kunnskap	25
3 Forskningsdesign og data	29
3.1 Den statistiske metoden.....	29
3.2 Data.....	30
3.3 Flernivåanalyse.....	31
3.3.1 Forutsetninger for flernivåanalyse.....	32
3.3.2 Analysens begrensninger	33
3.5 Variabler	35
3.5.1 Avhengig variabel	35
3.5.2 Kontekstuelle variabler	36
3.5.3 Variabler på individnivå.....	40
4 Empirisk analyse	43
4.1 Modellutvikling	43
4.2 Resultater	44
4.2.1 Hvordan påvirker økonomisk globalisering politisk tillit?.....	45
4.2.2 Modell med interaksjon av utdanning og økonomisk globalisering.....	50
4.2.3 Modell med interaksjon av politisk interesse og økonomisk globalisering.....	53
4.3 Sensitivitetsmodeller.....	56
4.3.1 Alternative mål på politisk tillit.....	56
4.3.2 Offshoreability indeks på individnivå	58
4.4 Diskusjon.....	60
4.4.1 Økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit	60
4.4.2 Forskjeller mellom land	61
4.4.3 Forskjeller mellom individer.....	63
5 Konklusjon	67
5.1 Funn	67
5.2 Begrensninger og videre forskning	69
Litteraturliste	71
Appendiks	77

Tabeller

Tabell 1 Sammendrag av hypotesene	27
Tabell 2 Deskriptiv statistikk for tillit til parlamentet	36
Tabell 3 Vekting av økonomisk globalisering i KOF indeksen (Dreher m.fl. 2008)	37
Tabell 4 Deskriptiv statistikk for uavhengige variabler på landår-nivå.....	39
Tabell 5 Deskriptiv statistikk for uavhengige variabler på individnivå.....	42
Tabell 6 <i>Random intercept</i> modell med tillit til parlamentet som avhengig variabel.....	46
Tabell 7 <i>Random intercept</i> modell med tillit til parlamentet som avhengig variabel.....	51
Tabell 8 <i>Random intercept</i> modell med tillit til parlamentet som avhengig variabel.....	54
Tabell 9 Sammendrag av hypotesene II	65

Figurer

Figur 1 Trender i politisk tillit - alle land kombinert.....	8
Figur 2 Trender i økonomisk globalisering - alle land kombinert.....	11
Figur 3 Gjennomsnitt av økonomisk globalisering for industrialiserte land	23
Figur 4 Gjennomsnitt av økonomisk globalisering for utviklingsland.....	23
Figur 5 Teoretisk modell av det forventede kausalforholdet.....	27
Figur 6 Interaksjonseffekter av BNP PI og økonomisk globalisering på tillit til parlamentet ...	49
Figur 7 Interaksjonseffekter av høy utdanning og økonomisk globalisering på tillit til parlamentet	52
Figur 8 Interaksjonseffekter av politisk interesse og økonomisk globalisering på tillit til parlamentet	55

1 Innledning

Temaet i denne oppgaven er forholdet mellom økonomisk globalisering og politisk tillit. Min hensikt er å undersøke i hvilken grad økonomisk globalisering påvirker politisk tillit, der jeg hevder at økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit. Videre undersøker jeg om effektene av globaliseringen er mer kompleks enn dette. Jeg argumenter for at denne effekten er betinget av hver stats levestandard og at det er forskjeller mellom globaliseringens vinnere og tapere, samt mellom de som har kunnskap og interesse for politikk og de som ikke har det. Mer spesifikt tester jeg dette ved å bruke intervjudata fra World Values Survey (WVS)¹ i kombinasjon med landnivådata fra *KOF Index of Globalization* (Dreher, Gaston og Martens 2008), Verdensbanken (2013) og *Standardized World Income Inequality Database* (SWIID) (Solt 2009). Min analyse dekker tidsperioden 1990–2009. Mitt bidrag til den eksisterende litteraturen er og utforske et relativt ubeskrevet område som er aktuelt i dagens samfunn, der problemstillinger rundt globalisering blir mer og mer viktig.

Økonomisk globalisering kan beskrives som den økende integreringen av et land inn i verdens markeder for varer, kapital og arbeidskraft. Vi opplever en økning i felles forbindelse mellom samfunnene, der geografisk avstand gradvis spiller en mindre rolle. Hendelser i en del av verden får ofte konsekvenser for mennesker og samfunn langt unna. Økonomisk globalisering påvirker både land og mennesker i forskjellige dimensjoner. Handelsvarer inkluderer i dag for det meste vanlige varer som blir konsumert på daglig basis for å møte forbrukernes etterspørsel. Kapital flyter nå fritt over land i søken for å få de mest attraktive investeringsmulighetene. Økonomisk globalisering påvirker ikke bare deg og meg i rollen som forbrukere og investorer, men også som arbeidstakere når åpningen av det nasjonale markedet til utenlandsk import presser arbeidsgivere til å være konkurransedyktige. Dette gjelder ikke bare i en liten spesifikk eksportsektor, men i alle økonomiske sektorer som er direkte eller indirekte utsatt for utenlandsk forsyning og etterspørsel. Som arbeidstakere, har man også muligheten til en viss grad å bestemme selv om man skal migrere til den best betalte jobben ved å krysse grenser mellom stater. Økonomisk globalisering er slik en dynamisk prosess som integrerer et land inn i verdensøkonomien og trigger en økende avhengighet av den nasjonale økonomien og dens utviklingsprospekter på internasjonal

---

¹ www.worldvaluessurvey.com

handel og kapitalmarkedet (Fischer 2012: 4).

Økonomisk globalisering krever *tillit* til den nasjonale økonomien og dens utviklingsprospekt når det gjelder internasjonal handel og kapitalmarked. Som en følge av dette kreves det også at individer i det internasjonale markedet har tillit til at regjeringen kan oppfylle forventningene de har til velferden. Jeg stiller derfor spørsmål om denne voksende avhengigheten av den nasjonale økonomien, og som følger av dette, om menneskers velferd, i det internasjonale markedet har en effekt på individers tillit til landets politiske institusjoner. Den underliggende ideen i denne studien er at når land blir globaliserte, vil den økonomiske utviklingen bli mer bestemt av ytre økonomiske faktorer, og mindre av indre prosesser. Dette på bakgrunn av at globalisering ofte tvinger den nasjonale økonomien inn i raske strukturelle forandringer, som igjen kan føre til økonomisk skade for individer. I følge Fischer (2012) kan en konsekvens av dette være at regjeringen mister deres beslutningsmakt og påvirkning over den nasjonale økonomien, noe som gjør det vanskeligere for dem å tilfredsstille velgernes spesifikke preferanser. Et resultat kan være at velgerne mister deres tillit til politiske institusjoner, sett fra et dynamisk tillitsperspektiv som er basert på gjensidighet. Jeg vil i denne studien derfor hevde at økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit.

Økonomisk globalisering fører til en mer åpen og grensefri verdensøkonomi, og som en konsekvens av dette kan man også se forskjeller på globaliseringens vinnere og tapere – både innenfor og mellom land. Blant andre Buckman (2004) og Rodrik (2011) hevder at økonomisk globalisering fører til at de rike blir rikere, mens de fattige blir fattigere, og at denne forskjellen øker i takt med globaliseringen. I følge Uslander og Brown (2005) er tillitt avhengig av optimisme og kontroll over egne omgivelser. Høy økonomisk ulikhet kan føre til at mennesker har en negativ oppfatning av fremtiden, som igjen kan føre til mindre tillit. Den negative effekten av økonomisk globalisering på politisk tillit antas derfor å være sterkere for utviklingsland enn for industrialiserte land.

Walter og Maduz (2009) hevder at den distribusjonelle effekten av å bli utsatt for internasjonal konkurranse beror på blant annet individers ferdigheter, jobbsikkerhet og politiske kunnskap. Arbeidere med lite ferdigheter som er eksponert for den internasjonale økonomien har jobber som lett kan flyttes utenlands. Disse får i gjennomsnitt lavere lønninger og har en høyere risiko for arbeidsledighet, og kan derfor bli karakterisert som globaliseringens tapere. På den andre siden vil arbeidere med mye ferdigheter ha sikre jobber og motta høyere lønninger når de er eksponert for

internasjonal konkurranse, og kan derfor bli identifisert som globaliseringens vinnere (Walter og Maduz 2009). Tanken her er at en økende integrering i den globale økonomien kan føre til usikkerhet hos borgere med lite ferdigheter, og at disse individene derfor vil ha mindre politisk tillit enn de med mye ferdigheter. Samtidig forventer jeg at mennesker med kunnskap om politikk vil forstå hvordan internasjonaliseringen av den nasjonale økonomien påvirker begrensningene i handlingskraften til den nasjonale regjeringen, og vil slik ikke kun holde deres nasjonale regjering ansvarlig for landets økonomiske utvikling (Newton 2001; Catterberg og Moreno 2005).

Selv om det tidligere i litteraturen har blitt forsket mye på politisk tillit, spesielt på individnivå (for eksempel Miller og Listhaug 1999; Norris 1999; Dalton 2004; Newton 2008), er ikke spørsmålet om og hvordan økonomisk globalisering påvirker individers politiske tillit blitt undersøkt i like stor grad. Når man studerer offentlige holdninger er det viktig å være klar over forholdet mellom makrofaktorer og den individuelle holdning. Offentlige holdninger har ofte røtter i en verdistruktur, og dette er igjen påvirket av nasjonale kontekster som et lands institusjonelle organisasjon, politikk, nivå av arbeidsledighet og økonomisk utvikling. Disse makrovariablene kan påvirke offentlige holdninger på flere måter: for eksempel gjennom media, utdanning eller mer direkte om et individ blir arbeidsledig (Jakobsen, Aalberge og Heggem 2012; Heggem 2013). Jeg vil med denne studien både se på kontekstuelle og individuelle faktorer i forhold til politisk tillit. Selv om hovedvekten vil ligge på politisk tillit som er delt av populasjonen i et gitt land, er det også viktig å kontrollere for mål som kan påvirke nivået av tillit individuelt, da mye av variasjonen i politisk tillit og holdninger generelt er mellom individer.

For å svare på dette skal jeg bruke data fra over 80 land fra forskjellige deler av verden, noe som gir meg muligheten til å undersøke eventuelle forskjeller globaliseringens effekter har på politisk tillit mellom industrialiserte land og utviklingsland. Jeg skal teste for om økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit, og i tillegg om det er noen forskjeller på effekten av økonomisk globalisering på globaliseringens vinnere og tapere og de med interesse for politikk og de som ikke er fullt så interesserte. Dette utfører jeg ved hjelp av flernivåanalyse på tre nivåer: individ, landår og land. Jeg bruker som tidligere nevnt individdata fra fire bølger² av *World Values Survey* (WVS) i tillegg til kontekstuell data fra *KOF Index of Globalization*

---

² Bølge 2: 1990–1994, Bølge 3: 1995–1998, Bølge 4: 1999–2004, Bølge 5: 2005–2009.

(Dreher, Gaston og Martens 2008), Verdensbanken (2013) og *Standardized World Income Inequality Database* (SWIID) (Solt 2009).

Resultatet av flernivåanalysen viser at økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit, og at individer i land med høy grad av økonomisk globalisering har mindre tillit enn individer i land med liten grad av økonomisk globalisering. Individer som bor i utviklingsland har mer politisk tillit enn individer som bor i industrialiserte land, men når økonomisk globalisering øker, synker tilliten for borgere i utviklingsland, mens tilliten øker for borgere i industrialiserte land. Det kommer også fram av analysen at individer med høye ferdigheter har mindre tillit enn individer med lave ferdigheter, men når økonomisk globalisering øker, snur dette. Med andre ord har globaliseringens vinnere mer tillit enn globaliseringens tapere når den økonomiske globaliseringen øker. Individer med høyere politisk interesse har mer tillitt enn de med mindre interesse. Funnene presentert overfor vil bli diskutert i kapittel 4. I kapittel 2 vil jeg presentere og diskutere teorier som omhandler politisk tillit og økonomisk globalisering. Kapittel 3 vil ta for seg forskningsdesignet og de data som blir brukt i analysen, samt den statistiske metoden. I kapittel 5 vil jeg oppsummere studiens funn.

2 Teori om politisk tillit og økonomisk globalisering

Jeg ønsker som sagt å se på effekten av økonomisk globalisering på politisk tillit. Siden både tillit og globalisering er begreper det eksisterer uklarhet og uenighet om, vil denne delen derfor begynne med å klargjøre og utdype dimensjonen av politisk tillit og økonomisk globalisering som blir brukt her. Disse konseptene blir plassert i deres vitenskapelige kontekst ved å diskutere den mest relevante teorien og tidligere forskning. Det finnes ulike syn på økonomisk globalisering, både positive og negative. Skeptikerne hevder at den økonomiske globaliseringen fordeler skjevt, noe som fører til usikkerhet blant borgerne. I min første hypotese argumenterer jeg derfor at økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit, basert på at økonomisk globalisering kan begrense regjeringers valgsett av den gjennomførbare politikken, og dermed truer stemmernes valgmuligheter. Med de fire siste hypotesene vil jeg undersøke den potensielle forskjellen mellom globaliseringens vinnere og tapere, både når det gjelder mellom industrielle land og utviklingsland og innenfor et samfunn. Jeg vil også undersøke om det er noen forskjeller mellom de med politisk interesse og de med mindre politisk interesse.

2.1 Politisk tillit

Konseptet av politisk støtte er multidimensjonalt, og forskjellige begreper blir ofte brukt for å beskrive det samme fenomenet. Jeg vil i denne studien bruke termene politisk tillit eller tillit. Det første steget for å forstå hvordan økonomisk globalisering kan påvirke menneskers tillit til politiske institusjoner er å konseptualisere *politisk tillit*. Politisk tillit er som alle andre former for tillit relasjonell. I slike bilaterale forhold er tillit et uttrykk av den ene partens tro på den andre partens gjensidige oppførsel (Levi og Stoker 2000). Et politisk tillitsforhold er mellom borgere og deres regjering, der borgeren viser tillit ved for eksempel å stemme, betale skatt og følge lovene. Til gjengjeld forventer borgeren at regjeringens politikk stemmer overens med sine politiske preferanser (Newton og Norris 2000).

Jeg tar i denne studien utgangspunkt i Norris (1999), som rangerer politisk tillit fra diffus tillit til spesifikk tillit. De fem nivåene, som er en utvidelse av Eastons (1965) modell, er som følger: (1) støtte til det politiske samfunn, (2) støtte for regimeprinsipper, (3) evalueringer av regimets prestasjoner, (4) tillit til politiske institusjoner og (5) tillit til valgte politikere og ledere. I hennes modell er tillit til valgte

politikere og ledere den mest spesifikke formen for politisk tillit og derfor også den mest målbare. Det første nivået er den diffuse støtten til det politiske samfunn. Dette betyr vanligvis en grunnleggende tilknytning til nasjonen som fokuserer på nasjonal identitet og stolthet heller enn de nåværende politiske institusjonene, og et generelt ønske om å samarbeide politisk. Det andre nivået refererer til støtten for de grunnleggende regimeprinsippene, som representerer verdien av det politiske systemet. I demokratiske stater refererer denne dimensjonen til en idealistisk definisjon av demokrati som kommer fra klassisk liberalistisk teori. Det er ingen konsensus om hvilke verdier som er sett på som viktigst, siden demokrati betyr forskjellige ting for forskjellige mennesker i forskjellige samfunn. Men de grunnleggende prinsippene for demokratiske regimer blir ofte forstått å inkludere verdier som frihet, deltakelse, toleranse, respekt for juridiske institusjonelle rettigheter og lover.

Det tredje nivået tar for seg evalueringer av regimets prestasjoner, hvordan autoritære eller demokratiske systemer fungerer i praksis. Dette nivået blir ofte målt med hvor fornøyde respondentene er med demokratiet i landet, og kan derfor være vanskelig å tolke. Det fjerde nivået fokuserer på tillit til regimets institusjoner. Dette inkluderer holdninger til regjeringer, parlamenter, utøvende makt, juridiske system og politiet, statsbyråkratiet, politiske parti og militæret. Dette nivået ønsker å måle den generaliserte støtten til institusjonene – godkjenning av statsministerens makt heller enn støtten til selve statsministeren, og støtten til partier heller enn spesifikke partiledere – selv om det i praksis ofte er vanskelig å skille mellom selve institusjonene og innehaverne. Det siste nivået er spesifikk støtte til politiske aktører eller autoriteter, som inkluderer evaluering av politikere og prestasjonen til spesifikke ledere (Norris 1999: 11).

Videre hevder Hetherington (1998: 791) at det er sannsynlig at politisk tillit påvirker bedømmingen av regjeringens komponentdeler, nemlig både embetsmenn og institusjoner, samtidig. Siden regjeringen for det meste er komponert av institusjoner drevet av embetsmenn, burde holdninger til begge forklare tillit. Miller og Listhaug (1990: 358) hevder at når man betrakter politisk tillit må man se på regjeringen og dets institusjoner, politiske beslutningsprosesser generelt og de individuelle politiske lederne. Med andre ord er politisk tillit borgernes vurderinger om systemet og de politiske aktørene er ansvarlige og vil gjøre det som er riktig selv i fraværet av konstant granskning, slik at borgerne skal slippe å overvåke de styrende. Jeg har valgt å måle politisk tillit ved å bruke variabelen: tillit til landets parlament, siden dette er et av de

mest spesifikke nivåene av tillit som også mest sannsynlig har blitt påvirket av økonomisk globalisering.

2.1.1 Trender i politisk tillit

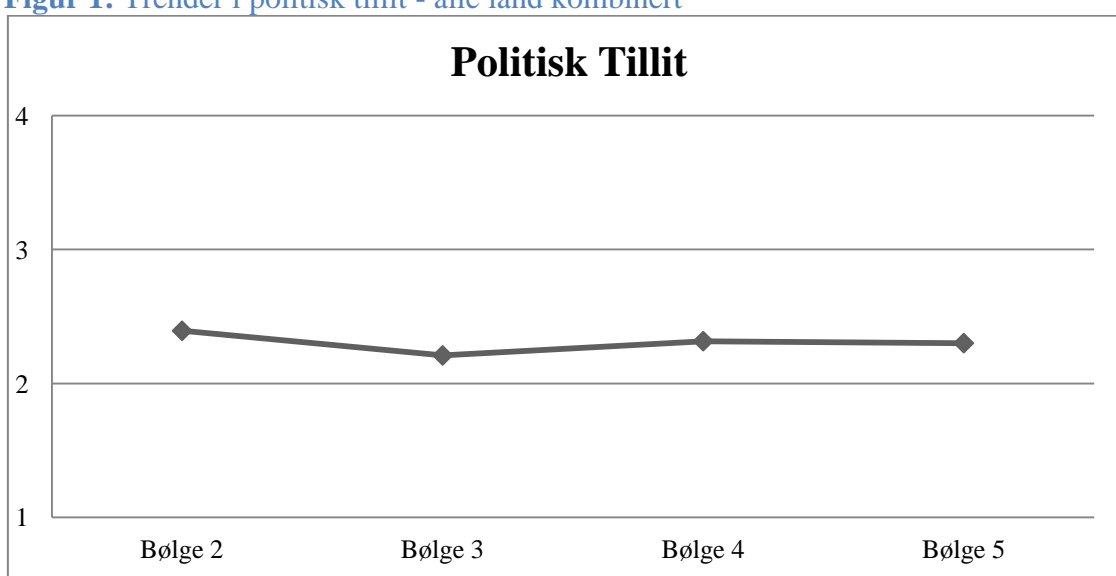
The loss of trust is rendering us, in a collective sense, impotent and inactive in the face of enormous global challenges (Schoen 2013: 26).

Man hører i dag om at det er en krise i demokratiet på grunn av en nedgang i politisk tillit (Dalton og Wattenberg 2000; Dalton 2004), men hva er det som forårsaker dette? Og hvorfor er det så viktig? I følge Newton (2001) er politisk tillit en refleksjon av de ytre eller objektive tilstandene, det er en evaluering av den politiske verden. Lav tillit indikerer at noe i det politiske systemet – politikere eller institusjoner, eller begge – fungerer dårlig. Det kan hende at prestasjonene er dårlige, eller at forventningene er for høye, men uansett indikerer lav tillit at noe er galt. En viktig del av demokratiet er å rekruttere politiske ledere som er ærlige og troverdige, og enda viktigere er det å skape et politisk system som forsikrer at de oppfører seg på en troverdig måte. Dette krever at folket har tillit, både til politikere, politiske partier og institusjoner. Politisk tillit kan slik sees på som noe helt essensielt for et demokrati og for et stabilt demokratisk styre. Høy politisk tillit indikerer at institusjonene fungerer som de skal og bidrar til å holde demokratiet i livet, mens lite politisk tillit kan ha negative konsekvenser for demokratiet og de politiske institusjonene (Listhaug og Ringdal 2008).

Newton (2001: 205) hevder at en brå eller jevn nedgang i tillit burde bli sett på som bekymringsverdig. Tillit er et av de mest fordelaktige biproduktene av et effektivt lederskap; det styrker regjeringers funksjon, økonomien og det sivile samfunnets funksjon. Politisk tillit former også et fundament for sosial og politisk stabilitet – og slik et sosioøkonomisk miljø som tiltrekker utenlandske investeringer (Fischer 2012). På den andre siden vil fraværet av tillit indikere at et lederskap har mislykkes eller er på villspor. De som styrer har både en legitim og moralsk forpliktelse til folket, og det er en forventning om at de opprettholder deres ansvar – at de beviser at de er til å stole på – for å unngå å bli fjernet. Samtidig, i en tradisjon som går fra John Locke og James Madison til mange nåværende forskere, er noe mistillit nødvendig og sunt for politisk troverdighet i et demokrati. For mye tillit og tiltro til ledere, på godt og vondt, kan være like problematisk for demokratiet som for lite (Norris 1999).

Men det finnes også de som forkaster hypotesen om en universell nedgang i politisk tillit (Van de Walle, Van Roosbroek og Bouckaert 2008). De hevder at det er lite bevis for at det foregår en nedgang i tillit til regjeringer, og at det er svingninger heller enn stabile trender. McAllister (1999) finner en negativ trend i det spesifikke nivået av tillit, men ikke nødvendigvis på det mer diffuse nivået. Det kan derfor være nødvendig å begrense forskningsnivået til det mer spesifikke nivået av politisk tillit, noe jeg har valgt å gjøre i denne studien. Figur 1 viser gjennomsnittet av politisk tillit for utvalgslandene kombinert i bølge 2 til 5 av WVS.

Figur 1: Trender i politisk tillit - alle land kombinert

Merk: Politisk tillit er variabelen tillit til parlamentet og går fra 1 – 4. $N = 289\ 267$ individer i 84 land.

Grafen indikerer at politisk tillit har sunket fra 2,4 til 2,2 mellom bølge 2 (1990–1994) og bølge 3 (1995–1998), for så å stige til 2,3 i bølge 4 (1999–2004) der det holder seg noenlunde stabilt i bølge 5 (2005–2009). Dette viser at det har vært noen endringer i politisk tillit, men ikke hva som forårsaker de.

Når det gjelder hva som forårsaker endringer i politisk tillit, har flere studier om politisk tillit som er blitt gjort tidligere analysert rollen til den nasjonale økonomien ved å bruke data over lengre tid – i de fleste tilfeller kun for USA (Lipset og Schneider 1983; Hetherington 1998; Chanley, Rudolph og Rahn 2000; Keele 2007). Andre avgjørende faktorer på makronivå som har blitt undersøkt inkluderer politiske

skandaler, sosial spenning, sosiale nettverk, frihet og regjeringers ansvarlighet generelt (Orren 1997; Chanley m.fl. 2000; Mishler og Rose 2001; Catterberg og Moreno 2005; Keele 2007). Selv om kontekstuelle faktorer er viktige, er de individuelle faktorene også nødvendige. Dette er på grunn av at det ofte er samspill mellom en persons individuelle egenskap og konteksten til samfunnet de lever i, som sammen har en effekt på hans eller hennes politiske tillit. Noen bidrag som tar for seg individuelle kontekster legger vekt på respondentenes alder, kjønn, utdanning og hvor de tilhører politisk (Citrin og Green 1986; Hetherington 1998; Anderson og LoTempio 2002). Andre studier finner et positivt forhold mellom økonomisk utvikling, velstand, arbeidsledighet og tillit (Inglehart 1970; Miller og Listhaug 1990; Fukuyama 1995; Mishler og Rose 2001). Disse studiene er viktige med tanke på temaet i denne studien, siden man kan anta at mennesker frykt for arbeidsledighet og lavere levestandard blir påvirket av globaliseringen (Heggem 2013).

I følge Fischer (2012) er det bare hennes studie som hittil har analysert relevansen av økonomisk globalisering for politisk tillit. Jeg ønsker slik at denne studien skal være et bidrag til forskningen, ved å bruke både kontekstuelle og individuelle faktorer for å undersøke effekten av økonomisk globalisering på politisk tillit.

2.2 Økonomisk globalisering

For å kunne undersøke påvirkningen globalisering har på politisk tillit, er det viktig å vite mer om dette fenomenet. Med globalisering menes prosesser som på globalt nivå former begivenheter og fenomener på underliggende nivåer og som påvirkes av disse. Prosessene krysser ikke bare nasjonale grenser, men går også på tvers av kontinenter (Claes, Hveem og Tranøy 2006: 17). I denne studien vil jeg noen ganger bruke begrepet *globalisering* om det som mer spesifikt er *økonomisk globalisering*. Når det gjelder økonomisk globalisering, som denne studien dreier seg om, definerer Dreher, Gaston og Martens (2008) det som en flyt av varer, kapital og tjenester over lange distanser, og informasjon og persepsjoner som følger disse markedsvekslingene. I følge Claes m.fl. (2006) består økonomisk globalisering av tre delprosesser som ofte faller sammen og gir et samlet utfall. Den første er en utvikling mot et globalt marked med like konkurransevilkår for distribusjon og omsetning av varer og tjenester, det er dette Verdens handelsorganisasjon (WTO) forsøker å få til. Den andre er en harmonisering av nasjonalstaters og regionale sammenslutningers økonomiske politikk slik at den på visse områder blir mest mulig lik, noe som er en oppgave for Verdensbanken, Det

internasjonale pengefondet og andre liknende institusjoner. Den tredje og siste er en etablering og organisering av transnasjonale produksjons- og omsetningssystemer under enhetlig ledelse og en global strategi.

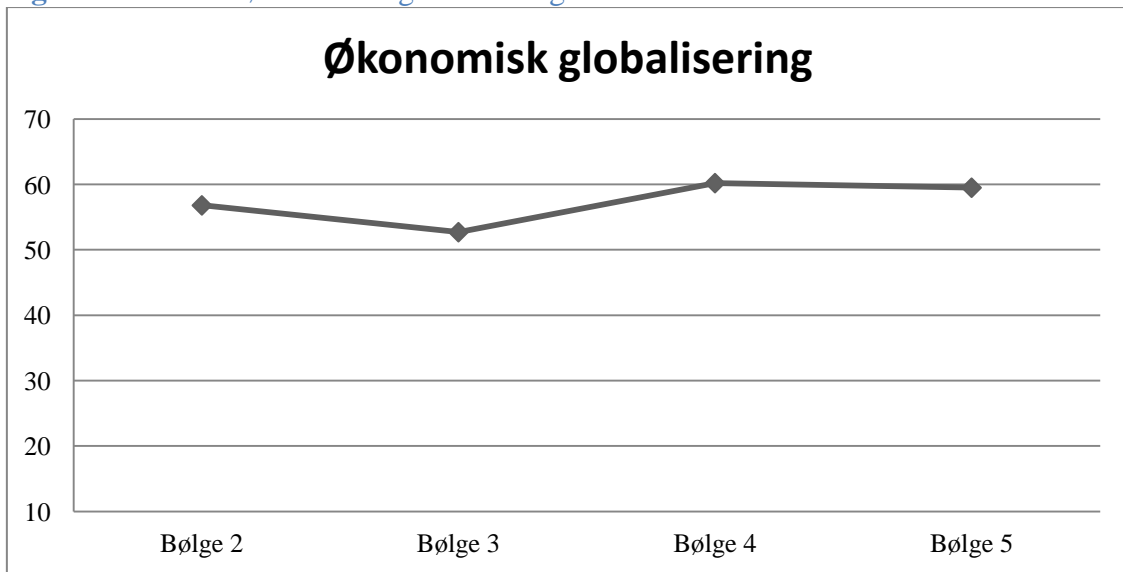
Held (2004) identifiserer tre ulike tendenser i synet på globalisering innenfor samfunnsforskningen: *hyperglobalister*, *skeptikere* og *transformasjonister*. Hyperglobalistene ser dagens globaliseringsepoke som et grunnleggende nytt fenomen som uunngåelig beveger verden i retning av én global økonomi, globalt styre og kanskje et globalt sivilsamfunn. Nasjonalstaten og statsmakten vil få mindre betydning og kanskje forsvinne, også andre etablerte hierarkier kan forvitre. Bak ligger markedsøkonomien og teknologisk endring som de sentrale drivkreftene. Utviklingen går i retning av én global sivilisasjon der alle samfunn integreres og ingen utelukkes. I denne kategorien finner vi både nyliberale og marxister, med andre ord både de som ønsker og de som motsetter seg økonomisk globalisering på de nyliberales premisser (Held 2004).

Skeptikerne hevder på sin side at dagens globaliseringsepoke ikke er veldig forskjellig fra den verden opplevde i siste del av det 19. århundre, og at verden faktisk er mindre preget av gjensidig avhengighet mellom nasjonene i dag enn den var på dette tidspunktet. Nasjonalstaten og statsmakten består, og kan til og med tenkes å bli styrket fordi det å forfølge den nasjonale interessen fortsatt er et sentralt motiv. Drivkreftene i dagens globaliseringsepoke er staten og markedet, og de driver ofte i motsatt retning. Globaliseringen er uansett avhengig av at nasjonalstatene vil fremme den. Utviklingslandene blir i økende grad marginalisert. Regionale blokker er i vekst og blir sentrale faktorer i en verden der det fortsatt vil være konflikter mellom stater og sivilisasjoner. Mens de nyliberale økonomiske globalistene fremhever markedet som en institusjon som fordeler både effektivt og rettferdig uten for mye offentlig inngrep, peker skeptikerne på at den økonomiske globaliseringen fordeler skjevt, og at dette bidrar til fortsatt behov for offentlig politikk og statlige inngrep i markedet (Held 2004).

Mellom hyperglobalistene og skeptikerne har vi transformasjonistene. De sier litt forenklet at utviklingen ikke er rettlinjet, men at verden er gjenstand for kompleks transformasjon. Endringene som følger av globalisering, er forskjellig innenfor ulike saksfelt, sektorer og regioner av verden med hensyn til enten tempo, grad eller form. Nivået av gjensidig avhengighet har aldri vært så høyt. Nasjonalstatens posisjon og makten til statlige aktører endres, men befestes i mange tilfeller gjennom endringene. Også rollen til andre samfunnsaktører og deres forhold til statsmakten endres, og med

det endres også karakteren av maktfordeling i internasjonal politikk og økonomi. Resultatet er både integrasjon og fragmentering globalt, avhengig av saksfelt og makroforhold (Held 2004). Globaliseringsprosessen har med andre ord en transformativ kraft i seg som ikke gir seg i ett, men flere og forskjellige utslag i det globale rom (Claes et al. 2006: 20). Figur 2 viser gjennomsnittsverdien for økonomisk globalisering kombinert for alle land i utvalget mellom 1990 og 2009.

Figur 2: Trender i økonomisk globalisering - alle land kombinert

Merk: Økonomisk globalisering går fra 1 – 100. $N = 302\,783$ individer i 84 land.

Grafen illustrerer at økonomisk globalisering sank fra 56,8 i bølge 2 til 52,7 i bølge 3, for så å stige til 60,2 i bølge 4. I bølge 5 synker økonomisk globalisering til 59,5.

2.2.1 Økonomisk globalisering og nasjonal politikk

Økonomisk globalisering er som sagt et lands økende integrering inn i verdensmarkedet for varer, kapital og arbeidskraft. Et av det mest diskuterte spørsmålet innenfor forskningen om de politiske sidene ved økonomisk globalisering er i hvilken grad og hvordan dette svekker statenes makt og faktiske suverenitet (Strange 1996; Weiss 1998). Nasjonalt viser en økende eksponering til internasjonale markeder seg i form av stigende volum av eksporterte og importerte varer og tjenester, i tillegg til økende

utstrømminger av nasjonal kapital inn i utenlandske investeringsprosjekter og økende innstrømminger av utenlandsk kapital inn i nasjonale selskaper. Denne typen økonomisk integrering inn i verdensmarkeder er mulig gjennom avtaler for frihandel og andre former for å fjerne handelsbarrierer og begrensninger til kapitalmobilitet. Med dagens moderne midler til transport og engelsk som et etablert *lingua franca*, er økonomisk globalisering også gjenspeilet i en økende mobilitet av arbeidskraft på tvers av land, både for de med spesielle ferdigheter og for de uten³. Økonomisk globalisering viser seg også i utenlandske direkteinvesteringer (FDI)⁴, i delt risiko mellom nasjonale og utenlandske firmaer der kunnskap kan forflytte seg på tvers av land og i tjenester levert av andre land for nasjonale selskaper og omvendt (Fischer 2012: 10).

Mange land har opplevd en økning i levestandarden. Kapitalismen har vunnet nye territorier som følge av slutten på den kalde krigen, og mennesker reiser og flytter over grenser for å søke beskyttelse og arbeid. Globaliseringen kan både ha positive så vel som negative konsekvenser. På den ene siden kan globalisering utvide borgernes referanserammer, men på den andre siden kan det redusere de gjeldende nasjonale politiske institusjoners autoritet og troverdighet (Marsh 2008: 15).

Globaliseringens prosesser tvinger den nasjonale økonomien til å være effektiv og konkurransedyktig, noe som i følge regjeringenes synspunkt kan være en ulempe, da de politiske valgmulighetene blir mindre og slik også makten over landet. For eksempel tvinger en integrering av den nasjonale økonomien inn i verdens varer og kapitalmarkeder lokale produsenter til å øke deres effektivitet av produksjon og til å produsere med konkurransedyktige kostnader for å forbli attraktive for (utenlandske) investorer og (utenlandske) forbrukere. Som en konsekvens av dette kan det hende nasjonale firmaer må drive lobbyvirksomhet for en deregulering av nasjonale arbeidsmarkeder. Nasjonale firmaer som er under press kan også kreve lavere skatter og sikkerhetsbidrag, noe som fører til at produksjonsfaktoren arbeidskraft blir dyrere og deres internasjonale konkurransedyktighet synker. For å kunne være konkurransedyktige i en globalisert verden er altså regjeringer under et press til og deregulere arbeidsmarkedet, liberalisere kapitalmarkedet og senke skatter og utgifter (Fischer 2012: 11).

Et annet eksempel på hvordan den nasjonale politikken mister skjønnsmessig

---

³ I tradisjonell handelsteori er produksjonsfaktoren arbeidskraft antatt å være urørlig, mens kapital ansees og lett kunne flyttes på tvers av land (Sandmo 2006).

⁴ For eksempel når en hel produksjon flytter sine fasiliteter til andre land, kan store oppsigelser av arbeidere i et land føre til store rekrutteringer i et annet.

makt over den nasjonale økonomien er langtidseffektene økonomisk globalisering har på den relative størrelsen til sektorene i en økonomi, ansettelsesprospektet til arbeidere med lite og mye ferdigheter og konsekvensene for inntektsdistribuering. Krugman og Obstfeld (2014) hevder at integrering til verdensmarkedet fører til at et land spesialisere seg i den økonomiske sektoren der landet har en komparativ fordel i forhold til verdensmarkedet. I OECD land (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling), vil en slik spesialisering heller være i det industrielle enn i landbruk, heller i arbeidsproduksjon med høye ferdigheter enn lave ferdigheter og heller i kapitalintensive enn arbeidsintensive industrier. I følge klassiske handelsmodeller som Ricardo-Viner⁵ modellen, vil høyferdighetsarbeid i OECD land oppleve høyere lønninger, mens lønningene til de med lave ferdigheter bli mindre. Globalisering legger press på økonomiske sektorer med relative ufordeler og tvinger de til å trekke seg sammen og industrier kan forsvinne. Resultatet vil være arbeidsledighet og en økning i inntektsforskjeller, uansett den nasjonale regjeringens bidrag til å kontrollere og muligens motarbeide denne prosessen, og uavhengig ideologien til det politiske partiet som har makten (Fischer 2012).

Økonomisk globalisering viser seg også i den økende forbindelsen mellom utenlandske og nasjonale finansmarkeder (gjennom økonomisk avhengighet, men også gjennom påvirkning av internasjonale investorer). Globalisering kan slik forverre påvirkningen av en resesjon eller et krasj i det finansielle markedet utenlands på den nasjonale økonomien. Jo høyere nivået av et lands økonomiske integrering er, jo høyere kan effekten av verdensøkonomien på den lokale økonomien være. Og jo mer sammensveiset nasjonale økonomier er, jo mer sannsynlig vil det være at man får en økonomisk “dominoeffekt” (Fischer 2012: 16).⁶

Globalisering kan altså utøve et stort press på den nasjonale økonomien for å forbli konkurransedyktig og til å redusere regjeringens kostnader, noe som trigger raske og røffe sektorendringer og skaper en sterk internasjonal finansavhengighet. Som et resultat av dette hindrer presset fra globaliseringen regjeringers valg når det gjelder økonomiske politiske avgjørelser. Globalisering framkaller strukturelle forandringer, noe som i det lange løp er uunngåelige. En konsekvens av dette kan være arbeidsledighet i en økonomisk sektor, mens det fører til økonomisk vekst og

---

⁵ Ricardo-Viner modellen hevder at en åpning av økonomien vil være til fordel for industrier der land har en komparativ fordel, mens det vil være en ulempe for landene som ikke har en komparativ fordel.

⁶ Domino mønsteret indikerer at globale krasj, som er vanskelig å skille, ikke hender plutselig, men utvikles fra foregående lokale eller regionale krasj (Markwat, Kole og Dijk 2009: 1997).

arbeidsmangel i en annen sektor og slik øke inntektsforskjeller innenfor en gruppe arbeidere og mellom arbeidere og kapitaleiere. For å forbli konkurransedyktige utøver globalisering også press for å fullføre deregulering i arbeidsmarkedet, skifte skattebyrden fra kapital til mindre mobil arbeidskraft og forbruk og kutte forbruket til regjeringen og velferden. Til slutt skaper globalisering linker mellom handel og kapital på tvers av land som fører til sterk kryssnasjonal økonomisk avhengighet og dominoeffekter, med potensialet til å tilspisse eller til og med føre til nasjonale økonomiske kriser. Økonomisk globalisering fører til en restrukturering av lokal økonomi – som kan være til fordel for noen grupper (produksjonsfaktorer), men være en like stor ulempe for andre (Fischer 2012: 19).

Forkjemperne for globalisering hevder også at nasjonalstatens politiske kapasitet er undergravd av økonomisk globalisering. De argumenter for at handel og investering utenlands, kollektiv integrering og internasjonale organers forskriftsmessige makt, som Verdens handelsorganisasjon (WTO), skaper et sett av nye begrensninger for nasjonale regjeringers aktivitet. Bilaterale og multilaterale handelsavtaler er synlige eksempler på disse nye restriksjonene. Restriksjoner på velferdsstatens fremtid forårsaket av global integrering – og utfordringene til arbeidssystemene forårsaket av eksporten av “gode jobber” – er det som forårsaker de største offentlige bekymringene (Wilson og Inoguchi 2008: 170).

2.2.2 Verdensøkonomiens politiske trilemma

Det er en spenning mellom nasjonal demokrati og det globale markedet. Og i følge Rodrik (2011: 200) er de to tingene uforenelige. Demokratisk politikk kaster skygge på finansmarkedet og kan gjøre det umulig for en nasjon å integrere dypt inn i verdensøkonomien. De nasjonale økonomiske tilpasningene som kreves av integreringen er ikke nødvendigvis heldig for den nasjonale forsamlingen. Dyp integrering kan ikke opprettholdes, selv når dens betingelser og mål er fullstendig internalisert av et lands politiske lederskap. Globalisering krever at den nasjonale politikken krymper, og isolerer teknokrater fra etterspørselen til populære grupper.

Videre hevder Rodrik (2011) at man har tre muligheter. Man kan innskrenke demokratiet for å minimalisere internasjonale transaksjonskostnader og ignorere de økonomiske og sosiale konsekvensene som den globale økonomien tidvis produserer. Man kan begrense globaliseringen, i håpet om å bygge demokratisk legitimitet hjemme.

Eller så kan man globalisere demokratiet på bekostning av nasjonal suverenitet. Dette gir oss en valgmeny for å rekonstruere verdensøkonomien. Det er ikke mulig å ha dyp globalisering, demokrati og nasjonal suverenitet på en og samme gang, og det er nettopp dette Rodrik (2011) mener er det fundamentale politiske trilemmaet i verdensøkonomien. Man kan maks oppnå to av tre (Rodrik 2011: 200). Hvis man vil ha dyp globalisering og demokrati, må man gi opp nasjonalstaten. Hvis man vil beholde nasjonalstaten og globalisering i tillegg, må man gi opp demokratiet. Det samme gjelder hvis man vil kombinere demokrati med nasjonalstaten, da utgår dyp globalisering. Rodrik (2011: 200) hevder dette på grunnlag av at for at nasjonalstater skal kunne eksistere i en hypotetisk full globalisert verdensøkonomi der alle transaksjonskostnader blir eliminert og nasjonale grenser ikke griper inn i utvekslingen av varer, tjenester eller kapital, må de kun fokusere på økonomisk globalisering og på å være attraktiv for internasjonale investorer og handelsaktører. Da vil nasjonale reguleringer og skattepolitikken enten komme på linje med internasjonale standarder, eller strukturert slik at de utgjør minst mulig hindring for internasjonal økonomisk integrering. De eneste tjenestene regjeringene ville tilbudt ville vært de som forsterker den jevne funksjonen til internasjonale markeder.

Dette er den verdenen Tom Friedman hadde i tankene når han kom med termen *Golden Straitjacket* (Rodrik 2011: 201). I denne verden vil regjeringene streve etter politikken som de tror vill gi dem tillit i markedet og tiltrekke handel og tilstrømming av kapital: begrensede penger, små regjeringer, lave skatter, fleksible arbeidsmarkeder, deregulering, privatisering og fullstendig åpenhet. Ubeheftet fra nasjonal økonomi og sosiale forpliktelser, kunne nasjonale regjeringer slik være fri til å jobbe for en agenda som kun fokuserte på strenge pengeforskrifter.

Selv om vi kanskje er langt fra den klassiske gullstandarden, krever globaliseringen noe liknende av nasjonal politikk i dag. Tegnene er like: isolering av økonomiske politiske aktører, sosial forsikring forsvinner (eller blir privatisert), press for lave foretaksskatter, erosjon av den sosiale tettheten mellom forretninger og arbeidskraft og erstatningen av nasjonale utviklingsmål med nødvendigheten av å beholde markedstilliten. Når spillets regler er satt av kravene til den globale økonomien, er nasjonale gruppers tilang til, og deres kontroll over nasjonale økonomiske politiske beslutninger nødt til å bli innskrenket (Rodrik 2011: 202).

2.2.3 Forskjeller mellom rike og fattige

Selv om verden har opplevd økt globalisering de siste to århundrene, ser vi enorme økonomiske forskjeller mellom rike og fattige land i verden (Held og McGrew 2002; Bucman 2004; Rodrik 2011). Dette kan være motstridende med tanke på at globaliseringen burde minimalisere disse forskjellene ved å gi borgerne tilgang til markeder, kapital og teknologi. Globalisering har altså potensialet til å fjerne ulikhetene som skaper og opprettholder fattigdom, men i de siste to århundrene med globalisering har vi opplevd enorme økonomiske ulikheter på en global skala (Rodrik 2011: 138).

De som er for økonomisk globalisering (neoliberalistene) hevder ofte at globalisering gagnar alle, og de ser på globalisering som en løsning på den voksende ulikheten (Rodrik 2011). På den andre siden finner vi skeptikerne (tradisjonister), som mener at det kun er de rike som får globaliseringens fordeler. De ser på globalisering som ødeleggende, og hevder at en “deglobalisering” vil hjelpe verdenssamfunnet fra den voksende ulikheten (Scholte 2005). Selv om tradisjonistene er de radikale innenfor antiglobaliserings posisjon, er det noe hold i deres argumentasjon. Den mye diskuterte forskjellen mellom nord og sør har blitt forsterket av globaliseringen (Scholte 2005). Borgere i land som for eksempel er medlemmer av organisasjoner som OECD og NATO har flere strukturelle fordeler enn borgere som ikke er i disse organisasjonene (Scholte 2005).

I følge Bucman (2004: 68) har rike land kommet mye bedre ut av den økonomiske globaliseringen enn fattige land helt siden starten av den industrielle revolusjonen. I de siste tiårene har til og med noen fattige land blitt betydeligere fattigere som følge av den økonomiske globaliseringen. Videre hevder Bucman (2004: 73) at mye av grunnen til dette er den massive konsentrasjonen av verdens industri som ligger i de rike landenes hender. I 1750 sto dagens fattige land for store deler av verdens industrielle aktivitet, men på starten av første verdenskrig hadde deres del falt til mindre enn 10 prosent (selv om de har hatt noe forbedring siden). De siste to tiårene med økonomisk globalisering har ført til en stor konsentrasjon av verdens produksjon som har sikret den finansielle makten til rike land (Bucman 2004:74).

Det er hovedsakelig to ting som er ansvarlig for å påtvinge økonomisk globalisering på fattige land, nemlig den tredje verdens⁷ gjeldskrise og verdens handelsforhandlinger. Den tredje verdens gjeldskrise har spesielt vært en stor faktor. På

---

⁷Den tredje verden er et begrep som brukes for å beskrive de fattige landene på den sørlige halvkule. Begrepet oppstod i den vestlige verden under den kalde krigen, hvor den første verden ble brukt til å beskrive de vestlige kapitalistiske landene og den andre verden til å beskrive østblokklandene.

slutten av 70-tallet hadde mange oljeeksporterende land penger til overs som de satte i banker i vesten. Bankene lånte da mye penger til den tredje verden for store utviklingsprosjekt. Men flere faktorer (økning i verdens rentesatser, global tilbakegang og lave handelspriser) forårsaket at størrelsen på gjelden vokste veldig raskt, og flere land begynte å få problemer med å betale tilbake. Noe som henger igjen den dag i dag (Bucman 2004: 77). Fattige land kan ikke få lån fra Verdensbanken eller det internasjonale pengefondet uten at de godtar en pakke med strukturelle tilpasningsregler som er designet for å åpne opp for den globale markedsplassen. Disse reglene inkluderer tariffkutt, minimal kontroll på utenlandske investeringer, valutaavskrivning og lavt regjeringsforbruk (Bucman 2004: 77).

Fattige land har også kommet dårlig ut med tanke på internasjonal handel. De har en tendens til å se på verdens handel som en rikmannsklubb, og det er i følge Bucman (2004: 80) lett å se hvordan de har kommet til denne konklusjonen. Rodrik (2011: 252) hevder at restriksjonene regjeringer pålegger internasjonal handel i dag er blitt redusert til det laveste nivået verden hittil har sett. Utviklingsland lider ofte av å mangle tilstrekkelig finansiering, institusjoner og plassering i den globale økonomien, noe som fører til at de ikke kan skape økonomisk vekst. Når de fleste av landene kun har arbeidskraft er det vanskelig for dem å få en plass i den globale økonomien lenge nok til å bygge seg opp og fram. Siden andre verdenskrig har verden beveget seg gradvis mot å redusere skatter og restriksjoner på handel. Men noen av de industrielle landene som har vært blant de mest entusiastiske til liberalisering av handel, har vært noe dobbeltsidige i deres handlinger. De har forhandlet fram reduisering av toll og eliminert subsidier på varer der de har komparative fordeler, men er mer tilbakeholden når det gjelder å åpne deres egne markeder og til å eliminere deres egne subsidier på andre arenaer der utviklingslandene har en fordel. Som et resultat av dette ser man et internasjonalt handelsregime som på mange måter er ufordelaktig for utviklingslandene. I en verden der mange ser på global fattigdom som et av verdens største problem, er dette spesielt urovekkende.

2.2.4 Forskjeller mellom individer

Det er ikke bare mellom land globalisering fører til store forskjeller, dette viser seg også blant borgere innenfor samme land. Det finnes fattige mennesker i de rike utviklede landene og rike mennesker i de fattige utviklingslandene. Hovedproblemet med

globaliseringen er at den har styrket disse forskjellene. En forståelse av hvem som drar fordeler av globaliseringen, hvem som tar skade og hvem som blir relativt urørt er viktig for å forstå hvordan globalisering former distribusjonelle konflikter, politikk og politiske resultat i dagens integrerte økonomier. Som en konsekvens av dette har globalisering og hvordan den påvirker individer og deres persepsjon og deres preferanser vært et populært forskningstema de siste årene.

Walter og Maduz (2009) kritiserer tidligere forskning på dette området for å ha forsømt nylig utvikling i internasjonal handelsteori. For å identifisere de distribusjonelle effektene av fri handel og globalisering, har studier på individnivå typisk lent seg til to forskjellige handelsmodeller for å identifisere de distribusjonelle effektene av globalisering. Disse modellene har forskjellige forestillinger om faktormobilitet, der både Heckscher-Ohlin (H-O) modellen⁸ (Ohlin 2004 [1924]) og Stolper Samuelson modellen⁹ (Rogowski 1989) legger vekt på relative faktormuligheter, og Ricardo-Viner modellen legger vekt på de komparative fordelene til spesifikke industrier (Sandmo 2006). I følge Ricardo-Viner modellen vil en åpning av økonomien til internasjonal handel og investering være til fordel for de industrier der landet har en komparativ fordel, mens de som har en komparativ ulempe vil vakle. Siden faktorer av produksjon ikke kan flyttes enkelt og kostnadsfritt mellom industrier og økonomiske sektorer, blir individer ansatt i komparative ufordelaktige industrier taperne av globaliseringen på grunn av at det er en sannsynlighet at de vil miste jobbene deres som et resultat av økende økonomisk konkurranse, mens individer ansatt i komparative fordelaktige industrier vil vinne på en økonomisk åpning (Walter og Maduz 2009: 5).

I følge Stolper-Samuelsen modellen ligger et lands komparative fordeler i de varer og service som overveiende blir produsert med de faktorer av produksjon som landet har rikelig av. Derfor vil en åpning av økonomien øke etterspørselen etter disse produktene, og som en konsekvens etterspørselen for og prisen av de rikelige tilgjengelige faktorer av produksjon. Ved å anta at faktorer av produksjon er mobile, kan de bevege seg fra skrantende til lovende industrier, slik at eiere av rikelige faktorer av produksjon drar fordeler fra globalisering, mens de som eier knappe faktorer av

---

⁸ H-O modellen forklarer handel ved hjelp av internasjonale forskjeller i faktortilgang (arbeid, fysisk kapital, humankapital, land). Land har ulik relativ faktortilgang og produksjonen av varer og tjenester bruker ulike faktorer med relativ intensitet. Land med rikelig kapital har en komparativ fordel i kapitalintensive varer, og land med rikelig arbeidskraft har en komparativ fordel i arbeidsintensive varer (Oatley 2012: 377).

⁹ Stolper-Samuelsen modellen fastslår at den produksjonsfaktor som ett land har rikelig tilgang på tjener på handel, mens en motsvarende knapp produksjonsfaktor taper på handel (Oatley 2012: 375).

produksjon tar økonomisk skade (Rogowski 1989). En utvidelse av denne modellen fokuserer på utrustning når det gjelder menneskelig kapital, og foreslår at globaliseringens innflytelse vil påvirke arbeidere med lite og mye ferdigheter forskjellig. I avanserte økonomier impliserer dette at individer med mye ferdigheter (de rikelige faktorer av produksjon) drar fordeler av globalisering, mens de med lite ferdigheter taper (Findlay og Kierzkowski 1983).

Begge tilnærmingene innfører viktige hjelpemidler for å identifisere identiteten til globaliseringens vinnere og tapere på det individuelle nivået. Men i følge Walter og Maduz (2009: 5) ignorerer begge tilnærmingene viktige empiriske regelmessigheter. Et av hovedresultatene fra både teoretiske modeller og empirisk arbeid, er at produktive firmaer har større sannsynlighet for å eksportere, og at innenfor den samme industrien, ansetter de eksporterende firmaene flere produktive arbeidere eller arbeidere med større ferdigheter. Disse arbeiderne mottar høyere lønninger enn de i den samme industrien som jobber i firmaer som kun produserer for det nasjonale markedet, og høyere lønninger enn arbeidere i ikke-handlende sektorer. Dessuten blir de minst produktive firmaene og arbeiderne tvunget til å forlate (den handlende) industrien. Dette antyder at de distribusjonelle effektene av handel kommer av både den individuelle produktivitet (eller ferdighet) og hans eller hennes eksponering til internasjonal konkurranse. For å anvende dette på forskning innenfor politisk vitenskap, foreslår Walter og Maduz (2009: 3) en ny måte å måle hvordan individer kan bli karakterisert som globaliseringens "vinnere" eller "tapere", som tar disse to faktorene i betraktning. De klassifiserer globaliseringens vinnere og tapere ved å bruke både sektor- og faktor tilnærminger. Sektormodeller legger vekt på hvordan globalisering kan være en eksistensiell trussel for individers jobber og lønninger, mens faktormodeller uthever viktigheten av utdanning og ferdigheter

Deres konseptualisering klassifiserer individer med mindre ferdigheter som er eksponert for internasjonal konkurranse som *globaliseringens tapere*, på grunn av at det er høyst sannsynlig at disse individene kan miste deres jobber som et resultat av økonomisk integrering. På den andre siden er det sannsynlig at individer med større ferdigheter som er eksponert for internasjonal konkurranse jobber i produktive og internasjonale konkurransedyktige firmaer, og kan derfor bli klassifisert som *globaliseringens vinnere* (Walter og Maduz 2009: 3).

Individnivåets påvirkning av eksponering til internasjonal konkurranse er som sagt betinget av individers ferdigheter. For å operasjonalisere den betingede effekten

skal jeg se etter samspill mellom individenes utdanningserfaring og deres eksponering til global konkurranse i form av deres eksponering til økonomisk globalisering.

2.3 Økonomisk globalisering og politisk tillit

Den økende avstanden mellom rommet der problemene oppstår (globalt) og rommet der problemene blir behandlet (nasjonalstaten) kan i følge Castells (2008) være kilden til noen politiske kriser som påvirker regjeringsinstitusjonene. En av disse krisene omhandler legitimitet grunnet den økende avstanden mellom borgere og deres representanter. Påvirkningen av økonomisk globalisering på politisk tillit kan i følge Fischer (2012) best bli forstått ved å fokusere på regjeringens ansvarlighet for utviklingen av politisk tillit – den psykologiske kontrakten mellom regjeringer og borgere. Med andre ord, at regjeringer oppfyller borgernes forventinger og deres politiske preferanser.

Som nevnt tidligere kan økonomisk globalisering hemme regjeringers politiske valg, muligens til den grad at regjeringen blir tvunget til å gjennomføre politikk som blir diktert av det globaliserte markedets behov og kan slik miste makten over noen sosioøkonomiske områder. Som en konsekvens kan økonomisk globalisering i verste fall føre til at regjeringer mangler muligheten til å oppfylle stemmernes politiske preferanser. Og hvis borgerne opplever at regjeringen ikke står til deres forventinger og ønsker, kan det føre til mindre politisk tillit. Fischer (2012) finner nettopp i sin studie om økonomisk globalisering og politisk tillit at et lands integrering i verdensøkonomien fører til mindre politisk tillit blant borgerne. Ut i fra dette blir den første hypotesen til:

H1: Jo mer individer er utsatt for økonomisk globalisering, jo mindre politisk tillit vil de ha.

2.3.1 Globaliseringens effekter

Globalisering påvirker som sagt ikke land på lik måte, der forskjellene på effektene i rike og fattige land er store. De rike industrialiserte landene som er integrert i verdensøkonomien høster fra den økonomiske globaliseringen, mens utviklingslandene får betraktelig mindre utbytte. Samtidig vil offentlig innstilling til nasjonens økonomi påvirke tilliten. Med en regjeringens økonomiske prestasjon menes det hvor godt regjeringen kan oppfylle målene som borgerne er enige om, og hvis det er et hull

mellom hva som forventes og hva som faktisk blir utført, svekkes tilliten (Davies 1962¹⁰).

Et av de mest robuste empiriske funnene i litteraturen som omhandler tillit, er det positive forholdet mellom økonomisk utvikling, velstand og tillit (Inglehart 1970; Miller og Listhaug 1990; Fukuyama 1995; Mishler og Rose 2001).

Jo mer økonomisk utvikling, jo høyere er nivået av tillit og vice versa. Logikken er at mens knapphet vil føre til mistanke og mistillit, vil velferd øke tilliten (Catterberg og Moreno 2005). Mennesker har mer tillit til politiske institusjoner hvis de har vist en kapasitet til å generere økonomisk vekst, skape jobber, sørge for tilgang til sosiale tjenester og være transparente (Mackuen, Erikson og Stimson 1992).

Når regjeringer fungerer bra, har borgerne tillit til de som styrer, uansett om dette er institusjoner, mennesker eller politiske parti. Men når regjeringer ikke møter forventningene, vil det motsatte finne sted, og tilliten til regjeringen vil bli påvirket negativt (Miller og Listhaug 1999; Uslaner 2002). Hvis borgernes persepsjon av at regjeringen ikke er i stand til å møte finansielle utfordringer under perioder med dårlig økonomisk prestasjon, kan dette føre til mistillit (Mansbridge 1997; Newton og Norris 2000). I følge Listhaug og Wiberg (1995) vil en lavere brutto nasjonal inntekt føre til mindre tillit til politiske institusjoner. Roth m.fl. (2011) hevder at god økonomi og tilgang til jobb og sosiale tjenester fører til at borgerne stoler mer på regjeringen. Hvis det er noen tvil om at autoriteter kan ta hånd om den nasjonale økonomien, eller respondere på mulige utfordringer som kommer i kjølevannet av økonomisk globalisering, kan det skape mistillit. Samtidig har borgere i utviklingsland mindre utdanning og jobbsikkerhet enn individer i industrialisert land. I følge Leigh (2006) er det stor enighet i den politiske økonomiske litteraturen at høyere nivå av tillit er assosiert med rikere områder. På den andre siden er lavere nivå av tillit assosiert med fattigere områder. Ved å følge dette blir den andre hypotesen til:

H2: Individer i industrialiserte land vil ha mer politisk tillit enn individer i utviklingsland.

Nye (1997) argumenterer for at borgernes tvil angående den nasjonale økonomien og regjeringens evne til å respondere på disse utfordringene kan skape mer mistillit nå en

---

¹⁰ I følge Davies *j*-kurve vil vekst og forbedring føre til at mennesker utvikler psykologiske forventninger om at ting vil fortsette å bli bedre. Når slike forventninger ikke blir oppfylte, vil mennesker oppleve et utolerbart hull mellom hva de forventer og realiteten av deres omstendigheter (Davies 1962). Selv om denne teorien i hovedsak gjelder for revolusjonære aktiviteter, vil jeg hevde at denne tankegangen også kan overføres til politisk tillit.

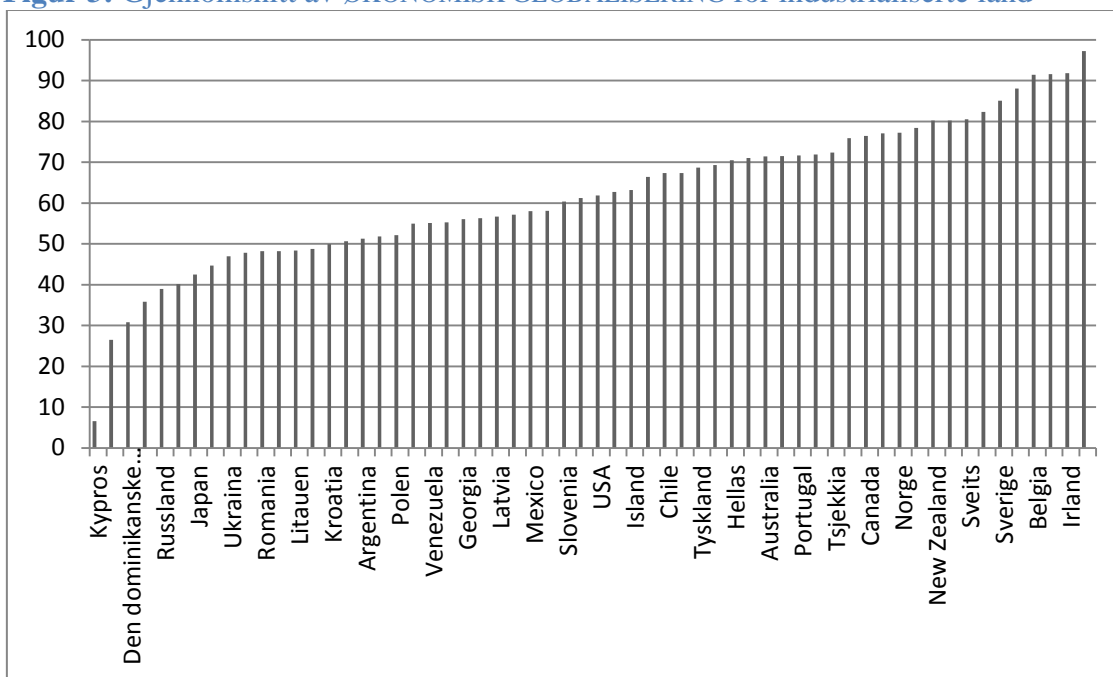
før på grunn av at økonomien er mer globalisert i dag. I følge Fischer (2012) kan rike industrielle land ha bedre forutsetninger for å ta vare på globaliseringens tapere enn det utviklingsland har. I høyinntektsland kan en stor del av befolkningen forvente en positiv kost-nytte balanse fra globaliseringen. Dette kan være gjennom fordeler innenfor lønn/profitt, høyere returer av investeringer eller forbedrede forbruksmønstre. I tillegg kan sosial- og utdanningsmobilitet i høyinntektsland hjelpe globaliseringens tapere til å utvikle et positivt fremtidsperspektiv, i kontrast til lavinntektsland med segmenterte og urokkelige arbeidsmarkeder. Mange utviklingsland er også styrt av klaner og autokratiske regimer, slik at eventuelle vinninger fra globaliseringen kan være konsentrert i få hender. Regjeringers muligheter for å tilpasse de nødvendige forandringene som er fordelaktige for borgerne og borgernes forventninger om profitt og vinninger fra globaliseringen kan slik være bedre i industrielle land enn utviklingsland.

Ved å sammenligne gjennomsnittet av ØKONOMISK GLOBALISERING for industrialiserte land og utviklingsland kan jeg få en indikasjon på forskjellene i de forskjellige landene¹¹. Figur 3 og 4 viser gjennomsnittsverdien av ØKONOMISK GLOBALISERING og illustrerer at industrialiserte land generelt har høyere nivå av økonomisk globalisering enn utviklingsland, noe som indikerer at utviklingsland ikke er fullstendig integrert i det globale markedet. Figur 3 viser at nesten alle industrialiserte land i dette utvalget har et gjennomsnitt på over 40 og at land som Luxemburg, Irland og Nederland har høye nivåer av økonomisk globalisering. Figur 4 viser at det kun er fem utviklingsland som har en gjennomsnittsverdi på 60 eller over. De fleste landene har en gjennomsnittsverdi på over 20, med unntak av Thailand og Bangladesh.

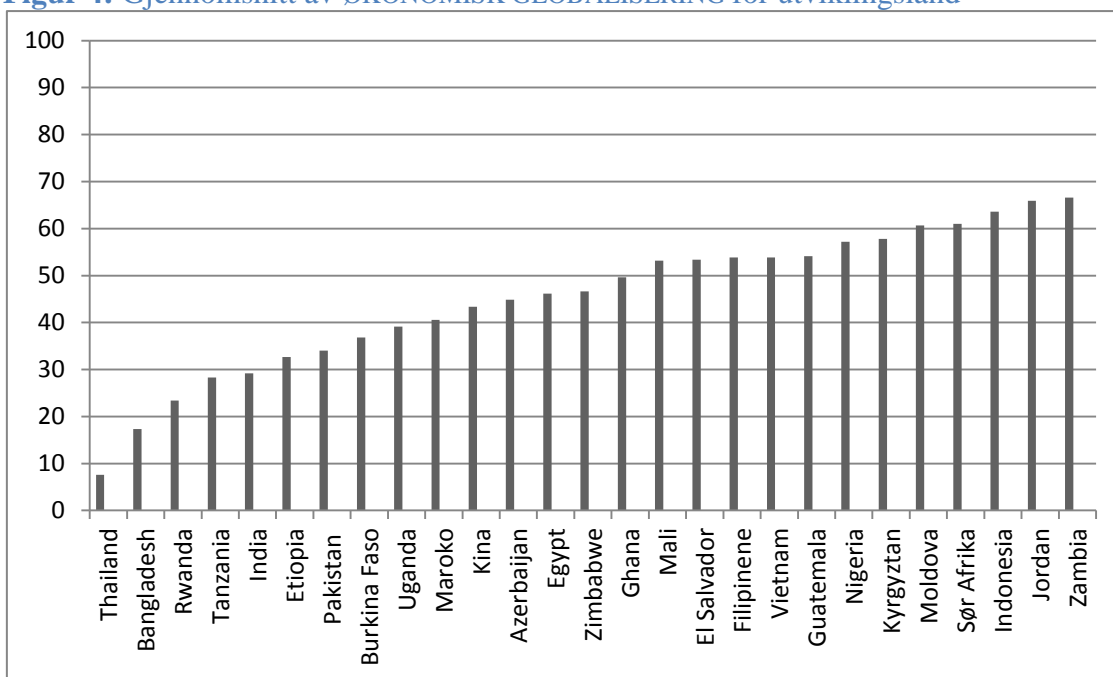
---

¹¹ Grupperingen av industrialiserte land og utviklingsland er basert på HDI fra *Human Development Reports*.

Figur 3: Gjennomsnitt av ØKONOMISK GLOBALISERING for industrialiserte land

Figur 4: Gjennomsnitt av ØKONOMISK GLOBALISERING for utviklingsland

Ved å følge argumentet om at effekten av globalisering i rike og fattige land er store, og at de som drar fordeler av velferden vil ha mer tillit enn de som taper på globaliseringen, blir følgende hypotese til:

H3: Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for individer i utviklingsland enn individer i industrialiserte land.

2.3.2 Globaliseringens vinnere og tapere

Ved å følge Walter (2010) er det fruktbart å teste for den kausale mekanismen mellom fenomen på makronivå og mikronivå for å undersøke hvordan forskjellige dimensjoner av globalisering påvirker individuelle preferanser. Walter (2010) hevder som sagt at det er nødvendig å bruke forskjellige nyanserte indikatorer som måler individenes posisjon som vinnere eller tapere som følge av den økende globale konkurransen. Disse indikatorene kan forklare hvordan individer med høye ferdigheter kan bli påvirket av globalisering til forskjell fra individer med lave ferdigheter. Videre hevder Walter (2010) at individer med høye ferdigheter som jobber i eksponerte sektorer i industrialiserte land kan bli identifisert som globaliseringens vinnere på grunn av at de er i en posisjon til å selge deres ferdigheter til det globale markedet. På den andre siden er individer med lave ferdigheter i industrialiserte land mer eksponert for usikkerhet på grunn av at varene de produserer lett kan bli erstattet med importerte varer fra andre land der lønningene er lavere. Dette kan også gjelde for individer i utviklingsland, men i disse landene vil kanskje ikke effekten være like sterk. Heggem (2013) finner i sin studie om økonomisk globalisering og velferdsholdninger at det er en forskjell mellom globaliseringens vinnere og tapere, der globaliseringens vinnere har mer høyrevridde holdninger til økonomisk velferd enn globaliseringens tapere. Selv om denne studien dreier seg om velferdsholdninger, argumenterer jeg for at termene globaliseringens vinnere og tapere kan implementeres til politisk tillit.

Individer med ferdigheter, som i denne studien blir karakterisert som mennesker med utdanning og kunnskap, har bedre sjanser for å delta i velstanden forårsaket av globaliseringen og er globaliseringens vinnere. Individer med mindre ferdigheter på den andre siden, har større sannsynlighet for å ta skade av globaliseringen og er derfor globaliseringens tapere. Newton (1999) hevder at vi finner høy tillit blant samfunnets vinnere, videre argumenterer Putnam (2000) at de som "ikke har" har mindre tillit enn de som "har" i nesten alle samfunn. Mistillit er derfor vanligere blant samfunnets tapere. Ved å følge tankegangen om globaliseringens vinnere og tapere får jeg følgende hypoteser:

H4: Globaliseringens tapere vil ha mindre tillit enn globaliseringens vinnere.

H5: Forskjellen mellom disse gruppene vil være størst i land med høy grad av økonomisk globalisering.

I denne studiens hovedanalyse identifiserer jeg globaliseringens vinnere og tapere ved å bruke utdanning som et mål på ferdighet. Dette er det Walter (2010) kaller for faktor tilnærmingen for å identifisere globaliseringens vinnere og tapere. Som vist tidligere legger hun også vekt på sektor tilnærmingen – hvordan globaliseringen kan føre til en eksistensiell trussel på individers jobber og lønninger, og at både faktor – og sektor tilnærminger ville vært et bedre mål på globaliseringens vinnere og tapere. Walter (2010) brukte *Offshoreability Index* i hennes sektor tilnærming. Denne er bare tilgjengelig for et utvalg av land (hovedsakelig industrialiserte land) i bølge 4. Jeg har derfor valgt å utføre en sensitivitetsanalyse hvor jeg ser på effekten av både en jobbs mulighet for å bli flyttet utenlands og utdanning på politisk tillit. Slik kan jeg identifisere globaliseringens vinnere og tapere ved både å bruke faktor- og sektortilnærmingen.

2.3.3 Politisk interesse og kunnskap

I følge Fischer (2012) kan påvirkningen av økonomisk globalisering på politisk tillit komme an på hvordan mennesker oppfatter deres regjeringens ansvarlighet for politikken og økonomiens tilstand. En kan argumentere for at dette burde bety noe for menneskers politiske tillit kun hvis de har grunner for å holde deres regjering ansvarlig – altså at når de tror politiske institusjoner har tilstrekkelig skjønnsmessig makt over det politiske rommet. Som jeg har diskutert tidligere, holder økonomisk globalisering regjeringers politiske valgmuligheter tilbake gjennom å trigge ukontrollerbare og uunngåelige strukturelle forandringer i økonomien. Som en konsekvens kan dette redusere den nasjonale regjeringens ansvarlighet når det gjelder deres politikk og deres politiske resultat. Hvis mennesker har kunnskap og interesse om politikk og forstår at dette er noe som er forårsaket av økonomisk globalisering, burde det ikke være noe negativ påvirkning av økonomisk globalisering på politisk tillit. Jo mer individer forstår hvordan politikk eller økonomi fungerer, jo bedre vil de forstå hvordan internasjonaliseringen av den nasjonale økonomien påvirker begrensningene i handlingskraften til den nasjonale regjeringen, og jo mindre vil de kun holde deres nasjonale regjering ansvarlig for landets økonomiske utvikling.

Teorien om kognitiv mobilisering involverer egenskaper som har en positiv effekt

på politisk tillit. Kognitiv mobilisering innebærer at borgere innehar ferdighetene og ressursene som er nødvendige for å bli politisk engasjerte og komme frem til sine egne politiske beslutninger, uavhengig av affektive, vanemessige og eksterne signaler. Lipset og Schneider (1983) fant en sterk positiv korrelasjon mellom individers utdanningsnivå og troen på egen politisk kompetanse. De høyt mobiliserte er de som både innehar ferdigheter og motivasjon til å begi seg ut på politikkenes kompleksitet på egen hånd (Dalton 1984: 267). Borgernes evne til å bearbeide politisk informasjon kan ses som et produkt av blant annet deres politiske interesse og utdanning (Inglehart 1970). Et kynisk syn på politikk vil hevde at jo mer mennesker vet om politikk, desto større er tendensen til å ha mistillit til de som er involverte. I motsetning til dette vil en mer psykologisk og informativ tilnærming argumentere for at individers interesser er selektive, og at de har en tendens til å ha gunstigere syn på områdene de interesserer seg for (Newton 2001; Catterberg og Moreno 2005).

Ved å følge denne tilnærmingen av selektiv interesse, tolkes det slik at de som uttrykker interesse for politikk er de som faktisk liker politikk, er mer deltakende og mer politisk engasjerte. Som en konsekvens burde påvirkningen av den politiske tillitsnedgangen av økonomisk globalisering være mindre for personer som er godt informert om politikk sammenlignet med personer som er ikke interessert i politikk. Den siste hypotesen blir da som følger:

H6: Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for mennesker som ikke er godt nok informerte om politikk.

For å summere vil jeg repetere de seks hypotesene jeg har presentert i dette kapittelet i tabell 1:

Tabell 1: Sammendrag av hypotesene

H1: Jo mer individer er utsatt for økonomisk globalisering, jo mindre politisk tillit vil de ha.

H2: Individer i industrialiserte land vil ha mer politisk tillit enn individer i utviklingsland.

H3: Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for individer i utviklingsland enn individer i industrialiserte land.

H4: Globaliseringens tapere vil ha mindre tillit enn globaliseringens vinnere.

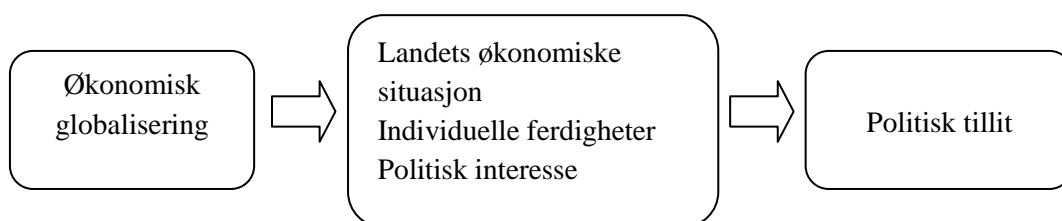
H5: Forskjellen mellom disse gruppene vil være størst i land med høy grad av økonomisk globalisering.

H6: Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for mennesker som ikke er godt nok informerte om politikk.

Jeg vil i denne studien bruke en flernivåanalyse for å teste disse hypotesene. Ved å bruke denne analysemetoden vil jeg kunne teste både for individuelle og kontekstuelle faktorer. I og med at studien dreier seg om økonomisk globalisering, er nettopp økonomisk globalisering den viktigste kontekstuelle variabelen i denne analysen. Men som jeg har vist tidligere, er også de individuelle faktorene viktig, slik som ferdigheter, målt med UTDANNING, kunnskap og interesse for politikk, målt med POLITISK INTERESSE og den økonomiske situasjonen i landet til individene, målt med BNP PER INNBYGGER. Disse antakelsene er presentert som en teoretisk modell i figur 5 nedenfor:

Figur 5: Teoretisk modell av det forventede kausalforholdet

3 Forskningsdesign og data

I dette kapitlet vil jeg først kort presentere det metodiske grunnlaget for den statistiske metoden. Deretter følger en beskrivelse av dataen som blir brukt i denne studien og forutsetninger for flernivåanalysen. Noen potensielle begrensninger og utfordringer med analysen vil også bli undersøkt, før jeg til sist vil presentere den avhengige variabelen og de uavhengige variablene.

3.1 Den statistiske metoden

Forskere har alltid vært uenige om noen fundamentale temaer, som for eksempel hvordan vi forstår verden vi studerer. I følge Moses og Knutsen (2007) har dette å gjøre med forskjellige måter å forstå på, eller metodologiske forskjeller. Disse forskjellene hjelper oss å forstå de forskjellige måtene vi forsker på og bunner i ontologi, epistemologi og metodologi. Kortfattet er ontologi studien av virkeligheten, eller med andre ord, vitenskapen eller filosofien av å være, mens epistemologi er den filosofiske studien av kunnskap. Metodologi representerer de forskjellige måtene vi tilegner oss denne kunnskapen, eller logikken bak de metodene vi velger (Hay 2002; Moses og Knutsen 2007). Valget av min ontologiske og epistemologiske tilnærming innebærer at jeg ønsker å avdekke og forklare regelmessigheter og korrelasjoner i den virkelige verden. I følge Moses og Knutsen (2007) er den mest ideelle metoden for å gjøre dette eksperimentell design, men i denne studien om økonomisk globalisering og politisk tillit sier det seg selv at det ville være vanskelig å utføre et eksperiment. Jeg vil derfor bruke statistisk metode for å teste hypoteser, som blir hevdet å være det nest beste valget, og dermed følge den positivistiske tradisjonen som hevder at verden består av regelmessigheter. En viktig del av den positivistiske tradisjonen er at det eksisterer en virkelig verden der ute, som vi har mulighet til å få tilgang til ved å nøye tenke, observere og nedtegne våre erfaringer (Moses og Knutsen 2007: 29).

Jeg vil i denne studien bruke slutningsstatistikk, som kan bli brukt for å teste forutsigelser og hypoteser (Moses og Knutsen 2007: 70), for å undersøke sammenhengen mellom økonomisk globalisering og politisk tillit i forskjellige deler av verden. Målet med vitenskapelig forskning er nemlig å gjøre slutninger som går forbi den samlede dataen (King, Keohane og Verba 1994: 8). Med stor-*N* studier er det mulig å gjøre generaliseringer om de kausale effektene av forskjellige fenomener.

3.2 Data

Jeg har i denne studien en flernivåanalyse som består av tre nivåer: individnivå, landår-nivå og landnivå. På individnivået bruker jeg utvalg av populasjonen innenfor forskjellige land. Utvalgsteori tillater meg å generalisere fra utvalget på individnivået til populasjonen utvalget er hentet fra. Data på landår-nivået og landnivået består av data fra forskjellige tidsperioder innenfor forskjellige land og omhandler tilnærmet hele populasjonen som helhet. Her undersøker jeg hele populasjonen av land og ikke bare et utvalg, og generaliserer slik innenfor stokastisk modellteori. Ved å bruke stokastisk modellteori kan jeg generalisere fra observasjonene jeg finner, til prosessen eller mekanismen som generer data (Gold 1969: 44; Henkel 1976: 85; Aaberge og Lake 1984: 185). I følge denne teorien starter vi med et ikke-deterministisk eksperiment, som innebærer at resultatene av eksperimentet vil variere, selv om vi prøver å holde betingelsene rundt konstante. Derfor vil bruken av konfidensintervaller og signifikansnivåer være fornuftig, selv om vi ser på hele populasjonen. Mangel på statistisk signifikans indikerer at forhold produsert av naturen ikke er mer sannsynlig enn hvis produsert ved tilfeldighet (Gold 1969: 44).

De individdata jeg benytter baserer seg som sagt på fire bølger fra World Values Survey (WVS), og består totalt av over 350 000 respondenter fra over 90 land. Bølge 2 går over perioden 1990–1994, bølge tre går over perioden 1995–1998, bølge 4 går over perioden 1999–2004 og bølge 5 går over perioden 2005–2009. WVS samler informasjon fra hele verden om forandringer i menneskers verdier, tro og motivasjon, og er en av få komparative surveyer som inkluderer land fra alle verdensdeler, og dermed gjør det mulig å studere sosiokulturelle og politiske endringer på tvers av land (Norris 2007). Gjennom intervjuer med standardiserte oversatte spørreskjema intervjues nasjonale representative utvalg fra hvert land. På landår-nivået (nivå-2) har jeg tre kontinuerlige variabler: Økonomisk globalisering fra *KOF Index of Globalization* (Dreher et. al 2008), *Gini* fra SWIID (*Standardized World Income Inequality Database*) (Solt 2009) og BNP fra Verdensbanken (2012). Verken WVS eller noen av de andre datakildene er ansvarlige for analysene og tolkningene i denne studien¹².

---

¹² European and World Values Survey Four Wave Integrated Data File 1981–2004 OFFICIAL AGGREGATE v.20060423. World Values Survey Association (www.worldvaluessurvey.org). Aggregate File Producer: Asep/JDS, Madrid SPAIN. The European Values Study Foundation (www.europeanvalues.nl).

3.3 Flernivåanalyse

Som sagt vil jeg i denne studien bruke flernivåanalyse som metode for å undersøke hvordan økonomisk globalisering påvirker politisk tillit, siden jeg er interessert i effekter av variabler på forskjellige nivåer. Flernivåanalyse tillater meg å modellere en avhengig variabel på laveste nivå som en funksjon av variabler på alle nivå. De data som blir brukt i denne analysen er hierarkisk strukturert på tre nivåer, noe som betyr at enhetene på individnivået henger sammen med enheter på landår-nivået, og at enhetene på landår-nivået henger sammen med enhetene på landnivået. Analysen kan slik forklare variansen i den avhengige variabelen målt på det laveste nivået ved å ta det høyere nivået i betraktning (Steenbergen og Jones 2002: 219). Noe som igjen betyr at observasjoner på det laveste nivået er påvirket av det høyere nivået. Det er med andre ord ikke statistisk uavhengighet i observasjonene.

Det finnes både substansielle og statistiske grunner for å utføre flernivåanalyse. De statistiske grunnene baseres på forutsetningen om statistisk uavhengighet av observasjoner i de fleste typer regresjonsanalyser. Ved å bruke for eksempel OLS (*Ordinary Least Squares*) regresjon på hierarkisk strukturert data, som jeg har i denne studien, ville denne forutsetningen bli brutt i større eller mindre grad, noe som fører til unøyaktig estimering av koeffisientene. Problemet som ofte kan oppstå da, er at standardfeil av koeffisientene kan være alvorlig underestimerte (Strabac 2007: 206). Dette ville mest sannsynlig ført til at jeg ville fått type 1-feil, som vil si og ukorrekt forkaste nullhypotesen (Ringdal 2012). Selv om dette er viktig, er det de substansielle grunnene som har vært viktigst i mitt valg av bruk av flernivåanalyse. Dette er fordi at jeg i hovedsak er ute etter effektene av variablene på det andre nivået av analysen, nemlig effekten av økonomisk globalisering, og en flernivåanalyse vil måle effektene av nivå 2 på en tilfredsstillende måte. En flernivåanalyse tillater altså at jeg kan kombinere flere nivå i en modell ved å spesifisere de ulike nivåene¹³. Dette er fordelaktig fordi jeg da har muligheten til å kontrollere for effekter som ikke kan tillegges individnivå, siden respondenter fra samme land vil være mer like på grunn av blant annet felles historie, erfaringer og miljø. (Steenbergen og Jones 2002: 219). Ved å inkludere nivå-2 faktorer i analysen, kan jeg altså redegjøre for konteksten til individene.

Det er to forskjellige typer av flernivåanalyse: *random intercept* modeller og *random slope* modeller. I denne studien vil jeg bruke en *random intercept* modell. I

---

¹³ Spesifisering av ulike nivå krever at man lager variabler som identifiserer de ulike nivåene, og koder variablene som skal inn på nivåene tilsvarende identifiseringsvariablene (Steenbergen og Jones 2002). Siden strukturen i analysen her har tre nivå, er det laget identifiseringsvariabler for nivå-2 og nivå-3.

denne metoden vil effektene av de forskjellige variablene være de samme i hver enhet av analysen, men regresjonskonstanten (*intercept*) for de forskjellige nivå-2 enhetene vil variere. Jeg forventer at effekten av økonomisk globalisering er den samme i alle landene, men at deres grunnlinje er forskjellig. Det er sannsynlig at effekten av økonomisk globalisering er forskjellig i ulike land. Jeg velger derfor å modellere dette inn i et samspill (H3). Jeg velger å bruke denne typen av flernivåanalyse da jeg ikke har en god substansiell grunn til å modellere *random slope*, og en slik modellering vil gjøre en allerede stor og kompleks modell ennå mer kompleks. En *random slope* modell åpner opp for muligheten for forskjellige effekter av variabler og ulik regresjonskonstant, men dette er en komplisert metode som er vanskeligere å tolke, og ifølge Hox (2010) burde man ha minst 100 enheter på nivå-2 for å benytte metoden.

3.3.1 Forutsetninger for flernivåanalyse

Som alle andre statistiske analyser, er flernivåanalyse basert på flere forutsetninger som må være oppfylt for å forsikre at modelleringen er korrekt. Hvis disse forutsetningene brytes, kan prosedyren for å estimere og teste koeffisientene bli ugyldige. For det første er en hierarkisk struktur viktig for å rettferdiggjøre bruken av flernivåanalyse, noe som dataen i denne studien har.

I følge Strabac (2007) bør ICC (*Intra Class Correlation Coefficient*)¹⁴ for de høyere nivå av standardmodellen være over 5 prosent for å rettferdiggjøre bruken av flernivåanalyse. Men dette er ikke en substansiell regel, den fungerer mer som en retningslinje. Når det er sagt, er ICC av både landår-nivået og landnivået i standardmodellen i denne analysen over 5 prosent.

Når det gjelder hvor stort utvalg man behøver for å gjennomføre en flernivåanalyse, og hvilken utvalgsstørrelse som er nødvendig for å kunne generalisere resultatene, finner Hox (2010: 233) at om man har flere en 30 grupper på nivå-2, vil dette gi tilfredsstillende estimater. Om det skal inkluderes interaksjoner mellom nivå-1 og nivå-2 variabler, bør antall nivå-2 enheter være høyere, på rundt 50 enheter. Kravet om antall enheter er viktig, da høyere utvalgsstørrelse fører til mer presise estimater og standardfeil. Analysen inkluderer 151 enheter på nivå-2. Antall enheter jeg har på nivå-

---

¹⁴ ICC er kalkulert fra variansen av residualene på de forskjellige nivåene av analysen, og viser hvor mye varians man kan finne på de forskjellige nivåene. Når jeg tester dette på en tom modell (uten X-variabler), så finner jeg hvor mye av variansen i Y som kan forklares på de ulike nivåene. Den kan bli kalkulert på følgende måte for nivå-2 variansen: $ICC = s_u^2 / (s_e^2 + s_u^2 + s_v^2)$. Og for nivå-3 variansen: $ICC = s_v^2 / (s_e^2 + s_u^2 + s_v^2)$.

2, hvor makrovariablene inkluderes, er derfor tilfredsstillende (Hox 2010: 233).

Den avhengige variabelen i analysen bør også være normalfordelt. Hvis ikke det er tilfellet, bør man vurdere å bruke robuste standardfeil. Dette krever enheter på minst 100 på analysens høyeste nivå. Men hvis man allerede har et stort utvalg som dette, er ikke normalfordeling et stort problem. Dette er på grunn av sentralgrense teoremet som sier at når utvalgsstørrelsen blir større, vil utvalgsdistribusjonen av gjennomsnittet bli tilnærmet normal, uavhengig av formen på variabelens frekvensdistribusjon (Hamilton 1992:27). Den avhengige variabelen i denne studien er som sagt tillit til parlamentet, og som vist i figur A1 i appendiks, er denne variabelen tilnærmet normalfordelt.

Multikollinearitet kan i følge Hox (2010) også være et problem i flernivåmodellering. Multikollinearitet betyr korrelasjon mellom X -variabler. Når dette problemet er stort, blir det vanskelig å skille variablenes effekter fra hverandre. Dessuten blir estimatene upresise og signifikansverdiene store. For å teste for multikollinearitet har jeg kjørt en toleransetest, se tabell A1 i appendiks. Denne viser at jeg ikke har problemer med multikollinearitet i min modell. Med unntak der jeg har samspilledd og tester for kurvelinearitet, hvor den substansielle gevinsten veier tyngre enn et eventuelt problem med multikollinearitet.

Den viktigste forutsetningen for flernivåanalyse er at alle relevante variabler bør være inkludert i modellen og at alle urelevante variabler bør være ekskludert. Dette er en vanskelig forutsetning å oppfylle i alle regresjonstyper, men spesielt for flernivåanalyse da det er få enheter på de høyere nivåene, noe som igjen hindrer meg i å kontrollere for absolutt alle relevante variabler. Men jeg har inkludert de variablene som er mest relevante i forhold til teori og tidligere forskning på dette temaet.

3.3.2 Analysens begrensninger

Kausalitet er et problem når man gjør kvantitativ forskning. En regresjonsanalyse kan kun fortelle oss om forskjellige variabler er korrelerte, ikke hvordan kausalforholdet er. Det er derfor viktig å basere kvantitativ forskning på et solid teoretisk rammeverk (Elster 1989; Bay 2000), noe jeg har gjort i denne studien.

Tillit er i følge Ruscio (1996) et vanskelig tema fordi det både er en årsak og en effekt, og man bør derfor klargjøre for om tillit blir håndtert som en avhengig eller uavhengig variabel. Bouckaert og Van de Walle (2001) hevder at når man forsker på tillit, er det ofte teoretiske årsaker for begge retningers påvirkning, for eksempel om

tilfredshet fører til tillit, eller om tillit fører til tilfredshet. Fischer (2012) finner i sin studie at det er individer som blir påvirket av globaliseringens konsekvenser, og ikke omvendt. Jeg hevder derfor at det er økonomisk globalisering som påvirker politisk tillit. Jeg har to holdningsvariabler på individnivå som kan være problematiske: politisk interesse og sosial tillit. Aardal (2003), Cattenberg og Moreno (2005) og Fischer (2012) finner at borgere som er engasjerte og har høyere interesse for politikk, har høyere politisk tillit, og sosial tillit kan i følge Putnam (1993) ses på som en tilnærmet sosial verdi som er lært tidlig i livet. Jeg støtter meg derfor på tidligere teori og forskning for å hevde at kausalforholdet er korrekt.

Det kan lett forekomme feil i undersøkelser på tvers av land, og det er derfor viktig at komparative landsurveys gjennomføres med stor nøyaktighet. En begrensning som er relevant for denne analysen er spørsmålet om jeg sammenligner det samme i alle land som er med i undersøkelsen, altså validiteten på det jeg måler. Man kan ha et problem med validitet med tanke på betydningen av undersøkelsens spørsmål som kan variere i ulike kontekster som land. Men WVS har mye erfaring med krysskulturell datainnsamling og baserer seg på én instrumentell standard som inkluderer land fra alle verdensdeler, samtidig som den også er mye brukt i forskning og vitenskapelige publikasjoner. Jeg har derfor tiltro til at WVS har løst denne utfordringen på best mulig måte.

Et annet relevant problem er om utvalget av land er for heterogent for at en meningsfull statistisk analyse er mulig. Dataen som blir brukt i denne analysen består av land fra forskjellige deler av verden, noe som gjør det sannsynlig at problemet med krysskulturelle sammenligninger er tilstedet. Et eksempel på dette er variabelen utdanning på individnivå, som skiller mellom lav og høy utdanning. Det er sannsynlig at hva som blir ansett som lav og høy utdanning i de forskjellige landene vil variere, spesielt mellom industrialiserte land og utviklingsland. Jeg er klar over dette problemet når jeg tolker resultatene.

Utvalget i denne analysen består av flere industrialiserte land enn utviklingsland. Det kan være vanskelig å samle inn data fra utviklingsland på grunn av for eksempel manglende interesse i undersøkelsesdata og manglende ressurser og finansiering, eller på grunn av at respondentene frykter at ærlige svar kan føre til uheldige konsekvenser. Men uansett årsak, kan et ujevnt utvalg føre til skjeve resultater for utviklingsland. Dette problemet er vanskelig å gjøre noe med, men det er viktig å være klar over dette når man tolker resultatene.

Individuelle holdninger er også avhengig av konteksten. Dette kan være et problem siden utvalget består av 81 forskjellige land – både industrialiserte land og utviklingsland. Det kan være forskjeller i hva som faktisk påvirker politisk tillit i disse landene, og det er en fare for at analysen kan fjerne dataen fra dens kontekst. Alternativet kunne vært å analysere respondenter fra et eller flere like land, men dette ville hindre meg i å se på hvordan globalisering påvirker politisk tillit i forskjellige land, noe som er en vesentlig del av denne analysen. Jeg har derfor valgt å skille mellom industrialiserte land og utviklingsland ved å kontrollere for BNP PER INNBYGGER, et standardisert mål av GINI INDEKSEN, OECD og et samspill mellom BNP PER INNBYGGER og ØKONOMISK GLOBALISERING.

3.5 Variabler

3.5.1 Avhengig variabel

Den avhengige variabelen i denne analysen er TILLIT TIL PARLAMENTET. For deskriptiv statistikk, se tabell 2. Originalt var det ønskelig å lage en skala av tillit til regjeringen, tillit til politiske parti og tillit til parlamentet for å fange inn flere aspekter ved politisk tillit enn hver enkelt indikator som måler ulike deler av aspektet politisk tillit vil gjøre. Men det er flere land som ikke har blitt spurt om tillit til regjeringen og tillit til politiske parti i bølge 2 og 4 – noe som førte til mange missing, spesielt for utviklingsland. En konsekvens av ikke å lage en skala kan være at det har en uheldig effekt på resultatet av analysen når det gjelder validitet. Hvis en variabel er valid vil det si at den måler eksakt det vi tror den måler. Newton og Norris (1999) hevder at en nedgang i tilliten til de store institusjonene i samfunnet, spesielt de fra representative demokratier, er en veldig mye større trussel enn en nedgang i tilliten til politikere. Dette kommer av at tillit til ledere i større grad bestemmes av kortsiktige forandringer enn tillit til institusjoner. Selv om institusjoner er store og upersonlige, argumenterer de for at tillit til institusjoner er en god indikator på offentlig missnøye på grunn av at de er grunnpilarene i et samfunn.

Tillit til institusjoner er i følge Norris (1999) et av det mest spesifikke nivået av politisk tillit. Tillit til parlamentet kan være et godt mål på politisk tillit, i og med at tillit til institusjoner handler om noe dypere og mer fundamentalt enn tillit til for eksempel politikere. Respondentene ble stilt følgende spørsmål: “Hvor mye tillit har du til [det nasjonale parlamentet]: er det mye tillit (1), en del tillit (2), ikke veldig mye tillit (3) eller ingen tillit i det hele tatt (4)?” Denne variabelen har jeg snudd slik at målene får

samme retning. Det vil si at ingen tillit i det hele tatt har fått verdien 1 og mye tillit har fått verdien 4. Den avhengige variabelen er tilnærmet normalfordelt (se figur A1 i appendiks).

Tabell 2: Deskriptiv statistikk for TILLIT TIL PARLAMENTET

	<i>N</i>	Min.	Maks.	Gj.snitt	Stnd.avvik
Tillit til parlamentet	184 002	1	4	2,3	,90

3.5.2 Kontekstuelle variabler

Den viktigste uavhengige variabelen i denne analysen er ØKONOMISK GLOBALISERING, men jeg kontrollerer også for to andre måleenheter på landår-nivået: BNP PER INNBYGGER og en standardisert versjon av GINI INDEKS. Disse variablene er inkludert for å se forskjeller mellom industrialiserte land og utviklingsland. Jeg kontrollerer også for OECD, for å se om det er noen forskjeller i politisk tillit mellom de som er medlemmer og de som ikke er det. For deskriptiv statistikk se tabell 4.

Økonomisk globalisering

Økonomisk globalisering omhandler ikke bare bytting av varer og tjenester på tvers av land, som tradisjonelt har blitt fanget opp av et mål basert på eksport og import, men også flyten av kapital og arbeid på tvers av land. For å få med alle dimensjonene av økonomisk globalisering vill jeg bruke KOF indeksen for globalisering i denne analysen. KOF indeksen for globalisering består av flere variabler som måler forskjellige aspekter ved globalisering. De tre hoveddimensjonene som er inkludert i indeksen er: økonomisk-, politisk- og sosial globalisering. Den uavhengige variabelen i denne analysen er som sagt ØKONOMISK GLOBALISERING, og er målt av den økonomiske dimensjonen av KOF indeksen. ØKONOMISK GLOBALISERING er en kontinuerlig variabel som går fra 1–100. Den økonomiske dimensjonen av KOF indeksen består av to underindekser som er ment å måle økonomisk globalisering: (1) *faktisk flyt* og (2) *restriksjoner*. *Faktisk flyt* inkluderer handel, flyt av utenlandske direkteinvesteringer (FDI) FDI i aksjer, portefølje investeringer og utbetalinger til utenlandske arbeidere – som alle er målt som en prosentsats av BNP. *Restriksjoner*

inkluderer gjemte importbarrierer, gjennomsnittlig tarifftrate, skatt på internasjonal handel (prosent av nåværende statsinntekter) og restriksjoner på kapitalkonto. For informasjon om vekting, se tabell 3.

Tabell 3: Vekting av økonomisk globalisering i KOF indeksen (Dreher m.fl. 2008)

Indekser og variabler	Vekting (%)
Økonomisk globalisering	
(i) Faktisk flyt	(50)
Handel (prosent av BNP)	(16)
Utenlandske direkteinvesteringer, flytende (prosent av BNP)	(21)
Utenlandske direkteinvesteringer, aksjer (prosent av BNP)	(23)
Porteføljeinvesteringer (prosent av BNP)	(19)
Utbetalinger til utenlandske arbeidere (prosent av BNP)	(22)
(ii) Restriksjoner	(50)
Gjemte importbarrierer	(24)
Gjennomsnittlig tarifftrate	(28)
Skatter på internasjonal handel (prosent av nåværende omsetning)	(28)
Kapitalkonto restriksjoner	(20)

I følge Dreher et al. (2008: 43) er faktisk økonomisk flyt det vanligste målet av økonomisk globalisering, men restriksjoner på handel og kapital er også mål som blir brukt. Dette gjør at den økonomiske dimensjonen av KOF indeksen er et robust mål for økonomisk globalisering. Dreher m. fl. (2008: 43) definerer handel som summen av et lands eksport og import, mens porteføljeinvesteringer blir definert som summen av et lands tilgang og muligheter. Utbetalinger til utenlandske arbeidere og kapital er også inkludert for å måle omfanget av et lands ansettelse av utenlandske mennesker og kapital i deres produksjonsprosesser. Et land med høyere statsinntekter fra tariff og skatt er mindre globaliserte, gitt et visst nivå av handel.

For å måle restriksjoner på kapitalkontoen, har Gwartney og Lawson (2002) konstruert en indeks som er basert på *IMFs Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions* (Dreher m.fl. 2008: 44). Den originale kilden for gjemte

importbarrierer er forskjellige spørsmål fra *the World Economic Forum's Global Competitiveness Report* (Dreher m.fl.2008: 44).

BNP per innbygger

BNP per innbygger måler økonomisk utvikling, samtidig som den sier noe om fordelingen i landet. BNP per innbygger er estimert fra verdens utviklingsindikatorer fra Verdensbanken, og er bruttonasjonalproduktet i et land, delt på gjennomsnittet av befolkningen (World Bank 2014a). BNP er summen av GVA (*Gross value added*) av alle lokale produsenter i økonomien pluss uansett produktskatter, og minus uansett subsidier som ikke er inkludert i verdien av produktene. Det er kalkulert uten å gjøre fradrag for verdiminskning av fabrikkerte aktiva eller for uttømming og degradering av naturressurser. BNP per innbygger er i konstante amerikanske dollar. Variabelen er log-transformert ved å bruke den naturlige logaritmen ($\ln$) for å trekke inn uteliggere, og slik få en statistisk bedre fordeling. Dette er gjort på bakgrunn av at effekten av en økning i BNP per innbygger kan bety mer i land med lav BNP per innbygger enn i land med en BNP per innbygger som allerede er høy.

GINI

Gini indeksen måler hvordan fordelingen av inntekt eller forbrukerutgifter blant individer/hushold innenfor en økonomi avviker fra en perfekt lik fordeling. Det er slik et mål på ulikheter innenfor en økonomi (World Bank 2014b). Variabelen GINI er et standardisert mål av Gini indeksen for inntektsulikheter, gjort tilgjengelig gjennom SWIID (Solt 2009). På grunn av at den ustandardiserte Gini indeksen mangler verdier for mange tilfeller i forskjellige år, reduserer den sammenligninger på tvers av observasjoner. Det standardiserte målet er derfor å foretrekke. Gini indeksen går fra 0–100, der verdien 0 representerer perfekt økonomisk likhet, mens verdien 100 impliserer perfekt økonomisk ulikhet.

OECD

Samtidig kan det også være fruktbart å skille mellom land som er medlemmer av OECD¹⁵ og land som ikke er det. Dette er på bakgrunn av at OECD er et forum der regjeringer jobber med utfordringer i kjølevannet av globalisering. OECD er industrilandenenes samarbeidsforum for økonomiske og sosiale spørsmål. Medlemslandene får et bedre grunnlag for å utforme politiske virkemidler som skal sikre økonomisk vekst og sosial trygghet for borgerne. OECD land samarbeider ikke bare med hverandre, men også med land som ikke er medlemmer og med andre internasjonale organisasjoner. De har som mål å bidra til en utvidelse av verdenshandelen på et multilateralt og ikke-diskriminerende grunnlag, i samsvar med internasjonale forpliktelser og å forbedre nasjonal økonomisk prestasjon. De 34 OECD landene jobber også med å implementere følgende kjerneverdier: upartiskhet, lovlighet, integritet, transparenthet, effektivitet, likhet, ansvarlighet og rettferdighet, som alle er relaterte til skapelsen og bevaringen av tillit til regjeringen og deres institusjoner (Henderson 1996). På bakgrunn av dette er det interessant å se om land som er medlemmer av OECD har mer politisk tillit enn land som ikke er medlemmer, uavhengig om alle deres tiltak har vært suksessfulle eller ikke.

Variabelen OECD er dummykodet fra den originale variabelen som inneholder alle landene i analysen, der landene som er medlem av OECD har fått verdien 1 og landene som ikke er det har fått verdien 0.

Tabell 4: Deskriptiv statistikk for uavhengige variabler på landår-nivå

	<i>N</i>	Min.	Maks.	Gj.snitt	Stnd.avvik
Økonomisk globalisering	184 002	6,60	97,23	57,51	17,66
BNP PI	184 002	5,50	12,41	9,06	1,07
GINI	184 002	15,05	64,62	35,48	9,74
OECD	184 002	0	1	,443	,497

¹⁵ OECD-kretsen består av 34 land : Australia, Belgia, Canada, Chile, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Hellas, Island, Irland, Israel, Italia, Japan, Luxembourg, Mexico, Nederland, New Zealand, Norge, Polen, Portugal, Slovakia, Slovenia, Spania, Storbritannia, Sverige, Sveits, Sør-Korea, Tsjekkia, Tyrkia, Tyskland, Ungarn, USA og Østerrike.

3.5.3 Variabler på individnivå

På det individuelle nivået har jeg inkludert mål på POLITISK INTERESSE (1–4), SOSIAL TILLIT (0–1) og ANSATT (0–1), samt følgende demografiske variabler: INNTEKT (1–10), HØY UTDANNING (0–1), KVINNE (0–1), ALDER (15–101) og ALDER kvadrert. For deskriptiv statistikk på disse variablene, se tabell 5.

POLITISK INTERESSE er målt med spørsmålet “Hvor interessert vil du si du er i politikk?” og svarkategoriene er omkodet til (1) “Ikke interessert i det hele tatt”, (2) “Ikke veldig interessert”, (3) “Noe interessert” og (4) “Veldig interessert”. Det er forventet at høy politisk interesse generer høyere nivå av politisk tillit. SOSIAL TILLIT er en dummyvariabel kodet fra den originale dikotome variabelen som er basert på spørsmålet “Generelt, vil du si at man kan stole på de fleste mennesker eller må man være forsiktig i forbindelse med andre mennesker?”. Verdien 0 representerer “Man trenger å være veldig forsiktig” og verdien 1 representerer “Man kan stole på de fleste mennesker”. Sosial tillit er tatt med i analysen som en kontrollvariabel på bakgrunn av at politisk tillit kan sees som en forlengelse av mellommenneskelig tillit som er lært tidlig i livet, og som senere overføres til politiske institusjoner (Putnam 1993: 167).

Variabelen ANSATT er omkodet til en dummyvariabel, der de som har en jobb har fått verdien 1, mens resten er kodet til referansekategorien 0. Denne variabelen er inkludert på grunn av som tidligere nevnt, fører tilgang til jobb og sosiale tjenester til at individer har mer tro på regjeringen. Arbeidsledighet påvirker disse borgerne direkte, og i følge Fiorina (1978), Mackuen m.fl. (1992) og Roth m.fl. (2011), er en konsekvens av dette at de vil ha et mindre nivå av tillit.

WVS har ingen variabel for individuell inntekt. Variabelen INNTEKT som blir brukt i denne analysen måler husholdets inntekt før skatt på en skala fra 1 til 10, der 1 representerer den laveste inntekten og 10 representerer den høyeste inntekten. Dette målet er subjektivt, noe som betyr at det er respondenten som plasserer seg i de forskjellige kategoriene. Kategoriene i inntektsvariabelen er basert på desiler, noe som vil si at en respondent i den første desilen mener hun er blant de 10 prosentene med lavest inntekt i landet. På den andre enden vil en respondent i den tiende desilen mene hun er blant de 10 prosentene med høyest inntekt i landet. Tidligere forskning finner at arbeidsledighet og personlig inntekt korrelerer med redusert politisk tillit (Earle 2009; Mishler og Rose 2001; Midthjell 2010; Roth m.fl. 2011). Individer som er arbeidsledige eller med personlig inntekt som har tatt skade av det de tror er regjeringens politikk, har mer sannsynlighet for å ha lite tillit til politiske institusjoner enn de som er i bedre

økonomiske omstendigheter.

Variabelen HØY UTDANNING er en dummyvariabel som er basert på den originale variabelen som måler den høyeste oppnådde utdanningen. Dette er en kategorisk variabel som går fra 1–8, der 1 representerer de som ikke har fullført grunnskolen og 8 representerer de som har en universitetsgrad. Jeg har valgt å omkode denne variabelen til en dummyvariabel for høy utdanning, der de som har gått på universitetet har fått verdien 1, mens de som har fullført grunnskolen og videregående skole er referansekategorien. Forventingen er at individer med høy utdanning (globaliseringens vinnere) vil ha større sannsynlighet for å dra fordeler av globaliseringen, og dermed ha høyere tillit, mens individer med lavere utdanning (globaliseringens tapere) vil ha større sannsynlighet for å tape på globaliseringen, og dermed ha mindre tillit.

Variabelen for kjønn, KVINNE, er omkodet til en dikotom variabel der kvinner har verdien 1 og menn er referansekategorien. Den kontinuerlige variabelen ALDER går fra 15 til 101 år. Jeg har også inkludert en kvadrert aldersvariabel, da tidligere forskning hevder at tilliten ofte er lavere blant den yngre generasjonen enn de litt eldre (Listhaug og Ringdal 2008). Der er også mulig å bruke en sentrert versjon av alder (Hox 2010: 68), men dette er ikke gjort i denne analysen.

Originalt ønsket jeg å kontrollere for politisk deltakelse ved å se på om individene stemte ved forrige valg på grunn av at tidligere forskning finner at politisk deltakelse (i likhet med politisk interesse) genererer høyere politisk tillit (Aardal 2003; Diven og Constantelos 2011). Jeg ønsket også å inkludere en variabel som måler individers persepsjon på landets økonomi. Som jeg har diskutert tidligere, kan egen persepsjon av landets økonomi være en forklarende faktor for politisk tillit. Hvis ikke økonomien står til forventningene og man er misfornøyd, kan tilliten synke. Det er ikke nødvendigvis økonomien i seg selv som fører til en nedgang i politisk tillit, men individers persepsjon av økonomisk prestasjon. Både Huseby (1999) og Dalton (2004) finner at individers persepsjon av økonomisk oppnåelse kan ha en direkte påvirkning på individers persepsjon av regjeringen, og kan være ennå viktigere enn de økonomiske tallene og den virkelige økonomiske situasjonen.

Men variabelen som måler om man stemte ved forrige valg finnes kun i bølge 5 og variabelen som måler persepsjon av landets økonomi er utelatt fra bølge 3 og 5. Begge variablene er derfor ekskludert fra min analyse på grunn av høye missing verdier. For å se om resultatet ville forandre seg ved å legge til disse variablene i analysen på

individnivå, var det ønskelig å gjøre dette i en alternativ analyse. Men siden det er så høye missing verdier, ble utvalget så redusert at dette ikke var hensiktsmessig.

Tabell 5: Deskriptiv statistikk for uavhengige variabler på individnivå

	N	Min.	Maks	Gj.snitt	Std.avvik
Politisk interesse	184 002	1	4	2,36	,967
Sosial tillit	184 002	0	1	,28	,449
Ansatt	184 002	0	1	,54	,498
Inntekt	184 002	1	10	4,58	2,410
Høy Utdanning	184 002	0	1	,21	,41
Kvinne	184 002	0	1	,52	,50
Alder	184 002	15	101	41,30	16,27
Alder kvadrert	184 002	225	10201	1970,85	1510,391

4 Empirisk analyse

I dette kapitlet presenterer jeg resultatene fra min analyse. Jeg vil begynne med å forklare hvordan jeg har utviklet modellene. Deretter vil jeg tolke resultatene for å se hvordan økonomisk globalisering påvirker politisk tillit. Jeg vil diskutere funnene på bakgrunn av teori og tidligere forskning som er presentert i kapittel 2. Deretter vil jeg tilføre to sensitivitetsanalyser for å se om resultatene jeg har funnet er robuste. Til slutt vil jeg tilføre en alternativ analyse for å se nærmere på effekten av globaliseringens vinnere og tapere ved å bruke både OFFSHOREABILITY og HØY UTDANNING.

4.1 Modellutvikling

I analysen har jeg 184 002 individer, 151 landår og 81 land. Et stort utvalg som dette tillater meg å inkludere flere variabler på nivå-2 uten å måtte bekymre meg for skjeve (*biased*) resultater (Hox 2010: 233). Jeg bruker som nevnt en *random intercept* versjon av flernivåanalyse. Ved å gjøre dette antar jeg at effektene av variablene er de samme, som betyr at regresjonslinjene har den samme *slopen*, men at *intercept* varierer mellom enhetene på nivå-2 og nivå-3 (Hox 2010).

Analysen følger en struktur som går nedenfra og opp, der jeg starter med en enkel modell, for så å tilføre kompleksitet. Dette er i følge Hox (2010: 55) en bedre metode i en flernivåanalyse sammenlignet med en ovenfra og ned tilnærming som kan føre til problemer med konvergens når man starter med en stor komplisert modell. Jeg starter med å estimere en tom modell, som er en modell uten noen avhengige variabler. Nullmodellen presentert som formel:

$$\gamma_{ijk} = \beta_0 + e_{ijk} + u_{0jk} + v_{0k}$$

β_0 representerer konstanten, e representerer residualene på nivå-1 og u og v representerer residualene på nivå-2 og nivå-3. Den senkede i varierer mellom enhetene på nivå-1 (individer), mens j varierer mellom enhetene på nivå-2 (landår) og k varierer mellom enhetene på nivå-3 (land).

Siden utvalgsstørrelsen er størst på individnivået, vil dette være neste modell. Dette er en modell med forklaringsvariabler på laveste nivå. Ved å gjøre dette unngår jeg Hausers kontekstuelle feilslutning (Hauser 1970), og finner hvor mye av

variasjonene i nivå-2 og nivå-3 som er forklart av kompositoriske effekter¹⁶. Deretter vil jeg tilføre min hoveduavhengige variabel ØKONOMISK GLOBALISERING på nivå-2. Ved å gjøre dette kan jeg se effekten av denne variabelen på den avhengige variabelen alene. I modell 3 kontrollerer jeg for BNP PI, GINI og OECD på nivå-2. Jeg tilfører et samspilledd som består av ØKONOMISK GLOBALISERING og BNP PI i modell 4. I modell 5 sjekker jeg for en interaksjonseffekt mellom ØKONOMISK GLOBALISERING og OECD. Jeg sjekker for en kurvelineær effekt ved å tilføre et andregradsledd av BNP per innbygger: BNP2 på nivå-2 i modell 6. Hverken modell 5 eller 6 har en statistisk signifikant forbedring fra modell 4 (se tabell A3 og A4 i appendiks). Modell 7 er bygd fra modell 3, og inneholder et samspilledd på tvers av nivåene, som består av HØY UTDANNING og ØKONOMISK GLOBALISERING. Modell 8 er også bygd fra modell 3, og inneholder et samspill mellom ØKONOMISK GLOBALISERING og POLITISK INTERESSE.

Jeg vil i denne analysen hovedsakelig fokusere på modell 4, 7 og 8 som inneholder samspilleddene, og sammenligne de med tidligere modeller. Dette er på bakgrunn av at disse modellene er de beste på grunn av de viktige og signifikante interaksjonseffektene som er inkludert, og at de er en forbedring av modell 3.

4.2 Resultater

I denne delen vil jeg først presentere og tolke resultatene fra flernivåanalysen med utgangspunkt i modell 4 for å se hvordan økonomisk globalisering påvirker politisk tillit generelt. For å se om det er noen forskjeller mellom effekten av økonomisk globalisering i industrialiserte land og utviklingsland er også samspilleddet mellom ØKONOMISK GLOBALISERING og BNP PI inkludert her. Jeg vil deretter presentere og tolke resultatene med utgangspunkt i modell 7, der samspilleddet mellom ØKONOMISK GLOBALISERING og HØY UTDANNING er inkludert for å se om det er noen forskjeller i hvordan økonomisk globalisering påvirker globaliseringens vinnere og tapere. For å se om det er noen forskjeller mellom effekten av økonomisk globalisering på individer med lite politisk interesse og individer med mye politisk interesse, er samspilleddet mellom ØKONOMISK GLOBALISERING og POLITISK INTERESSE lagt til i modell 8.

---

¹⁶Når forskjellige utfall mellom grupper (for eksempel politisk tillit) kan tilskrives forskjeller innenfor gruppesammensetninger (karakteristikken til individene som gruppen er sammensatt av), er dette et resultat av kompositoriske effekter. På den andre siden vil forskjeller som er tilskrevet konteksten til individer, være et resultat av kontekstuelle effekter (Duncan , Jones og Moon 1998).

4.2.1 Hvordan påvirker økonomisk globalisering politisk tillit?

Modell 0-4 er presentert i tabell 6 nedenfor. Modell 4 presentert som ligning:

$$\gamma_{ijk} = \beta_0 + \beta_1 X_{ijk1} + \beta_2 X_{ijk2} + \beta_3 X_{ijk3} + \beta_4 X_{ijk4} + \beta_5 X_{ijk5} + \beta_6 X_{ijk6} + \beta_7 X_{ijk7} + \beta_8 X_{ijk8} + \gamma_9 Z_{jk9} + \gamma_{10} Z_{jk10} + \gamma_{11} Z_{jk11} + \gamma_{12} Z_{jk12} + \gamma_{13} Z_{jk9} Z_{jk10} + e_{ijk} + u_{ijk} + v_{0k}$$

I ligningen er γ_i verdien av den avhengige variabelen for individer I, og β_0 er *intercept*. $\beta_{ijk} X_{ijk}$ representerer regresjonskoeffisienten på individnivå i , innenfor landår j , i land k . $\gamma_{jk} Z_{jk}$ representerer regresjonskoeffisienten på landår-nivå, innenfor landår j , i land k . e_{ijk} , u_{ijk} og v_{0k} representerer residualene for individnivået, landår-nivået og landnivået.

Tabell 6: *Random intercept* modell med TILLIT TIL PARLAMENTET som avhengig variabel. Koeffisienter med standardfeil i parentes.

	Modell 0	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
Konstant	2,324*** (,041)	2,038*** (,047)	2,268*** (,108)	4,227*** (,517)	6,136* (,807)
Nivå-1					
Politisk interesse		,119*** (,002)	,119*** (,002)	,118*** (,002)	,118*** (,002)
Sosial tillit		,143*** (,005)	,143*** (,005)	,143*** (,005)	,143*** (,005)
Ansatt		,020*** (,005)	,020*** (,005)	,020*** (,005)	,020*** (,005)
Inntekt		,004*** (,001)	,004*** (,001)	,004*** (,001)	,004*** (,001)
Høy utdanning		-,027*** (,005)	-,027*** (,005)	-,026*** (,005)	-,026*** (,005)
Kvinne		,022*** (,004)	,022*** (,004)	,022*** (,004)	,022*** (,004)
Alder		-,003*** (,001)	-,003*** (,001)	-,003*** (,001)	-,003*** (,001)
Alder2		,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)
Nivå-2					
Økonomisk globalisering			-,019*** (,005)	-,004* (,002)	-,043*** (,015)
BNP PI				-,237*** (,058)	-,458*** (,093)
GINI				-,004 (,005)	-,001 (,005)
OECD				,274** (,125)	,175 (,122)
BNP PI*Økonomisk Globalisering					,005*** (,002)
Random effects					
s_e^2	,662 (,002)	,663 (,002)	,663 (,002)	,659 (,002)	,659 (,002)
$s_u^2_0$	,033 (,006)	,031 (,006)	,030 (,005)	,031 (,006)	,033 (,006)
$s_v^2_0$	,161 (,031)	,151 (,029)	,140 (,027)	,109 (,022)	,090 (,022)
-2LL	-204 580	-202 501	-202 498	-199 632	-199 628
-2LL forandring		2630,30***	15,34***	4,62**	7,52***

Merk: *** = p<0,01, ** = p<0,05, * = p<0,1. s_e^2 = variansen av residualene på nivå-1, $s_u^2_0$ = variansen av residualene på nivå-2, $s_v^2_0$ = variansen av residualene på nivå-3.

I modell 4 er alle nivå-1 variabler signifikante på 0,01-nivå. Ingen av variablene på individnivået har forandret seg bemerkelsesverdig etter å ha tilført variabler på landår-nivået. Resultatene i modell 4 viser at politisk interesse generer høyere nivå av tillit, noe som var forventet med tanke på at individer har en tendens til å ha et mer positivt syn på områdene de interesserer seg for (Newton 2001; Catterberg og Moreno 2005). Videre har de med sosial tillit mer politisk tillit enn de som ikke har sosial tillit.

Resultatene av ANSATT indikerer at individer som har en jobb, har mer politisk tillit enn individer som er arbeidsledige. Variabelen INNTEKT viser at jo høyere inntekt individene har, jo mer politisk tillit har de. Dette er som forventet da tidligere forskning indikerer at individer som er i gode økonomiske omstendigheter har mer politisk tillit enn de som ikke er det (Mishler og Rose 2001; Earle 2009; Midthjell 2010; Roth m.fl. 2011).

Resultatet fra modell 4 viser at mennesker med høy utdanning (globaliseringens vinnere) har mindre tillit enn de med lav utdanning (globaliseringens tapere). Dette er noe overraskende da jeg hadde forventet at forholdet mellom disse variablene ville være omvendt. Videre har kvinner mer tillit enn menn. Alder har en svak kurvelineær effekt og synker fram til ca 30 år, for så å stige noe, se figur A2 i appendiks. Dette er i praksis en tilnærmet lineær effekt, og signifikansen skyldes i stor grad stor-*N*. Jeg har sjekket for en kurvelineær effekt på bakgrunn av tidligere forskning som finner at tilliten er høyest blant den eldre generasjonen.

På landår-nivået kontrollerer jeg for BNP PI, GINI og OECD i tillegg til ØKONOMISK GLOBALISERING, som er min hoveduavhengige variabel. BNP PI, GINI og OECD er lagt til for å se om det er noen forskjeller mellom industrialiserte land og utviklingsland, med tanke på at industrialiserte land har høyere nivå av BNP per innbygger og lavere nivå av økonomisk ulikhet. Jeg legger til BNP PI, GINI og OECD i et steg for å undersøke hvordan de påvirker den avhengige variabelen TILLIT TIL PARLAMENTET, siden min hovedinteresse ligger i variabelen som måler økonomisk globalisering.

Resultatene fra modell 3 viser at både BNP PI og GINI har en negativ effekt på den avhengige variabelen. Den negative koeffisienten til GINI antyder at borgere som bor i land med høyere nivå av ulikhet har mindre tillit til parlamentet, noe som var forventet. Men siden denne variabelen ikke er statistisk signifikant, kan den ikke bli brukt til å generalisere til populasjonen. Den negative koeffisienten til BNP PI indikerer at borgere i land med høyere BNP per innbygger har mindre tillit til parlamentet enn borgere i land med lavere BNP per innbygger. Dette er svært overraskende siden det er naturlig å tro

det motsatte. H2: *Individer i industrialiserte land vil ha mer politisk tillit enn individer i utviklingsland*, kan derfor bli forkastet.

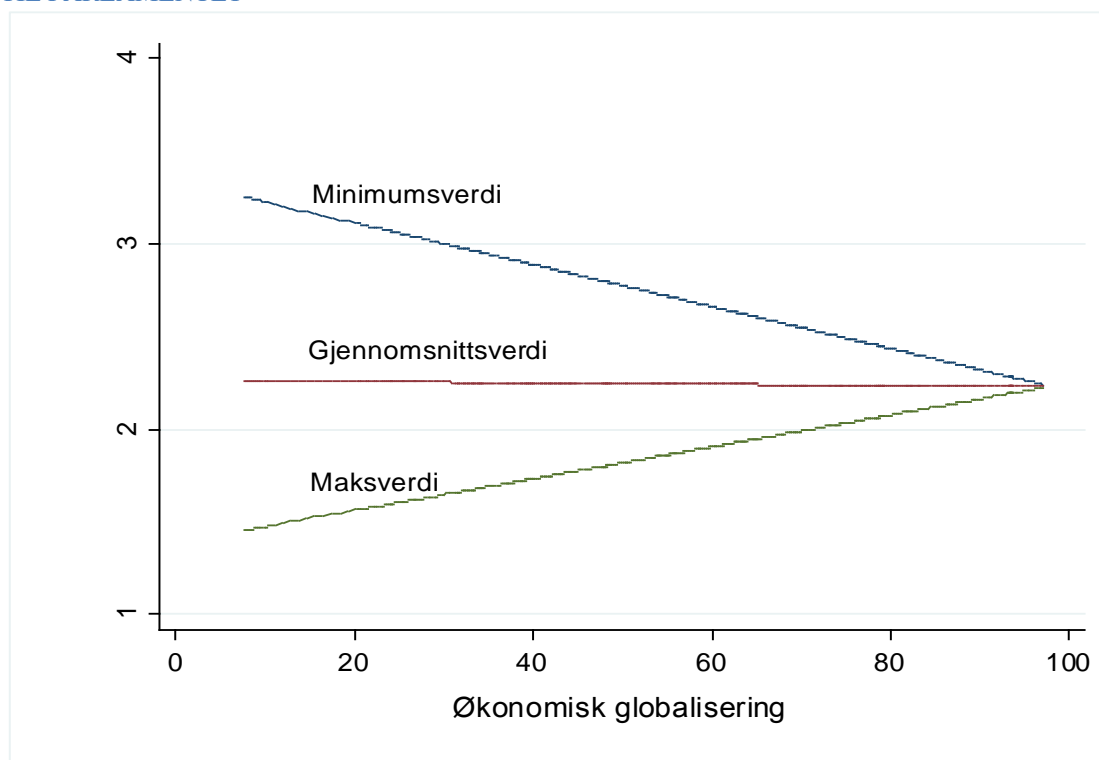
I modell 3 viser variabelen OECD at individer i land som er medlem av OECD har mer politisk tillit enn individer i land som ikke er medlem av OECD, noe som var forventet på grunn av at medlemslandene i OECD stort sett består av industrialiserte land.

Som tidligere nevnt, er ØKONOMISK GLOBALISERING den hoveduavhengige variabelen i denne analysen. I modell 2 er koeffisienten til ØKONOMISK GLOBALISERING statistisk signifikant på 0,01-nivået, mens den i modell 3 er statistisk signifikant på 0,05-nivået. Dette tyder på at andre variabler på nivå-2 har større forklaringskraft enn økonomisk globalisering. Men resultatene av ØKONOMISK GLOBALISERING er fortsatt statistisk signifikant, og viser at individer i land med høy grad av økonomisk globalisering har mindre tillit enn individer i land med liten grad av økonomisk globalisering. Resultatene fra modell 2 bekrefter H1: *Jo mer individer er utsatt for økonomisk globalisering, jo mindre politisk tillit vil de ha*.

I modell 4 er interaksjonen mellom ØKONOMISK GLOBALISERING og BNP PI lagt til for å se om økonomisk globalisering påvirker industrielle land og utviklingsland forskjellig. Resultatene av de uavhengige variablene på individnivået forandres ikke ved å legge til interaksjonen, men variablene på landår-nivået som er en del av interaksjonen blir selvfølgelig påvirket. Koeffisientene til både ØKONOMISK GLOBALISERING og BNP PI forblir negative, men de har en markant økning. Siden interaksjonen er konstruert med to kontinuerlige variabler, er det lettere å tolke den grafisk, som i figur 6.

Figur 6: Interaksjonseffekter av BNP PI og ØKONOMISK GLOBALISERING på TILLIT TIL PARLAMENTET

Merk: Predikerte sannsynligheter for minimums-, gjennomsnitts- og maksimumsverdier for BNP PER INNBYGGER og ØKONOMISK GLOBALISERING. Kalkulert fra modell 4. Alle andre variabler er satt til deres gjennomsnitt.

Figur 6 viser at de største forskjellene i politisk tillit viser seg når økonomisk globalisering er på sitt laveste. Ved lavere nivå av økonomisk globalisering har borgere som bor i land med lavere nivå av BNP per innbygger mer tillit enn borgere som bor i land med høyere nivå av BNP per innbygger. Denne forskjellen blir gradvis mindre ved høyere nivå av økonomisk globalisering. Med andre ord vil politisk tillit for borgere som bor i land med lavere nivå av BNP per innbyggere synke ved høyere nivå av økonomisk globalisering, mens politisk tillit for borgere som bor i land med høyere nivå av BNP per innbygger vil øke ved høyere nivå av økonomisk globalisering. Når BNP PI er satt til gjennomsnittsverdien forandres ikke tilliten til parlamentet seg substansielt ved høyere nivå av økonomisk globalisering.

Resultatene viser at det er forskjeller i effekten av økonomisk globalisering på politisk tillit i industrialiserte land og utviklingsland. Denne forskjellen er størst ved lavere nivå av økonomisk globalisering, der borgere i utviklingsland har mer tillit enn borgere i industrialiserte land. Men når økonomisk globalisering øker, synker tilliten for

borgere i utviklingsland, mens tilliten øker for borgere i industrialiserte land. Dette indikerer at H3: *Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for individer i utviklingsland enn individer i industrialiserte land*, kan bli bekreftet.

Siden resultatene i modell 3 viste at individer i land som er medlem av OECD har mer politisk tillit enn individer i land som ikke er medlem av OECD, kontrollerte jeg også for en interaksjonseffekt mellom OECD og ØKONOMISK GLOBALISERING (se tabell A2 i appendiks). Men effekten var veldig liten og ikke statistisk signifikant. Likelihood ratio testen viser at å legge til denne interaksjonen ikke har forbedret modellen fra modell 4, og jeg konkluderer derfor med at modell 4 er en bedre modell enn modell 5.

Videre kan det virke som at BNP PI har en kurvelineær effekt på TILLIT TIL PARLAMENTET. Men når jeg kontrollerte for en interaksjonseffekt mellom BNP PI2 og ØKONOMISK GLOBALISERING (se tabell A3 i appendiks), viser resultatene at det ikke er noen kurvelineær effekt her. Likelihood ratio testen viser at ved å legge til denne interaksjonen i analysen ikke forbedrer modellen fra modell 4, og jeg konkluderer derfor med at modell 4 er en bedre modell enn modell 6.

4.2.2 Modell med interaksjon av utdanning og økonomisk globalisering

For å teste for hypotese H4: *Globaliseringens tapere vil ha mindre tillit enn globaliseringens vinnere* og H5: *Forskjellen mellom globaliseringens tapere og vinnere vil være størst i land med høy grad av økonomisk globalisering*, er det lagt til en interaksjon på kryss av nivåene i modell 7. Ved å legge til et samspill mellom HØY UTDANNING og ØKONOMISK GLOBALISERING kan jeg se om økonomisk globalisering påvirker politisk tillit for individer med forskjellig nivå av utdanning på forskjellige måter. Modell 7 er presentert i tabell 7 nedenfor.

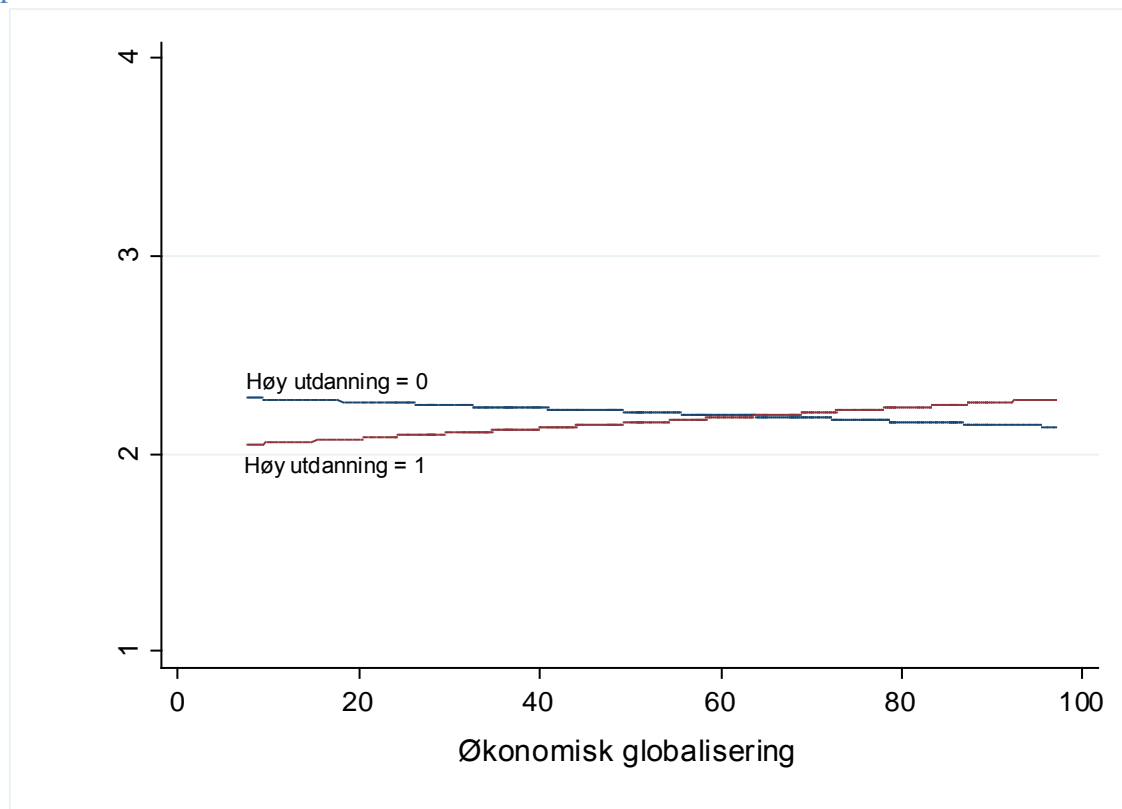
Tabell 7: *Random intercept* modell med TILLIT TIL PARLAMENTET som avhengig variabel. Koeffisienter med standardfeil i parentes.

	Modell 3	Modell 7
Konstant	4,227*** (,517)	4,264 (,515)
Nivå-1		
Politisk interesse	,118*** (,002)	,117*** (,002)
Sosial tillit	,143*** (,005)	,139*** (,005)
Ansatt	,020*** (,005)	,019*** (,005)
Inntekt	,004*** (,001)	,004*** (,001)
Høy utdanning	-,026*** (,005)	-,268*** (,017)
Kvinne	,022*** (,004)	,021*** (,004)
Alder	-,003*** (,001)	-,003*** (,001)
Alder2	,000*** (,000)	,000*** (,000)
Nivå-2		
Økonomisk globalisering	-,004* (,002)	-,002 (,002)
BNP PI	-,237*** (,058)	-,234*** (,057)
GINI	-,004 (,005)	-,004 (,005)
OECD	,274** (,125)	,269* (,125)
Høy utdanning* økonomisk globalisering		,004*** (,000)
Random effects		
s_e^2	,659 (,002)	,658 (,002)
$s_u^2_0$	,031 (,006)	,031 (,006)
$s_v^2_0$	,109 (,022)	,109 (,022)
-2LL	-199 632	-199 518
-2LL forandring		228,33***

Merk: *** = $p < 0,01$. ** = $p < 0,05$. * = $p < 0,1$. s_e^2 = variansen av residualene på nivå-1, $s_u^2_0$ = variansen av residualene på nivå-2, $s_v^2_0$ = variansen av residualene på nivå-3.

Det skjer ingen substansiell forandring på variablene på individnivået når jeg legger til interaksjonen. Unntaket er selvfølgelig HØY UTDANNING, som er en del av interaksjonen. Denne variabelen viser nå at når verdien av ØKONOMISK GLOBALISERING er 0, vil individer med høy utdanning ha mindre tillit til parlamentet enn individer med lav utdanning. HØY UTDANNING representerer som sagt ferdighetsnivå i denne analysen, og er lagt til for å skille globaliseringens vinnere fra globaliseringens tapere. For å se nærmere på denne forskjellen, er interaksjonseffekten presentert i figur 7.

Figur 7: Interaksjonseffekter av HØY UTDANNING og ØKONOMISK GLOBALISERING på TILLIT TIL PARLAMENTET

Merk: Predikerte sannsynligheter kalkulert fra modell 7. Alle andre variabler er satt til deres gjennomsnitt.

Figur 7 viser at ved lave verdier av økonomisk globalisering, har individer med lav utdanning mer tillit enn individer med høy utdanning. Men i takt med at nivået av økonomisk globalisering øker, synker tilliten for individer med lav utdannelse, mens tilliten for de med høy utdanning øker. Etter at et land når ca. 66 på økonomisk globalisering, har individer med høy utdanning mer tillit til parlamentet enn de med lav

utdanning. Dette indikerer at jeg kan forkaste både H4 og H5. Globaliseringens vinnere har ikke mer tillit enn globaliseringens tapere, og forskjellen er ikke størst ved høy grad av økonomisk globalisering. Men, ved høyere grad av økonomisk globalisering, får individer med høy utdanning mer tillit enn individer med lav utdanning.

Jeg har i denne studien en stor- N på nivå-1, noe som kan være problematisk da det kan føre til at svake effekter blir signifikante, slik som i dette tilfellet. Jeg er klar over faren med bruk av signifikansnivå og stor- N , da standardfeilene kalkuleres på nivå-1. Så selv om effekten er der, er den veldig svak og lite substansiell.

4.2.3 Modell med interaksjon av politisk interesse og økonomisk globalisering

For å teste H6: *Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for mennesker som ikke er godt nok informerte om politikk*, er det lagt til en interaksjon på kryss av nivåene i modell 8. Ved å legge til et samspill mellom POLITISK INTERESSE og ØKONOMISK GLOBALISERING kan jeg se om økonomisk globalisering påvirker politisk tillit for individer med forskjellig nivå av politisk interesse på ulike måter. Modell 8 er presentert i tabell 8 nedenfor.

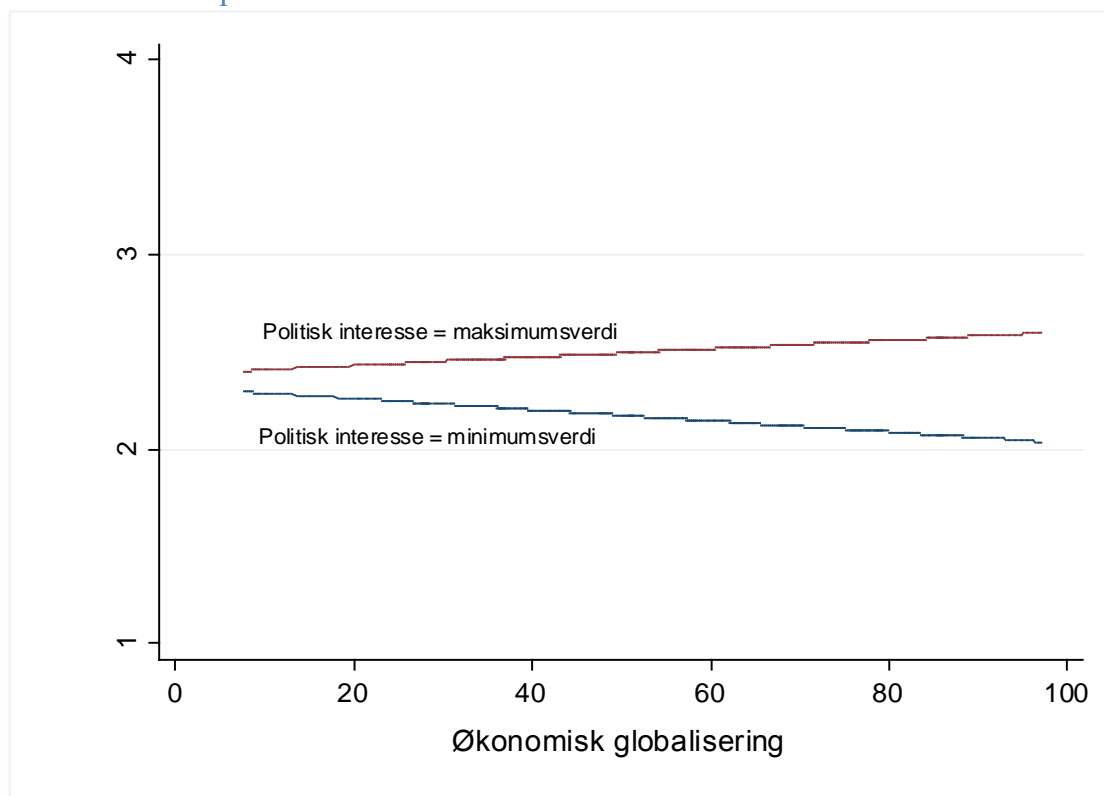
Tabell 8: *Random intercept* modell med TILLIT TIL PARLAMENTET som avhengig variabel. Koeffisienter med standardfeil i parentes.

	Modell 3	Modell 8
Konstant	4,227*** (,517)	4,469*** (,519)
Nivå-1		
Politisk interesse	,118*** (,002)	,023*** (,008)
Sosial tillit	,143*** (,005)	,141*** (,005)
Ansatt	,020*** (,005)	,019*** (,005)
Inntekt	,004*** (,001)	,004*** (,001)
Høy utdanning	-,026*** (,005)	-,028*** (,005)
Kvinne	,022*** (,004)	,022*** (,004)
Alder	-,003*** (,001)	-,003*** (,001)
Alder2	,000*** (,000)	,000*** (,000)
Nivå-2		
Økonomisk globalisering	-,004* (,002)	-,005 (,002)
BNP PI	-,237*** (,058)	-,239*** (,058)
GINI	-,004 (,005)	-,004 (,005)
OECD	,274** (,125)	,276** (,126)
Politisk interesse*		,002***
Økonomisk globalisering		(,000)
Random effects		
s_e^2	,659 (,002)	,659 (,002)
$s_u^2_0$	,031 (,006)	,031 (,006)
$s_v^2_0$	,109 (,022)	,110 (,022)
-2LL	-199 632	-199 545
-2LL forandring		174,12***

Merk: *** = $p < 0,01$, ** = $p < 0,05$, * = $p < 0$. s_e^2 = variansen av residualene på nivå-1, $s_u^2_0$ = variansen av residualene på nivå-2, $s_v^2_0$ = variansen av residualene på nivå-3.

Det skjer heller ingen substansiell forandring på variablene på individnivået når jeg legger til denne interaksjonen, med unntak av POLITISK INTERESSE som er en del av interaksjonen. Denne variabelen viser nå at når verdien på ØKONOMISK GLOBALISERING er 0, har individer med høy politisk interesse mer tillit til parlamentet enn individer med mindre politisk interesse. Denne interaksjonseffekten er presentert i figur 8.

Figur 8: Interaksjonseffekter av POLITISK INTERESSE og ØKONOMISK GLOBALISERING på TILLIT TIL PARLAMENTET

Merk: Predikerte sannsynligheter kalkulert fra modell 8. Alle andre variabler er satt til deres gjennomsnitt

Figur 8 viser interaksjonseffekten mellom ØKONOMISK GLOBALISERING og POLITISK INTERESSE på den avhengige variabelen TILLIT TIL PARLAMENTET. Effekten viser at individer med høy politisk interesse har mer tillit til parlamentet enn individer med lavere politisk interesse, og at denne forskjellen er størst ved høyer nivåer av økonomisk globalisering. Dette bekrefter H6.

Ved å summere funnene, viser analysen at økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit, og at individer i land med høy grad av økonomisk globalisering

har mindre tillit enn individer i land med liten grad av økonomisk globalisering. Resultatet viser også at individer som bor i utviklingsland har mer politisk tillit enn individer som bor i industrialiserte land, men når økonomisk globalisering øker, synker tilliten for borgere i utviklingsland, mens tilliten øker for borgere i industrialiserte land. Videre viser analysen at individer med høye ferdigheter har mindre tillit enn individer med lave ferdigheter, men når økonomisk globalisering øker, snur dette. Med andre ord har globaliseringens vinnere mer tillit enn globaliseringens tapere når nivået av økonomisk globalisering øker. Politisk interesse genererer høyere politisk tillit, og når økonomisk globalisering øker, blir forskjellen mellom de som er veldig interessert og de som ikke er interessert i politikk større.

4.3 Sensitivitetsmodeller

I denne delen av kapitlet vil jeg diskutere tre sensitivitetsmodeller som tester hvor robuste resultatene som jeg har presentert tidligere er. Først ser jeg på to sensitivitetsmodeller der jeg kontrollerer for to alternative mål (tillit til regjeringen og tillit til politiske parti) på den avhengige variabelen politisk tillit. Disse modellene tar for seg noen av begrensningene av hovedanalysen, og er utført for å forsikre at disse begrensningene ikke har påvirket resultatene i stor grad. Deretter presenterer jeg en alternativ modell der jeg tilfører OFFSHOREABILITY INDEKS og HØY UTDANNING på individnivå, for å se nærmere på forskjellen mellom globaliseringens vinnere og tapere i industrialiserte land.

4.3.1 Alternative mål på politisk tillit

En av begrensningene til hovedanalysen er begrensningen av konseptet politisk tillit. Det å avgrense politisk tillit til et spesifikt mål kan være problematisk i og med at forskjellige dimensjoner av aspektet av politisk tillit kan bli borte (Easton 1965; Hetherington 1998; Norris 1999). Et mer generelt mål på politisk tillit ville derfor vært å foretrekke. Jeg hevder likevel i min hovedanalyse at en variabel som måler tillit til parlamentet er et godt mål på politisk tillit og dekker aspektene av politisk tillit på en tilfredsstillende måte. Hetherington (1998) hevder at det kan være vanskelig for mennesker å skille mellom de forskjellige aspektene av politisk tillit, noe som igjen kan føre til problemer med validitet – måler vi egentlig det vi ønsker å måle? Jeg har derfor

gjort analysen med to andre mål på den avhengige variabelen som ofte blir brukt for å dekke de forskjellige dimensjonene av politisk tillit; nemlig TILLIT TIL REGJERINGEN og TILLIT TIL POLITISKE PARTI. I disse analysene har jeg 115, 641 individer, 113 landår og 58 land.

Grunnen til at disse variablene ikke er inkludert i min hovedanalyse er at det er flere land som ikke har fått spørsmålet om tillit til regjeringen og tillit til politiske parti i bølge 2 og 4, der mange av disse landene er utviklingsland. Ikke bare ville dette redusert *N* på alle tre nivåer, det ville også ha ført til et ennå mer skjevt utvalg enn nødvendig.

Disse variablene går begge originalt fra 1 til 4, der verdien 1 representerer mye tillit og verdien 4 representerer ingen tillit i det hele tatt. Jeg har snudd begge variablene, slik at målene får samme retning. Det vil si at ingen tillit i det hele tatt har fått verdien 1 og mye tillit har fått verdien 4. Resultatene fra analysen med TILLIT TIL REGJERINGEN som avhengig variabel er presentert i tabell A4 i appendiks. Analysen viser at variablene på individnivå generelt er de samme, det eneste som har forandret seg er styrken. Men når de kontekstuelle variablene blir lagt til på landår-nivået, blir resultatene forandret. Variabelen ØKONOMISK GLOBALISERING er ikke lenger statistisk signifikant og koeffisienten er nå positiv. Men i samspillet med BNP PI i modell 4, blir koeffisienten negativ. Koeffisienten til GINI er også blitt positiv, men er fremdeles ikke statistisk signifikant. Variabelen BNP PI har ikke forandret seg i større grad. OECD er ikke lenger statistisk signifikant i noen av modellene. Samspilleddene er fortsatt statistisk signifikante, med unntak av samspillet mellom ØKONOMISK GLOBALISERING og BNP PI.

Resultatene fra analysen med TILLIT TIL POLITISKE PARTI som avhengig variabel er presentert i tabell A5 i appendiks. Analysens resultater viser at variablene på individnivået også her er noenlunde like resultatene fra hovedanalysen. På landår-nivået er resultatene ganske like som i analysen med TILLIT TIL REGJERINGEN som avhengig variabel. Den eneste forskjellen er at variabelen ØKONOMISK GLOBALISERING nå er statistisk signifikant i modell 2.

Ved og kontrollerer for tillit til regjeringen og tillit til politiske parti som avhengige variabler, forandres resultatene på landår-nivået i forhold til hovedanalysen. Dette vil ikke nødvendigvis si at variablene TILLIT TIL PARLAMENTET, TILLIT TIL REGJERINGEN og TILLIT TIL POLITISKE PARTI ikke fanger de samme aspektene av politisk tillit. Ikke bare er utvalget mindre enn i hovedanalysen på alle nivåer, utvalget er også blitt skjevare da det er flere land som er utelatt. Jeg står derfor ved argumentet

om at TILLIT TIL PARLAMENTET er den beste avhengige variabelen å bruke i denne studien, spesielt siden jeg sammenligner industrialiserte land og utviklingsland.

4.3.2 Offshoreability indeks på individnivå

I hovedanalysen brukte jeg et samspill mellom UTDANNING og ØKONOMISK GLOBALISERING for å studere globaliseringens vinnere og tapere. Men i følge Walter (2010) er det også fruktbart å ha med hvor flyttbar et yrke er. Jeg har derfor valgt å ta med OFFSHOREABILITY indeks for å undersøke hvordan den distribuelle effekten av globalisering påvirker individers politiske tillit. Denne indeksen er utviklet av Blinder (2007) og brukt på 381 forskjellige profesjoner i Sveits av Muhl (2007) og over 700 forskjellige profesjoner av Walter (2010).

Dette målet på individers eksponering til den globale økonomien bygger for det første på at forskere innenfor internasjonal politisk økonomi (IPØ) har vist at andre former av globalisering, som utenlandske direkteinvesteringer og muligheten til å flytte produksjon utenlands, spiller en like viktig rolle for individer som handel (Scheve og Slaughter 2004). I tillegg til dette har komparative politiske økonomer argumentert for at individuelle politiske preferanser heller er formet av yrkesrettet arbeidsrisiko enn industriell arbeidsrisiko (Iversen og Soskice 2001). Dyre investeringer i trening og spesialisering i spesifikke ferdigheter kan gjøre det vanskelig for individer å forandre deres yrke på grunn av at individuell risiko i arbeidsmarkedet er sterkt relatert til yrket. Det er derfor mulig at noen yrker er mer utsatt for internasjonal konkurranse enn andre. En arbeider i en uproduktiv produksjonsfabrikk vil ha vanskeligere for å bytte industri, enn vaskepersonalet ansatt i det samme firmaet.

Individer med jobber som lett kan bli flyttet utenlands – som for eksempel syersker og telefonoperatører - er mer eksponert for internasjonal konkurranse enn individer med jobber som ikke kan bli erstattet med jobber utenlands – for eksempel sykepleiere, frisører og lærere. Profesjoner som ikke er flyttbare er typiske yrker der personlige tjenester tilbys eller som krever fysisk tilstedeværelse og/eller kontakt ansikt til ansikt. På den andre siden er andre (mer upersonlige) tjenester mer “handlevennlige” – og slik potensielt mer utsatt for forflytning (Walter og Maduz 2009: 3).

Offshoreability indeks måler en jobbs potensial til å bli flyttet utenlands. Kriteriet for denne vurderingen er om servicen jobben sørger for, kan bli levert over lange distanser med lite eller ingen degradering i kvaliteten (Walter og Maduz 2009: 13).

Blinder har tre kriterier for å rangere yrkene i henhold til deres potensielle flyttbarhet: Det første kriteriet er hvor jobben finner sted. Hvis arbeiderne må være på et spesifikt arbeidssted i deres land for å utføre deres oppgaver, faller de inn i ikke potensielt flyttbare yrker (kategori 1). Et typisk eksempel vil være en førskolelærer eller en frisør. Hvis kriteriet om et spesifikt arbeidssted ikke er oppfylt, konstaterer det andre kriteriet om personen må være fysisk nært hans eller hennes arbeidsplass (en fabrikkarbeider må for eksempel være i fabrikk). Hvis ikke faller yrket inn i kategorien av de svært flyttbare yrkene (kategori 4). Et eksempel vil være en IT programmerer som kan utføre tjenesten overalt, og ikke kun i kontoret til hans eller hennes sjef. De resterende yrkene er så klassifisert inn i de to midterste kategoriene av mellomliggende flyttbarhet i henhold til et tredje kriterium, som spør om hele arbeidsplassen må være i det samme landet. Yrker som ikke møter dette kriteriet – for eksempel radioverter – er klassifisert som flyttbare (kategori 3). De resterende yrkene er klassifisert som noe flyttbare (kategori 2), som representerer jobber som er mindre flyttbare enn yrker i kategori 3.

Offshoreability indeks er basert på mer enn 700 yrkeskategorier fra ISCO (*International Standard Classification of Occupation*) som er tilgjengelig i WVS.¹⁷ Ved å gi hver respondent i datasettet en score på flyttbarheten av deres yrke, vil jeg kunne måle den individuelle eksponeringen til internasjonal konkurranse. Jeg har oversatt replikasjonen av Walter (2010) og overført hennes offshoreability skår, som går mellom 0 og 100, for alle respondentene i bølge 4 av WVS. 0 representerer ikke potensielt flyttbare yrker, og 100 representerer svært flyttbare yrker.

Individnivåets påvirkning av eksponering til internasjonal konkurranse er som sagt betinget av individers ferdigheter. For å operasjonalisere den betingede effekten skal jeg se etter samspill mellom individenes jobb sitt potensial til å bli flyttet utenlands og individenes eksponering til økonomisk globalisering, samt individenes ferdigheter og individenes eksponering til økonomisk globalisering. Ved å gjøre dette får jeg både brukt faktor – og sektor tilnærminger som et mål på globaliseringens vinnere og tapere, noe som i følge Walter (2010) er det beste.

Resultatene fra analysen med OFFSHOREABILITY er presentert i tabell A6 i appendiks. Denne analysen består av to nivåer, der individnivået består av 17 193 respondenter og landnivået består av 22 land. Variabelen OFFSHOREABILITY har en statistisk signifikant negativ effekt i alle modellene. Selv om effekten ikke er så stor,

---

¹⁷ Yrker er klassifisert basert på spørsmål x035_3 i bølge 4 av WVS.

viser den at individer som har svært flyttbare jobber (globaliseringens tapere) har mindre tillit til parlamentet enn individer som ikke har det (globaliseringens vinnere). Figur A3 i appendiks viser samspillet mellom OFFSHOREABILITY og ØKONOMISK GLOBALISERING på TILLIT TIL PARLAMENTET. Samspillet har en svært svak effekt, men viser at forskjellene mellom globaliseringens vinnere og tapere gradvis blir mindre i takt med at nivået av økonomisk globalisering øker. Når ØKONOMISK GLOBALISERING når ca. 85, får globaliseringens vinnere noe mer tillit enn globaliseringens tapere.

Figur A4 i appendiks viser samspillet mellom HØY UTDANNING og ØKONOMISK GLOBALISERING på TILLIT TIL PARLAMENTET. Også her er effekten veldig liten, men viser at globaliseringens vinnere har mindre tillit enn globaliseringens tapere ved lavt nivå av økonomisk globalisering. Men når nivået av økonomisk globalisering øker og når ca. 62, får globaliseringens vinnere mer tillit enn globaliseringens tapere. Denne forskjellen øker og er størst ved høyt nivå av økonomisk globalisering.

Resultatene fra denne analysen viser at det er en forskjell mellom globaliseringens vinnere og globaliseringens tapere, selv om denne effekten er liten. I takt med at nivået av økonomisk globalisering øker, får globaliseringens vinnere mer tillit enn globaliseringens tapere ved å bruke både faktor- og sektortilnærming.

4.4 Diskusjon

I denne analysen har jeg testet hvordan økonomisk globalisering påvirker politisk tillit. Dette har jeg gjort ved å teste forskjellige individuelle mål på individnivå og BNP PI, GINI og OECD sammen med ØKONOMISK GLOBALISERING på landår-nivået. Jeg har svart på seks hypoteser angående effekten av disse på den avhengige variabelen: TILLIT TIL PARLAMENTET.

4.4.1 Økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit

Den første hypotesen i denne analysen er H1: *Jo mer individer er utsatt for økonomisk globalisering, jo mindre politisk tillit vil de ha.* Denne hypotesen er lagd på bakgrunn av argumentet om at den økende avstanden mellom rommet der problemene oppstår (globalt) og rommet der problemene blir behandlet (nasjonalstaten) kan være kilden til for eksempel en nedgang i politisk tillit (Castells 2008). Jeg hevder derfor i denne studien at borgere i land som opplever høye nivåer av økonomisk globalisering kan miste deres tillit til politiske institusjoner, sett fra et dynamisk tillitsperspektiv som er

basert på gjensidighet. Denne hypotesen er testet ved å tilføre variabelen ØKONOMISK GLOBALISERING i modell 2. Resultatet viser at denne variabelen har en statistisk signifikant negativ effekt, noe som indikerer at H1 kan bli bekreftet. Når land blir globaliserte, kan den økonomiske utviklingen bli mer bestemt av ytre økonomiske faktorer, og mindre av indre prosesser. Globalisering kan tvinge den nasjonale økonomien inn i raske strukturelle forandringer, som igjen kan føre til økonomisk skade for individer. En konsekvens av dette kan være at regjeringen mister litt av deres beslutningsmakt og påvirkning over den nasjonale økonomien, noe som kan gjøre det vanskeligere å tilfredsstillende velgernes spesifikke preferanser (Fischer 2012).

4.4.2 Forskjeller mellom land

For å teste H2: *Individer i industrialiserte land vil ha mer politisk tillit enn individer i utviklingsland*, la jeg hovedsakelig til BNP PI på landår-nivået i analysen. Men jeg la også til GINI og OECD for å se på forskjeller mellom industrialiserte land og utviklingsland. Argumentet bak denne hypotesen er at borgere i utviklingsland ikke opplever like stor økonomisk utvikling som borgere i industrialiserte land, og at knapphet og usikkerhet vil føre til mistanke og mistillit (Catterber og Moreno 2005). Borgere i utviklingsland vil slik få mindre politisk tillit enn borgere i industrialiserte land, i kjølevannet av globaliseringens utfordringer. Samtidig er OECD et forum der regjeringer jobber med utfordringer i kjølevannet av globaliseringen, og medlemslandene (som stort sett er industrialiserte land) drar fordeler som landene som ikke er medlemmer ikke får. Gini indeksen er et mål på ulikheter innenfor en økonomi.

Resultatet fra modell 3 viser at variabelen OECD har en statistisk signifikant positiv effekt, noe som betyr at land som er medlemmer av OECD har høyere tillit enn land som ikke er medlemmer. Variabelen GINI var ikke statistisk signifikant i noen av modellene. Videre viser resultatet at BNP PI har en signifikant negativ effekt, noe som indikerer at H2 kan bli forkastet. Dette er svært overraskende, da både teori og tidligere forskning finner det motsatte. Politisk tillit har hatt en nedgang blant borgere i nesten alle avanserte industrialiserte samfunn de siste årene. Dette har blitt tilskrevet et materialistisk/postmaterialistisk verdiskifte, der en økonomisk utvikling over tid og velstand har ført til at borgere har mindre respekt for autoriteter og i økende grad er klare for å utfordre regjeringen (Inglehart 1990). Dette fenomenet har blitt kalt "demokratiets krise" (Crozier, Huntington og Watanuki 1975). På den andre siden kan

noen utviklingsland med autoritære regimer ha et høyt nivå av politisk tillit (Wang 2005). En forklaring kan være at borgere i et autoritært land kan være redde for staten. Som et resultat kan de ikke uttrykke deres genuine holdninger til regjeringen. Dette kaller Wang (2005) for *intimidation* hypotesen.

En annen potensiell forklaring kan bli kalt *indoctrination* teorien. Denne forklaringen går ut på at borgere blir farget av informasjonen som blir generert, kontrollert og distribuert av staten. Forskere finner at media spiller en rolle i å forme borgernes holdninger, inkludert politisk tillit (Robinson 1976; Miller, Goldenberg og Erbring 1979). Disse studiene finner at mennesker som får kritisk informasjon om regjeringen fra media, også uttrykker mindre politisk tillit.

Wang (2005) finner i sin studie om Kina en tredje forklaring, som han også mener er den beste. Den går ut på at økonomisk utvikling har en umiddelbar effekt på å øke borgernes politiske tillit, men at det i det lange løp fører til verdiforandringer som fremmer kritiske borgere. Dette impliserer at borgere i utviklingsland som opplever en positiv økonomisk utvikling, men som fortsatt har lave nivåer av BNP per innbygger, vil ha høyere politisk tillit enn borgere i industrialiserte land med høye nivåer av BNP per innbygger.

Ved å tilføre samspillet mellom BNP PI og ØKONOMISK GLOBALISERING i modell 4, testet jeg for H3: *Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for individer i utviklingsland enn individer i industrialiserte land.* Ved å gjøre dette fikk jeg testet for om effekten av økonomisk globalisering er forskjellig i land med forskjellige nivå av BNP per innbyggere. Jeg brukte dette målet som en indikasjon på forskjellene av globaliseringens effekter i utviklingsland og industrialiserte land, gitt antakelsen at utviklingsland har lavere BNP per innbyggere enn industrialiserte land, og at de som taper på globaliseringen har mindre tillit enn de som drar fordeler av velferden.

Resultatene fra modell 4 viser at nivået av økonomisk globalisering har forskjellige effekter på utviklingsland og industrialiserte land. Denne forskjellen er størst ved lavere nivå av økonomisk globalisering, der borgere i utviklingsland har mer tillit enn borgere i industrialiserte land. Men når nivået av økonomisk globalisering øker, synker tilliten for borgere utviklingsland, mens tilliten øker for borgere i industrialiserte land. Dette resultatet bekrefter H3.

4.4.3 Forskjeller mellom individer

De tre siste hypotesene i denne analysen tar for seg forskjeller mellom individer. I modell 7 så jeg nærmere på forskjellen mellom globaliseringens vinnere og tapere: H4: *Globaliseringens tapere vil ha mindre tillit enn globaliseringens vinnere* og H5: *Forskjellen mellom disse gruppene vil være størst i land med høy grad av økonomisk globalisering*. Jeg brukte målet på utdanning som et proxy på ferdighetsnivå. Argumentet bak disse hypotesene er at individer med lite ferdigheter (taperne) har mindre sjanse for å ta del i velstanden forårsaket av globaliseringen og føler seg mer usikre enn individer med mye ferdigheter (vinnerne), som er i en bedre posisjon der de kan selge deres ferdigheter til det globale markedet. Med høyere nivå av økonomisk globalisering blir risikoen større, og dermed også forskjellene.

Resultatene fra modell 7 viser at både H4 og H5 kan bli forkastet. Forskjellene er størst ved lave verdier av økonomisk globalisering, der individer med lav utdanning har mer tillit enn individer med høy utdanning. Men i takt med at nivået av økonomisk globalisering øker, synker tilliten for individer med lav utdanning, mens tilliten for de med høy utdanning øker. Ved høyere grad av økonomisk globalisering, får individer med høy utdanning mer tillit enn individer med lav utdanning. Så selv om forskjellene mellom globaliseringens tapere og globaliseringens vinnere ikke er størst i land med høy grad av økonomisk globalisering (H5), viser resultatene at med høyere nivå av økonomisk globalisering vil risikoen bli større og globaliseringens vinnere får mer tillit enn globaliseringens tapere. Selv om denne effekten er liten (som vist i figur 7) og forskjellen mellom disse gruppene er små, er effekten statistisk signifikant.

Det er overraskende at resultatet i denne analysen indikerer at globaliseringens vinnere i utgangspunktet har mindre tillit enn globaliseringens tapere. Jeg bruker i denne studien utdanning som et proxy på individuelle ferdigheter, og tidligere forskning indikerer at høyt utdannende deltar mer i politikk, har høyere nivå av politisk interesse og kunnskap og at de er mer tolerante og har mer tillit (Bobo og Licari 1989). Samtidig hevder Schoon (2010) at man ofte finner en sterk og positiv effekt mellom utdanningsnivå og politisk tillit. En forklaring på dette kan være at utvalget i denne analysen består av både industrialiserte land og utviklingsland. H2 indikerer at individer i utviklingsland har mer tillit enn individer i industrialiserte land, og det er sannsynlig å anta at individer i utviklingsland generelt har lavere utdanning enn individer i industrialiserte land, og at dette påvirker resultatene.

Den siste hypotesen H6: *Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i*

politisk tillit (H1) er mer utpreget for mennesker som ikke er godt nok informerte om politikk, er testet i modell 8. Jeg har tidligere argumentert for at økonomisk globalisering holder regjeringers politiske valgmuligheter tilbake gjennom å trigge strukturelle forandringer i økonomien, og som en konsekvens kan dette føre til at regjeringen ikke kan oppfylle borgernes ønsker og preferanser. Men hvis borgerne har kunnskap og interesse for politikk, og forstår at dette er noe som er forårsaket av økonomisk globalisering og at de ikke kan holde deres nasjonale regjering ansvarlig, burde det ikke være noe negativ påvirkning av økonomisk globalisering på politisk tillit.

Resultatet viser at individer i land med høy politisk interesse har mer tillit til parlamentet enn individer med lite politisk interesse, og at denne forskjellen øker i takt med nivået av økonomisk globalisering. H6 kan derfor bli bekreftet.

For å summere hvilke hypoteser som jeg har presentert i dette kapitlet som kan bekreftes og hvilke som kan forkastes, har jeg repetert de seks hypotesene i tabell 9:

Tabell 9: Sammendrag av hypotesene II

	Støttet	Ikke støttet	Modell
H1: Jo mer individer er utsatt for økonomisk globalisering, jo mindre politisk tillit vil de ha.	X		2
H2: Individer i industrialiserte land, vil ha mer politisk tillit enn individer i utviklingsland.		X	3
H3: Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for individer i utviklingsland enn individer i industrialiserte land.	X		4
H4: Globaliseringens tapere vil ha mindre tillit enn globaliseringens vinnere.		X	7
H5: Forskjellen mellom disse gruppene vil være størst i land med høy grad av økonomisk globalisering.		X	7
H6: Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for mennesker som ikke er godt nok informerte om politikk.	X		8

5 Konklusjon

Det overhengende forskningsspørsmålet i denne studien er hvordan økonomisk globalisering påvirker politisk tillit. Ved å bruke individdata fra WVS og kontekstuelle data fra KOF Index av globalisering (Dreher m.fl. 2008), Verdensbanken (2012) og SWIID (Solte 2009), har jeg undersøkt forholdet mellom økonomisk globalisering og tillit til parlamentet ved å bruke flernivåanalyse. Funnene viser at økonomisk globalisering påvirker politisk tillit i negativ retning, og at påvirkningen er forskjellig mellom ulike grupper av individer. I dette kapitlet vil jeg summere opp hvordan en faktor som økonomisk globalisering påvirker menneskers politiske tillit.

5.1 Funn

Tillit binder vanlige borgere til institusjonene som representerer de (Bianco 1994), og øker dermed legitimiteten og effektiviteten til et demokratisk styre (Hetherington 1998). Det er derfor en essensiell del av et demokratisk system. Samtidig påvirker økonomisk globalisering nasjonal politikk, og nasjonale regjeringer kan miste mer og mer av deres skjønnsmessige makt og kontroll over nasjonal økonomi. Dette har igjen konsekvenser for menneskers sosiale og økonomiske liv. Individer kan føle at deres nasjonale regjeringer mislykkes i å respondere på deres politiske preferanser, noe som kan føre til at de får mindre tillit til politiske institusjoner som styrer i landet.

Dette er hovedtemaet i denne studien, og min teoretiske bakgrunn for å hevde at: *Jo mer individer er utsatt for økonomisk globalisering, jo mindre politisk tillit vil de ha* (H1). Den økende avstanden mellom der problemene oppstår (globalt) og rommet der problemet blir løst (nasjonalt) kan være kilden til et legitimitetsproblem, på grunn av at avstanden mellom borgere og deres representanter øker. Jeg finner i denne studien at økonomisk globalisering senker populasjonens politiske tillit, som antatt.

Argumentet bak min andre hypotese: *Individer i industrialiserte land vil ha mer politisk tillit enn individer i utviklingsland*, var at jeg antok at individer i utviklingsland ikke opplever like mye velstand som individer i industrialiserte land, og at knapphet og usikkerhet vil føre til mindre tillit. Denne hypotesen kunne ikke bli bekreftet, noe som var overraskende med tanke på både teori og tidligere forskning. Som nevnt tidligere finnes det noen potensielle forklaringer på dette. *Intimidation* hypotesen hevder at borgere i et autoritært land kan være redde for staten, og som et resultat er de redde for å uttrykke deres holdninger til regjeringen (Wang 2005). *Indoctrination* teorien går ut på

at mennesker som får kritisk informasjon fra media om regjeringen uttrykker mindre politisk tillit, og i et land der for eksempel media er styrt av regjeringen vil ikke borgerne få denne informasjonen (Wang 2005). En alternativ forklaring, og i følge Wang (2005) den beste, er at økonomisk utvikling har en umiddelbar effekt på å øke borgernes politiske tillit, men at det på lang sikt fører til verdiforandringer som fremmer kritiske borgere.

Jeg brukte også GINI og OECD som mål for å skille mellom utviklingsland og industrielle land. GINI var ikke statistisk signifikant i noen av modellene. Land som er medlemmer av OECD har mer politisk tillit enn land som ikke er medlemmer.

Videre ble hypotese 3: *Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for individer i utviklingsland enn individer i industrialiserte land*, bekreftet. Økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit, og i takt med at nivået av økonomisk globalisering øker, får utviklingsland mindre tillit enn industrialiserte land. Det er derfor industrialiserte land som vinner mest på økonomisk globalisering (Bucman 2004).

Resultatet viser at min fjerde hypotese: *Globaliseringens tapere vil ha mindre tillit enn globaliseringens vinnere*, kan bli forkastet. Individer med lave ferdigheter har altså mer tillit enn individer med høye ferdigheter. Dette kan komme av at utdanning i seg selv ikke er et godt nok proxy for ferdigheter, og at man bør ha med både faktor- og sektortilnærminger (Walter 2010). Samtidig indikerer H2 at individer i utviklingsland har mer tillit enn individer i industrialiserte land, og det er sannsynlig å anta at individer i utviklingsland generelt har lavere utdanning enn individer i industrialiserte land, og at dette påvirker resultatene.

Som nevnt tidligere kan effekten av individuelle faktorer bli påvirket av kontekstuelle faktorer, noe som viser seg i relasjonen mellom økonomisk globalisering og globaliseringens vinnere og tapere. Selv om min femte hypotese: *Forskjellen mellom disse gruppene vil være størst i land med høy grad av økonomisk globalisering*, ikke kan bli bekreftet, skjer det en forandring her. I land med høye nivåer av økonomisk globalisering, får globaliseringens tapere mindre tillit enn globaliseringens vinnere. Risikoen vil altså være større for globaliseringens tapere og fordelene vil være større for globaliseringens vinnere, selv om forskjellene i effekten var veldig svak.

Resultatet viser at min sjettede og siste hypotese: *Effekten av økonomisk globalisering på nedgangen i politisk tillit (H1) er mer utpreget for mennesker som ikke er godt nok informerte om politikk*, kan bli bekreftet. Effekten av nedgangen i politisk

tillit er større for borgere som ikke har interesse og kunnskap om politikk. Dette er borgere som kanskje ikke er klare over de politiske begrensningene som kommer i kjølevannet av globaliseringen, sammenlignet med de som følger med på politisk og økonomisk utvikling.

Resultatene fra denne analysen viser at økonomisk globalisering fører til mindre politisk tillit, og at det er forskjeller mellom globaliseringens vinnere og tapere, både når det kommer til individer og land. Individer som bor i utviklingsland har i utgangspunktet mer politisk tillit enn individer som bor i industrialiserte land, men dette snur når økonomisk globalisering øker. Det samme gjelder for globaliseringens vinnere og tapere, der individer med lave ferdigheter har mer tillit enn de med høye ferdigheter. Men når økonomisk globalisering øker, får individer med høye ferdigheter mer tillit enn individer med lave ferdigheter. Videre viser resultatene at individer med høyere politisk interesse har mer tillit enn individer med mindre interesse.

For å summere bidrar denne studien til en forståelse av forholdet mellom økonomisk globalisering og politisk tillit, og hvordan individers tillit blir påvirket av globaliseringen. Økonomisk globalisering, og hvordan den nasjonale regjeringen takler konsekvensene som kommer i kjølevannet av globaliseringen er viktig for borgerne, og må bli tatt seriøst fordi dette fører til mindre politisk tillit blant borgerne. Det er de valgte representantene sin jobb å takle utfordringene som kommer i kjølevannet av globaliseringen, og hvis de ikke gjør det, kan det forårsake større misnøye.

5.2 Begrensninger og videre forskning

Ved å gjøre en flernivåanalyse har jeg hatt muligheten til å se på data fra både utviklingsland og industrialiserte land, og siden utvalget består av flere industrialiserte land enn utviklingsland, kan dette ha påvirket resultatene, spesielt på nivå-1. Samtidig indikerer resultatet at økonomisk globalisering ikke har påvirket alle disse landene i like stor grad. Ved å gjøre en casestudie på landene som har høye nivåer av økonomisk globalisering, kan detaljene rundt hvert av disse landene bli sjekket grundigere.

En annen begrensning er klassifiseringen av individer som globaliseringens vinnere eller tapere. Jeg har brukt utdanning som en proxy på ferdighetsnivå, det Walter (2010) kaller for faktortilnærmingen til denne klassifiseringen. Walter (2010) hevder som sagt at sektortilnærmingen også er viktig for å klassifisere globaliseringens vinnere og tapere, som legger vekt på hvordan globaliseringen kan være en trussel for individers

jobber og lønn. Dette lot seg ikke gjøre i hovedanalysen, på grunn av at variabelen som brukes til å konstruere Offshoreability indeks kun er tilgjengelig for et utvalg av land (hovedsakelig industrialiserte) i bølge 4. Jeg utførte derfor en sensitivitetsanalyse for å se om denne klassifiseringen av globaliseringens vinnere og tapere hadde noe for seg. Resultatene viser at det er en forskjell mellom disse to gruppene ved å bruke Offshoreability indeks som mål, selv om effekten er liten. Det kan derfor være fruktbart å implementere både sektor- og faktortilnæringer for å identifisere globaliseringens vinnere og tapere i videre forskning, men da ved å bruke et utvalg som består av kun industrialiserte land.

Jeg har også argumentert for at individers persepsjon av landets økonomi kan være vel så viktig som de økonomiske tallene og landets faktiske økonomiske situasjon. Et tilstrekkelig mål på individers persepsjon kan derfor være hensiktsmessig å ta med i videre forskning.

Litteraturliste

- Anderson, Christopher J. og Andrew J. LoTempio (2002) "Winning, Losing and Political Trust in America" *British Journal of Political Science*, 32(2): 335–351.
- Bay, Ann-Helen (2000) "Teoretiske tilnærminger til studiet av den politiske opinionen" *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 16(2): 134–150.
- Bianco, William T. (1994). *Trust: Representatives and Constituents*. Michigan: University of Michigan Press.
- Blinder, Alan (2007) "How Many U.S. Jobs Might be Offshoreable" *Center for European Working Paper*, 10(2): 41–78.
- Bobo, Lawrence og Frederick C. Licari (1989) "Education and political tolerance: Testing the effects of cognitive sophistication and target group affect" *Public Opinion Quarterly*, 53(3): 285–308.
- Bouckaert, Geer tog Steven Van de Walle (2001) "Government Performance and Trust in Government" i *Paper for the Permanent Study Group of Productivity and Quality in the Public Sector. EGPA Annual Conference*. Vaasa, Finland: 5–8.
- Buckman, Greg (2004). *Globalization: Tame It Or Scrap It? Mapping the Alternatives of the Anti-Globalization Movement*. London: Zed Books.
- Castells, Manuel (2008) "The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance" *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1) 178–193.
- Catterberg, Gabriela og Alejandro Moreno (2005) "The Individual Bases of Political Trust: Trends in New and Established Democracies" *International Journal of Public Opinion Research*, 18(1): 31–48.
- Chanley, Virginia A., Thomas J. Rudolph og Wendy M. Rahn (2000) "The Origins and Consequences of Public Trust in Government: A Time Series Analysis" *Public Opinion Quarterly*, 64(3): 229–256.
- Citrin, Jack og Donald P. Green (1986) "Presidential Leadership and the Resurgence of Trust in Government" *British Journal of Political Science*, 16(4): 431–453.
- Claes, Dag Harald, Helge Hveem og Bent Sofus Tranøy (2006). *Økonomisk globalisering og politisk styring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Crozier, Michel, Samuel P. Huntington og Joji Watanuki (1975) *The Crisis of Democracy*. New York: University Press.
- Diven, Polly J. og John Constantelos (2011) "The Domestic Foundations of Confidence in the United Nations" *Peace Studies Journal*, 4(2): 1–23.
- Dalton, Russell J (1984) "Cognitive Mobilization and Partisan Dealignment in Advanced Industrial Democracies" *The Journal of Politics*, 46(1): 264–284.
- Dalton, Russel J. og Martin P. Wattenberg (2000) "Party Change and the Democratic Process" i Russel J. Dalton og Martin P. Wattenberg (red.): *Parties Without Partisans. Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press: 261–286.
- Dalton, Russel J. (2004). *Democratic Challenges, Democratic Choices*. Oxford: Oxford University Press.
- Davies, James C. (1962) "Towards Theory of Revolution" *American Sociological Review*, 27(1): 5–19.
- Dreher, Axel, Noel Gaston and Pim Martens (2008). *Measuring Globalization Gauging Its Consequences*. New York: Springer.
- Duncan Craig, Kelvyn Jones, Graham Moon (1998) "Context, Composition, and Heterogeneity: Using Multilevel Models in Health Research" *Social Science & Medicine*, 46(1): 97–117.

- Easton, David (1965). *A Framework for Political Analysis*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Elster, John (1989). *Nuts and Bolts for the Social Sciences*. Cambridge: Cambridge Universite Press.
- Findlay, Ronald og Henryk Kierzkowski (1983) "International Trade and Human Capital: A Single General Equilibrium Model" *The Journal of Political Economy*, 91(6): 957–978.
- Fiorina, Morris P. (1978) "Economic Retrospective Voting in American National Elections: A Micro-Analysis" *American Journal of Political Science*, 22(2): 426–443.
- Fischer, Justina A.V. (2012) "Globalization and Political Trust" *NCCR Trade Working Paper*. Nr. 5, 30. Januar 2012.
- Fukuyama, Francis (1995). *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. London: Penguin Books.
- Gold, David (1969) "Statistical Tests and Substantive Significance" *American Sociologist*, 4(1): 42–46.
- Hamilton, Lawrence (1992). *Regression with Graphics*. Belmont, California: Duxbury.
- Hauser, Robert (1970) "Context and Consex: A Cautionart Tale" *American Journal of Sociology*, 75(4): 645–664.
- Hay, Colin (2002). *Political Analysis: A Critical Introduction*. Basingstoke: Palgrave.
- Heggem, Ida Ø. (2013). *Welfare Attitudes: The Challenge of Globalization. A Multilevel Analysis of the effects of Economic Globalization on Welfare Attitudes*. Masteroppgave. Trondheim: Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU.
- Held, David og Anthony McGrew (2002) "Introduction" i David Held og Anthony McGrew (red.): *Governing Globalization. Power, Authority and Global Governance*. Cambridge: Polity Press: 1–21.
- Held, David (2004). *A Globalizing world? Culture, Economics, Politics*. 2nd ed. London: Routledge.
- Henderson, David (1996) "The Role of the OECD" *Liberalizing International Trade and Capital Flows*, 19(1): 11–28.
- Henkel, Ramon E. (1976). *Tests of Significance*. Beverly Hills: Sage.
- Hetherington, Marc J. (1998) "The Political Relevance of Trust" *American Political Science Review*, 92(4): 791–808.
- Hox, Joop J. (2010). *Multilevel Analysis*. New York: Routledge.
- Huseby, Beate M. (1999) "Government Economic Performance and Political Support" i Hanne M. Narud og Toril Aalberg (red.): *Challenges to Representative Democracy: Parties, Voters and Public Opinion*. Bergen: Fagbokforlaget
- Ingelhart, Ronald (1970) "Cognitive Mobilization and European Identity" *Comparative Politics*, 3(1): 45–70.
- Iversen, Torben og David Soskice (2001) "An Asset Theory of Social Policy Preferences" *American Political Science Review*, 95(4): 857–893.
- Jakobsen, Tor Georg, Toril Aalberg og Ida Ørjansen Heggem (2012) "Makrofaktorer og offentlig opinion: En gjennomgang av forskning på økonomisk venstre høyre holdninger" *Sosiologisk tidsskrift*, 20(4): 341–361.
- Keele, Luke (2007) "Social Capital and the Dynamics of Trust in Government" *American Journal of Political Science*, 51(5): 241–254.
- King, Gary, Robert O. Keohane og Sidney Verba (1994). *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative and Quantitative Research*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Krugman, Paul R og Maurice Obstfeld (2014). *International Economics: Theory and Policy*. Glenview: Scott, Foresman.

- Leigh, Andrew (2006) "Trust, Inequality and Ethnic Heterogeneity" *The Economic Record*, 82(258): 268–280.
- Lipset, Seymour M. og William Schneider (1983) "The Decline of Confidence in American Institutions" *Political Science Quarterly*, 98(3): 379–402.
- Listhaug, Ola Matti Wiberg (1995) "Confidence in Political and Private Institutions" i Klingemann Hans-Dieter og Dieter Fuchs (red.): *Citizens and The State*. Oxford: Oxford University Press: 298–322.
- Listhaug, Ola og Kristen Ringdal (2008) "Trust in Political Institutions" i Heikki Ervasti, Torben Fridbern, Mikael Hjerm og Kristen Ringdal (red.): *Nordic Social Attitudes in a European Perspective*. Northampton MA: Edward Elgar: 131–152.
- Mackuen, Michael B., Robert S. Erikson og James A. Stimson (1992) "Peasant or Bankers? The American Electorate and the US Economy" *American Political Science Review*, 86(3): 597–611.
- Mansbridge, Jane (1997) "Social and Cultural Causes of Dissatisfaction with US Government" i Joseph S. Nye, Philip D. Zelikow og David C. King (red.): *Why People Don't Trust Government?* Cambridge: Harvard University Press: 133–153.
- Markwat, Thijs, Erik Kole, og Dick van Dijk (2009) "Contagion as a Domino Effect in Global Stock Markets" *Journal of Banking and Finance*, 33(11): 1996–2012.
- Marsh, Ian (2008) "Globalization and public opinion in Western Europe and East and Southeast Asia" i Takashi Inoguchi og Ian Marsh (red.): *Globalization, Public Opinion and the State. Western Europe and East and Southeast Asia*. London: Routledge: 1–25.
- McAllister, Ian (1999) "The Economic Performance of Governments" i Pippa Norris (red.): *Critical Citizens. Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press: 204–216.
- Miller, Arthur H., Edie N. Goldenberg og Lutz Erbring (1979) "Type-set politics: Impact of newspapers on public confidence" *American Political Science Review*, 73(1): 67–84.
- Miller, Arthur H. og Ola Listhaug (1990) "Political Parties and Confidence in Government: A Comparison of Norway, Sweden and the United States" *British Journal of Political Science*, 20(3): 357–386.
- Miller, Arthur H. og Ola Listhaug (1999) "Political Performance and Institutional Trust" i Pippa Norris (red.): *Critical Citizens. Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press: 204–216.
- Mishler, William og Richard Rose (2001) "What are the Origins of Political Trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-Communist Societies" *Comparative Political Studies*, 34(1): 30–62.
- Mittelman, James H. (2010). *Hyper-Conflict: Globalization and Insecurity*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Moses, Jonathon W. and Torbjørn L. Knutsen (2007). *Ways of Knowing*. London: Palgrave.
- Muhl, Patrick (2007) "Swiss Issues Konjunktur: Lohnrunde 2008: Was Ist Zu Erwarten?" Zürich: Credit Suisse Economic Research.
- Newton, Kenneth (1999) "Social capital and democracy in modern Europe", i Jan van Deth, Marco Maraffi, Ken Newton og Paul Whiteley (red.): *Social Capital and European Democracy*. London: Routledge: 3–24.
- Newton, Kenneth (2001) "Trust, Social Capital, Civil Society, and Democracy" *International Political Science Review*, 22(2): 201–214.
- Newton, Kenneth og Pippa Norris (2000) "Confidence in Public Institutions: Faith, Culture or Performance?", i Susan Pharr og Robert Putnam (red.): *Disaffected*

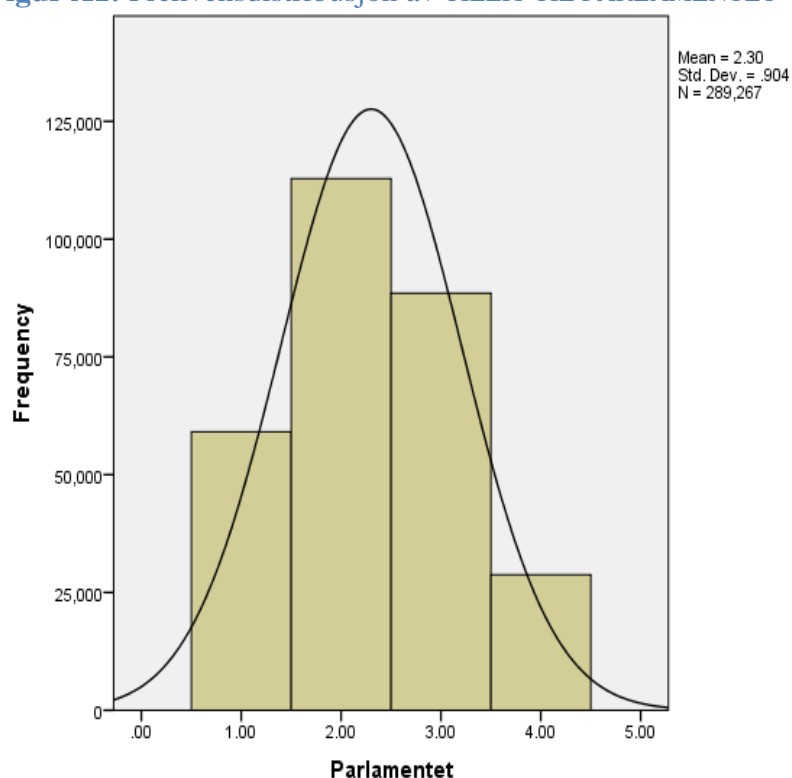
- Democracies: What's Troubling the Trilateral Countries?* Princeton, NJ: Princeton University Press: 54–73.
- Norris, Pippa (1999) “Introduction: The Growth of Critical Citizens?” i Pippa Norris (red.): *Critical Citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press: 1–27.
- Norris, Pippa (2007) “Political Activism: New Challenges, New Opportunities”, i Carles Boix m. fl. (red.): *The Oxford Handbook of Comparative Politics*. Oxford: Oxford University Press: 628– 652.
- Nye, Jr., Joseph S. (1997) “In Governments We Don't Trust” *Foreign Policy*, 108: 99–111.
- Ohlin, Bertil (2004 [1924]) “The Theory of Trade” i Robert W. Dimand (red.): *The Origins of International Economics – Volume VI*. London: Routledge: 72–222 (Originalt publisert som *Handelns Teori*, Stockholm: Centraltryckeriet, 1924).
- Orren, Gary (1997) “Fall From Grace: The Public's Loss of Faith in Government” i Philip Zelikow, Joseph Nye, Jr. og David C. King (red.): *Why People Don't Trust Government*. Cambridge, MA: Harvard University Press: 77–107.
- Oatley, Thomas (2012). *International Political Economy*. 5th ed. Canada: Pearson Education, Inc.
- Putnam, Robert D. (1993). *Making Democracy work*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Ringdal, Kristen (2012). *Enhet og mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ringdal, Kristen og Dani Rodrik (2011). *The Globalization Paradox*. New York: W.W. Norton & Company.
- Ringdal, Kristen (ingen dato) Learning Multilevel Analysis. Hentet 15.10.13 fra: <http://essedunet.nsd.uib.no/cms/topics/multilevel/>
- Robinson, M. J. (1976) “Public affairs, television and the growth of political malaise: The case of the Selling of the Pentagon” *American Political Science Review*, 70(2): 409– 432.
- Rogowski, Ronald (1989). *Commerce and Coalitions: How Trade Affects Domestic Political Alignments*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Roth, Felix, Felicitas Nowak-Lehmann D. og Thomas Otter (2011) “Has the Financial Crisis Shattered Citizens Trust in National and European Governmental Institutions? Evidence from the EU Member States, 1999–2010” *Economic Policy, CEPS Working Documents*. Nr. 343, Juni 2011.
- Ruscio, Kenneth P. (1996) “Trust, Democracy and Public Management: A Theoretical Argument” *Journal of Public Administration Research and Theory*, 6(3): 461–477.
- Sandmo, Agnar (2006). *Samfunnsøkonomi – en idéhistorie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Scheve, Kenneth og Matthew Slaughter (2004) “Economic Insecurity and the Globalization of Production” *American Journal of Political Science*, 48(4): 662–674.
- Scholte, Jan Aart (2005). *Globalization: A Critical Introduction*. 2th ed. London: Palgrave Macmillian.
- Schoon, Ingrid (2010) “Planning for the future: Changing education expectations in three British cohorts” *Social Historical Research*, 35(2): 99–119.
- Solt, Frederick (2009) “Standardizing the World Income Inequality Database” *Social Science Quarterly*, 90(2): 231–42. SWIID Version 2.0, July 2009.
- Steenbergen, Marco R. og Bradford S. Jones (2002) “Modeling Multilevel Data Structures” *American Journal of Political Science*, 46(1): 218–237.

- Strabac, Zan (2007) "Flernivåanalyse" i Andreas Eikemo og Tommy Høyvarde Clausen (red.): *Kvantitativ analyse med SPSS*. Trondheim: Tapir akademisk forlag: 172–201.
- Strange, Susan (1996). *The Retreat of the State – The Diffusion of Power in the World Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Uslaner, Eric M. (2002). *The Moral Foundations of Trust*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Uslaner, Eric M. and Mitchell Brown (2005) "Inequality, Trust, and Civic Engagement" *American Politics Research*, 33(6): 868–894.
- Van de Walle, Steven, Steven Van Roosbroek og Geert Bouckaert (2008) "Trust in the Public Sector: Is There Any Evidence for a Long-Term Decline?" *International Review of Administrative Sciences*, 74(1): 45–62.
- Walter, Stefanie (2010) "Globalization and the Welfare State: Testing the Microfoundations of the Compensation Hypothesis" *International Studies Quarterly*, 54(2): 403–426.
- Walter, Stefanie og Linda Maduz (2009) "How Globalization Shapes Individual Risk Perceptions and Policy Preferences. A Cross-National Analysis of Differences Between Globalization Winners and Losers" *WCFIA Working Paper 09-0015*. Cambridge: Harvard University.
- Zhengxu, Wang (2005) "Before the Emergence of Critical Citizens: Economic Development and Political Trust in China" *International Review of Sociology: Revue Internationale de Sociologie*, 15(1): 155–171.
- Weiss, L (1998). *The Myth of the Powerless State*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Wilson, Shaun og Takashi Inoguchi (2008) "Finding Global Solutions? How Citizens View Policy Problems and Their Solutions" i Takashi Inoguchi og Ian Marsh (red.): *Globalization, Public Opinion and the State. Western Europe and East and Southeast Asia*. London: Routledge: 170–195.
- World Bank (2013) "World Development Indicators". Hentet 10.11.2013 fra: <http://www.worldbank.org/indicator>
- World Bank (2014a) "GDP" Hentet 03.03.13 fra: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>
- World Bank (2014b) "GINI Index". Hentet 03.03.13 fra: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>
- World Values Survey (2014) European and World Values Survey Four Wave Integrated Data File, 1981–2004, v.20060423, 2006. The European Values Study Foundation (www.europeanvalues.nl) og World Values Survey Association (www.worldvaluessurvey.org).
- Aaberge, Rolf og Petter Laake (1984) "Om statistiske teorier for tolkning av data" *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 25(2): 165–186.
- Aardal, Bernt (2003). *Velgere i villrede – en analyse av stortingsvalget i 2001*. Oslo: N.W.DAMM & SON AS.

Appendiks

Figur A1: Frekvensdistribusjon av TILLIT TIL PARLAMENTET

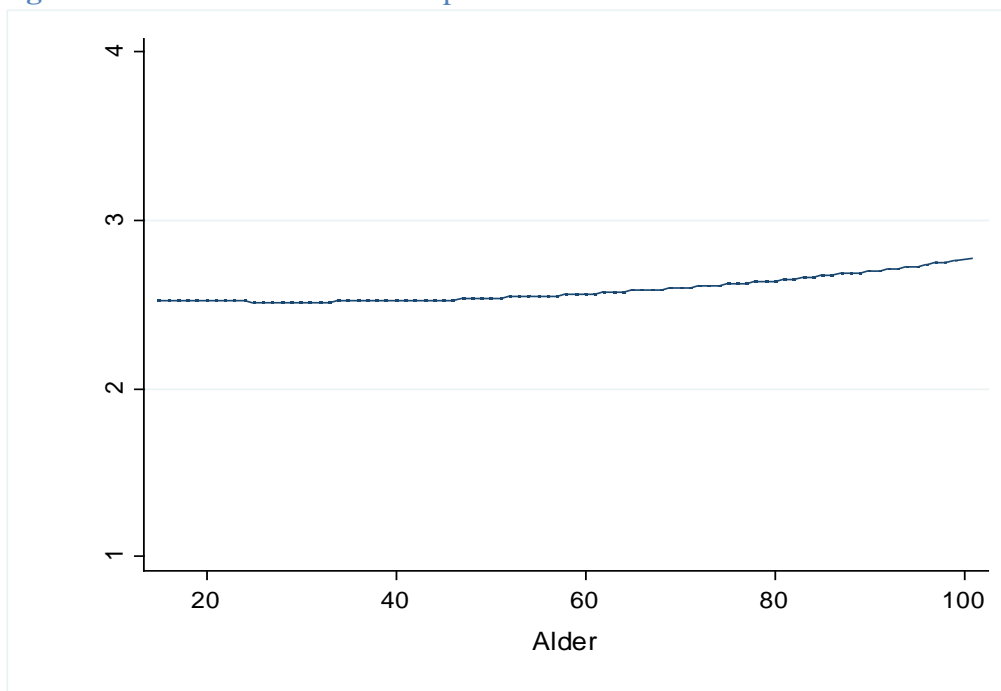

Tabell A1: Toleranseverdier

Variabler	Toleranse
Alder	,887
Kvinne	,922
Høy utdanning	,883
Inntekt	,855
Sosial tillit	,938
Ansatt	,871
Politisk interesse	,931
Økonomisk globalisering	,601
BNP PI	,554
GINI	,814
OECD	,712

Merk: Toleransen er alltid mellom 0 og 1, og i følge Hamilton (1992: 134) har man et problem når toleranseverdien er under 0,2 og dersom den er under 0,1 har man et stort problem. Analysen blir da mindre stabil. Hvis man inkluderer samspilledd og kvadrerte variabler i en modell kan dette ofte føre til multikollinearitet (Hamilton 1992: 107), dette kommer av at de bygger på variabler som allerede eksisterer i modellen. Jeg har derfor ikke toleranseverdier av samspilleddene og alder kvadrert i de endelige modellene med.

Figur A2: Test for kurvelinearitet på alder

Tabell A2: *Random intercept* modell med TILLIT TIL PARLAMENTET som avhengig variabel. Koeffisienter med standardfeil i parentes.

Modell 5	
Konstant	4,317*** (,513)
Nivå-1	
Politisk interesse	,118*** (,002)
Sosial tillit	,143*** (,005)
Ansatt	,020*** (,005)
Inntekt	,004*** (,001)
Høy utdanning	-,026*** (,005)
Kvinne	,022*** (,004)
Alder	-,003*** (,001)
Alder2	,000*** (,000)
Nivå-2	
Økonomisk globalisering	-,003 (,003)
BNP PI	-,234*** (,057)
GINI	-,003 (,005)
OECD	-,080 (,312)
OECD*	,006 (,005)
Økonomisk globalisering	(,005)
Random effects	
S_e^2	,659 (,002)
$s_u^2_0$	,032 (,005)
$s_v^2_0$	,104 (,022)
-2LL	-199 632
-2LL forandring	1,48

Merk: *** = $p < 0,01$, ** = $p < 0,05$, * = $p < 0,1$. S_e^2 = variansen av residualene på nivå-1, $s_u^2_0$ = variansen av residualene på nivå-2, $s_v^2_0$ = variansen av residualene på nivå-3.

Tabell A3: *Random intercept* modell med TILLIT TIL PARLAMENTET som avhengig variabel. Koeffisienter med standardfeil i parentes.

Modell 6	
Konstant	6,978 (5,589)
Nivå-1	
Politisk interesse	,118*** (,002)
Sosial tillit	,143*** (,005)
Ansatt	,020*** (,005)
Inntekt	,004*** (,001)
Høy utdanning	-,026*** (,005)
Kvinne	,022*** (,004)
Alder	-,003*** (,001)
Alder2	,000*** (,000)
Nivå-2	
Økonomisk globalisering	,082 (,096)
BNP PI	-,842 (1,353)
BNP PI2	,032 (,081)
GINI	-,000 (,004)
OECD	,135 (,120)
BNP PI* Økonomisk globalisering	-,020 (,022)
BNP PI2* Økonomisk globalisering	,001 (,001)
Random effects	
S_e^2	,659 (,002)
$s_u^2_0$	,033 (,006)
$s_v^2_0$	,084 (,018)
-2LL	-199 628

-2LL forandring ,240

Merk: *** = $p < 0,01$, ** = $p < 0,05$, * = $p < 0,1$. S_e^2 = variansen av residualene på nivå-1, $s_{u_0}^2$ = variansen av residualene på nivå-2, s_v^2 = variansen av residualene på nivå-3.

Tabell A4: Random intercept modell med TILLIT TIL REGJERINGEN som avhengig variabel. Koeffisienter med standardfeil i parentes.

	Modell 0	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Konstant	2,430*** (,050)	2,234*** (,053)	2,473*** (,137)	3,875*** (,514)	4,572*** (,905)	3,913*** (,513)	4,025*** (,526)
Nivå-1							
Politisk interesse		,083*** (,003)	,083*** (,003)	,083*** (,003)	,083*** (,003)	,083*** (,003)	,023*** (,009)
Sosial tillit		,148*** (,006)	,148*** (,006)	,149*** (,006)	,149*** (,006)	,146*** (,006)	,147*** (,006)
Ansatt		,016*** (,005)	,016*** (,005)	,016*** (,005)	,016*** (,005)	,015*** (,005)	,015*** (,005)
Inntekt		,010*** (,001)	,010*** (,001)	,010*** (,001)	,010*** (,001)	,010*** (,001)	,010*** (,001)
Høy utdanning		-,071*** (,006)	-,072*** (,006)	-,072*** (,006)	-,072*** (,006)	-,272*** (,019)	-,073*** (,006)
Kvinne		,037*** (,005)	,037*** (,005)	,037*** (,005)	,037*** (,005)	,036*** (,005)	,037*** (,005)
Alder		-,002*** (,001)	-,002*** (,001)	-,002*** (,001)	-,002*** (,001)	-,002*** (,001)	-,002*** (,001)
Alder2		,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)
Nivå-2							
Økonomisk globalisering			,004* (,002)	,001 (,003)	-,014 (,017)	,000 (,003)	-,001 (,003)
BNP PI				-,209*** (,057)	-,291*** (,105)	-,208*** (,057)	-,210*** (,005)
GINI				,003 (,005)	,004 (,005)	,003 (,005)	,003 (,005)
OECD				,107 (,125)	,076 (,129)	,104 (,124)	,107 (,125)
BNP PI*Økonomisk globalisering					,002 (,002)		
Høy utdanning* økonomisk globalisering						,004*** (,000)	
Politisk interesse* Økonomisk globalisering							,001*** (,000)

Random effects

S_e^2	,729 (,003)	,716 (,003)	,716 (,003)	,716 (,003)	,716 (,003)	,715 (,003)	,716 (,003)
$s_{u_0}^2$	,034 (,007)	,032 (,007)	,034 (,008)	,034 (,007)	,035 (,008)	,034 (,007)	,034 (,007)
$s_{v_0}^2$	,143 (,030)	,142 (,030)	,126 (,028)	,094 (,022)	,091 (,022)	,094 (,022)	,095 (,022)
-2LL	-171 332	-170 094	-170 092	-170 084	-170 084	-170 024	-170058
-2LL forandring		2476,05***	3,26	16,26***	0,82	121***	51,32***

Merk: *** = $p < 0,01$, ** = $p < 0,05$, * = $p < 0,1$. S_e^2 = variansen av residualene på nivå-1, $s_{u_0}^2$ = variansen av residualene på nivå-2, $s_{v_0}^2$ = variansen av residualene på nivå-3.

Tabell A5: Random intercept modell med TILLIT TIL POLITISKE PARTI som avhengig variabel. Koeffisienter med standardfeil i parentes.

	Modell 0	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Konstant	2,060*** (,044)	1,697*** (,043)	1,838*** (,108)	2,974*** (,427)	3,650*** (,705)	2,997*** (,426)	2,961*** (,427)
Nivå-1							
Politisk interesse		,193*** (,002)	,193*** (,002)	,193*** (,002)	,193*** (,002)	,193*** (,002)	,198*** (,008)
Sosial tillit		,129*** (,005)	,129*** (,005)	,129*** (,005)	,129*** (,005)	,128*** (,005)	,129*** (,005)
Ansatt		,015*** (,005)	,015*** (,005)	,015*** (,005)	,015*** (,005)	,014*** (,005)	,015*** (,005)
Inntekt		,006*** (,001)	,006*** (,001)	,006*** (,001)	,006*** (,001)	,006*** (,001)	,006*** (,001)
Høy utdanning		-,069*** (,005)	-,068*** (,005)	-,068*** (,005)	-,068*** (,005)	-,187*** (,018)	-,068*** (,005)
Kvinne		,038*** (,004)	,038*** (,004)	,038*** (,004)	,038*** (,004)	,038*** (,004)	,038*** (,004)
Alder		-,006*** (,001)	-,006*** (,001)	-,006*** (,001)	-,006*** (,001)	-,006*** (,001)	-,006*** (,001)
Alder2		,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)
Nivå-2							
Økonomisk globalisering			,003 (,002)	,001 (,002)	-,014 (,013)	,000 (,002)	,001 (,002)
BNP PI				-,160*** (,048)	-,240*** (,081)	-,160*** (,047)	-,169*** (,048)
GINI				,001 (,004)	,002 (,004)	,001 (,004)	,001 (,004)
OECD				,159 (,106)	,123 (,109)	,160 (,106)	,159 (,106)
BNP PI*Økonomisk globalisering					,002 (,001)		
Høy utdanning* økonomisk globalisering						,002*** (,000)	
Politisk interesse*							-,000***
Økonomisk globalisering							(,000)
Random effects							
S_e^2	,630 (,002)	,596 (,002)	,596 (,002)	,596 (,002)	,596 (,002)	,596 (,002)	,596 (,002)
$s_u^2_0$	,021 (,005)	,017 (,004)	,018 (,004)	,018 (,004)	,019 (,004)	,018 (,004)	,018 (,004)
$s_v^2_0$	,113 (,002)	,097 (,019)	,091 (,018)	,075 (,016)	,071 (,016)	,075 (,016)	,075 (,016)

-2LL	-164 510	-160 683	-160 682	-160 676	-160 676	-160 651	-160 676
-2LL forandring		7654,18***	1,90	11,62***	1.,29	50,86***	0,52

Merk: *** = $p < 0,01$, ** = $p < 0,05$, * = $p < 0,1$. S_e^2 = variansen av residualene på nivå-1, s_u^2 = variansen av residualene på nivå-2, s_v^2 = variansen av residualene på nivå-3.

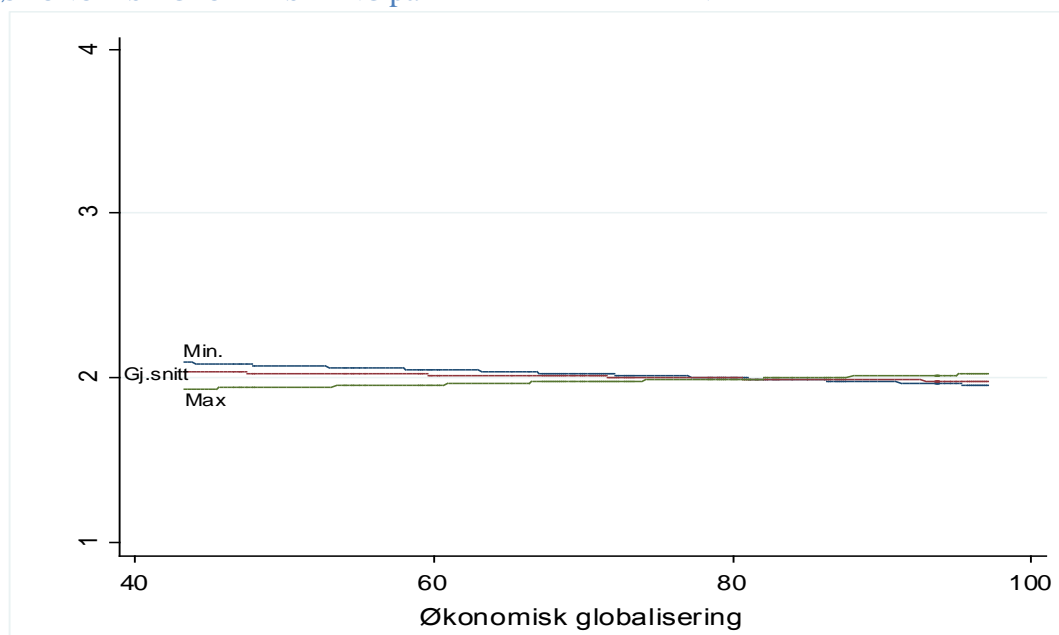
Tabell A6: Random intercept modell med TILLIT TIL PARLAMENTET som avhengig variabel. Koeffisienter med standardfeil i parentes.

	Modell 0	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5	Modell 6	Modell 7
Konstant	2,242*** (,053)	1,898*** (,076)	1,279*** (,213)	,462 (1,050)	6,521** (3,021)	,531 (1,051)	,507 (1,048)	,885 (1,055)
Nivå-1								
Offshore		-,000** (,000)	-,000** (,000)	-,000** (,000)	-,000*** (,000)	-,003*** (,001)	-,000* (,000)	-,000* (,000)
Politisk interesse		,111*** (,007)	,111*** (,007)	,111*** (,007)	,111*** (,007)	,112*** (,007)	,111*** (,007)	-,069** (,029)
Sosial tillit		,119*** (,013)	,118*** (,013)	,119*** (,013)	,118*** (,013)	,114*** (,013)	,114*** (,013)	,116*** (,013)
Ansatt		-,039** (,019)	-,039** (,019)	-,038** (,019)	-,039** (,019)	-,039** (,019)	-,036* (,019)	-,040** (,019)
Inntekt		,010*** (,003)	,009*** (,003)	,009*** (,003)	,009*** (,003)	,009*** (,003)	,009*** (,003)	,009*** (,003)
Høy utdanning		,036** (,015)	,036** (,015)	,037** (,015)	,037** (,015)	,039** (,015)	-,293*** (,061)	,035** (,015)
Kvinne		,019 (,012)	,020 (,012)	,020 (,012)	,019 (,012)	,021* (,012)	,020 (,012)	,019 (,012)
Alder		-,004* (,002)	-,004* (,002)	-,004* (,002)	-,004 (,002)	-,004 (,002)	-,004 (,002)	-,004* (,002)
Alder2		,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)	,000*** (,000)
Nivå-2								
Økonomisk globalisering			,009*** (,003)	-,001 (,005)	-,106** (,050)	-,002 (,005)	-,002 (,005)	-,007 (,005)
BNP PI				,191 (,127)	-,393 (,300)	,193 (,127)	,194 (,127)	,191 (,128)
GINI				-,013 (,009)	-,017 (,008)	-,013 (,009)	-,013 (,009)	-,013 (,009)
OECD				,037 (,140)	,130 (,135)	,037 (,140)	,036 (,140)	,032 (,140)
BNP PI*Økonomisk globalisering					,010 (,005)			
Offshore*Økonomisk globalisering						,000*** (,000)		
Høy utdanning* økonomisk globalisering							,005*** (,001)	
Politisk interesse* Økonomisk globalisering								,003*** (,000)
Random effects								
S_e^2	,605 (,007)	,584 (,006)	,584 (,006)	,584 (,006)	,584 (,006)	,583 (,006)	,583 (,006)	,582 (,006)
$s_u^2_0$	,060	,061	,042	,033	,027	,033	,033	,033

	(,018)	(,019)	(,013)	(,010)	(,008)	(,010)	(,010)	(,010)
-2LL	-20 121	-19 815	-19 811	-19 808	-19 806	-19 804	-19 793	-19 788
-2LL forandring		612,72***	7,94***	5,44*	4,06**	8,98***	31,33***	41,50***

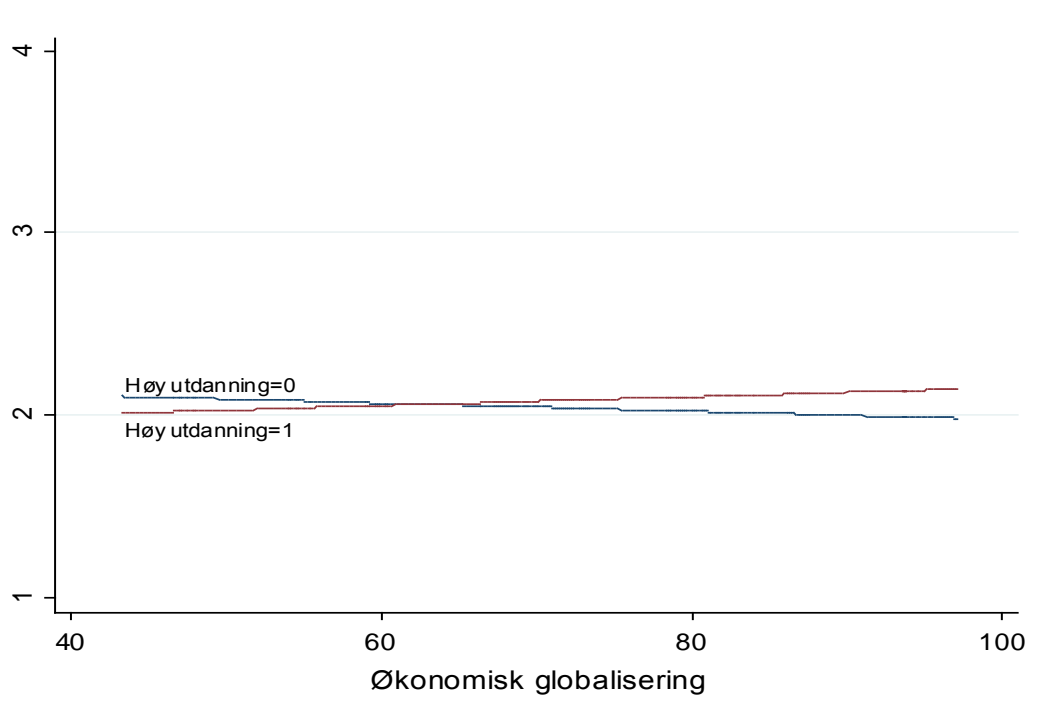
Merk: *** = $p < 0,01$, ** = $p < 0,05$, * = $p < 0,1$. S_e^2 = variansen av residualene på nivå-1, $S_{u_0}^2$ = variansen av residualene på nivå-2.

Figur A3: Interaksjonseffekter av OFFSHOREABILITY INDEKS og ØKONOMISK GLOBALISERING på TILLIT TIL PARLAMENTET

Merk: Predikerte sannsynligheter for minimums-, gjennomsnitts-, og maksimumsverdi for OFFSHORABILITY INDEKS og ØKONOMISK GLOBALISERING. Kalkulert fra modell 5. Alle andre variabler er satt til deres gjennomsnitt.

Figur A4: Interaksjonseffekter av HØY UTDANNING og ØKONOMISK GLOBALISERING på TILLIT TIL PARLAMENTET

Merk: Predikerte sannsynligheter kalkulert fra modell 6. Alle andre variabler er satt til deres gjennomsnitt.